

Høringsnotat

Forslag til revidert lov 14. desember 1917 nr. 17 om
vassdragsreguleringer og endringer i vannressursloven

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	7
1.1	Bakgrunn	7
1.2	Høringsnotatets struktur	8
1.3	Begrepsbruk og forkortelser	8
1.4	Oppsummering	8
2	Konsesjonspliktige tiltak mv.	10
2.1	Innledning	10
2.2	Virkeområde (vregl. §§ 1 og 2)	10
2.2.1	Gjeldende rett	10
2.2.2	Departementets forslag	12
2.3	Definisjoner (vregl. § 1)	14
2.3.1	Gjeldende rett	14
2.3.2	Departementets forslag	14
2.4	Konsesjonspliktige tiltak i vassdrag (vregl. § 2)	14
2.4.1	Gjeldende rett	14
2.4.2	Departementets forslag	15
2.5	Konsesjonspliktavurdering (vregl. § 4)	16
2.5.1	Gjeldende rett	16
2.5.2	Departementets forslag	16
2.6	Kriterier for konsesjon (vregl. § 8)	17
2.6.1	Gjeldende rett	17
2.6.2	Departementets forslag	18
3	Konsesjonens varighet og omfang mv.	19
3.1	Innledning	19
3.2	Konsesjonens varighet (vregl. § 10 nr. 1)	19
3.2.1	Gjeldende rett	19
3.2.2	Departementets forslag	19
3.3	Gjenoppføring (vregl. § 3)	20
3.3.1	Gjeldende rett	20
3.3.2	Departementets forslag	21
3.4	Revisjon av konsesjonsvilkår (vregl. §§ 10 nr. 3 første og siste ledd)	22

3.4.1	Gjeldende rett	22
3.4.2	Departementets forslag	23
3.5	Omgjøring av konsesjonsvilkår (vregl. § 10 nr. 3 annet ledd)	24
3.5.1	Gjeldende rett	24
3.5.2	Departementets forslag	25
3.6	Nedleggelse av anlegg (vregl. § 21)	26
3.6.1	Gjeldende rett	26
3.6.2	Departementets forslag	27
4	Særlige krav til saksbehandling	27
4.1	Innledning	27
4.2	Krav til søknad (vregl. § 5)	28
4.2.1	Gjeldende rett	28
4.2.2	Departementets forslag	28
4.3	Kunngjøring av søknad mv. (vregl. § 6)	29
4.3.1	Gjeldende rett	29
4.3.2	Departementets forslag	30
5	Vilkår og avbøtende tiltak	33
5.1	Innledning	33
5.2	Vilkårsbestemmelser som foreslås videreført	34
5.2.1	Tidsbegrensning, revisjon og hjemfall (vregl. §§ 10, 14 nr. 2 og 20a)	34
5.2.2	Konsesjonsavgifter (vregl. § 11)	35
5.2.3	Byggefrister (vregl. § 12 nr. 1)	40
5.2.4	Manøvreringsreglement (vregl. § 12 nr. 12)	42
5.2.5	Fond og andre utbetalinger (vregl. § 12 nr. 8 og nr. 17)	43
5.2.6	Veier, ferdsel m.m. (vregl. § 12 nr. 6)	48
5.2.7	Militære foranstaltninger (vregl. § 12 nr. 11)	49
5.2.8	Hydrologiske observasjoner (vregl. § 12 nr. 13 første ledd)	50
5.2.9	Etterundersøkelser (vregl. § 12 nr. 13 annet ledd)	51
5.2.10	Naturforhold, landskapsmessig tilpasning mv. (vregl. § 12 nr. 16)	52
5.2.11	Sekkebestemmelsen (vregl. § 12 nr. 17)	53
5.3	Forankring av forvaltningspraksis i loven	54
5.3.1	Gjeldende rett	54

5.3.2	Departementets forslag.....	55
6	Særskilte bestemmelser for reguleringer og overføringer	56
6.1	Tinglysing og heftelser ved hjemfall (vregl. § 14)	56
6.1.1	Gjeldende rett	56
6.1.2	Departementets forslag.....	56
6.2	Konsesjonskraft (vregl. § 12 nr. 15)	57
6.2.1	Gjeldende rett	57
6.2.2	Departementets forslag.....	58
6.3	Brukseierforeninger og medeierskap i reguleringsanlegg (vregl. §§ 9 og 23)	59
6.3.1	Gjeldende rett	59
6.3.2	Departementets forslag.....	60
6.4	Hjemfall (vregl. § 10 nr. 4, 5, 6, 7, § 20 a, § 14 nr. 3 og 4)	63
6.4.1	Gjeldende rett	63
6.4.2	Departementets forslag.....	64
6.5	Staten som regulant (vregl. § 15 og § 22).....	64
6.5.1	Gjeldende rett	64
6.5.2	Departementets forslag.....	65
7	Ekspropriasjon og skjønn	65
7.1	Ekspropriasjon (vregl. § 16).....	65
7.1.1	Gjeldende rett	65
7.1.2	Departementets forslag (lovteknikk)	66
7.1.3	Departementets forslag (de enkelte bestemmelsene)	67
7.1.4	Vassdragsreguleringsloven § 8.....	73
7.2	Bestemmelser om skjønn	74
7.2.1	Bestemmelser om skjønn i vregl.	74
7.2.2	Krav til skjønnsretten (vregl. § 20)	74
8	Kontroll og sanksjoner.....	76
8.1	Innledning	76
8.2	Overholdelse av konsesjonsvilkår og ansvar (vregl. § 12 nr. 19 og 20).....	76
8.2.1	Gjeldende rett	76
8.2.2	Departementets forslag.....	76
8.3	Retting, tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon (vregl. § 12 nr. 21)....	77

8.3.1	Gjeldende rett	77
8.3.2	Departementets forslag	77
8.4	Overtredelsesgebyr (vregl. § 25)	78
8.4.1	Gjeldende rett	78
8.4.2	Departementets forslag	79
8.5	Straff (vregl. § 24)	79
8.5.1	Gjeldende rett	79
8.5.2	Departementets vurderinger	80
9	Bestemmelser som foreslås opphevet	80
9.1	Innledning	80
9.2	Rett til å klage på avslag på konsesjonssøknad til Stortinget	81
9.2.1	Gjeldende rett	81
9.2.2	Departementets forslag	81
9.3	Forskjellige vilkårsbestemmelser	81
9.3.1	Innledning	81
9.3.2	Erstatning til etterlatte (vregl. § 12 nr. 4)	82
9.3.3	Plikt til å bekoste reguleringsplan (vregl. § 12 nr. 5)	82
9.3.4	Ytterligere regulering og avgivelse av driftsvann (vregl. § 12 nr. 14)	82
9.3.5	Fritak fra enkelte konsesjonsvilkår	83
9.4	Avbøtende tiltak knyttet til vannføringen (vregl. § 19)	84
9.4.1	Gjeldende rett	84
9.4.2	Departementets forslag	85
9.5	Avgift til staten ved innsjøer med fritt midtstykke (vregl. § 13)	85
9.5.1	Gjeldende rett	85
9.5.2	Departementets forslag	86
9.6	Særregel for reguleringer uten konsesjon (§ 23)	86
10	Vannressursloven	86
10.1	Forholdet mellom vassdragsreguleringsloven og vannressursloven	86
10.2	Forslag til endringer i vannressursloven	87
11	Merknader til de enkelte bestemmelsene	87
11.1	Endringer i vassdragsreguleringsloven	87
11.2	Endringer i vannressursloven	98

Forslag til lov om endringer i vassdragsreguleringsloven og vannressursloven	99
I.....	99
II	112
Vedlegg (lovspeil)	114

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Departementet foreslår forenklinger og lovtekniske oppdateringer i lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer (vassdragsreguleringsloven). En tilsvarende gjennomgang er gjort av lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv., som er beskrevet i et tilsvarende høringsnotat av dags dato.

Lovene har blitt endret en rekke ganger. Bortsett fra endringene i Ot. prp. nr. 50 (1991-1992) har det i liten grad vært utført lovtekniske oppdateringer. De språklige endringer som er foretatt gjennom årene har ikke vært samordnet. Høringsnotatene følger opp regjeringens ønske om forenklinger i lovverket, som ble omtalt på følgende måte i Meld. St. 25 (2015-2016) punkt 15.4.4:

"Regjeringen mener at det er behov for lovtekniske og språklige oppdateringer i industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven. Begge lovene ble vedtatt i 1917, og har senere vært endret en rekke ganger. Lovverket reflekterer eldre tiders samfunnsforhold, lovteknikk og språk.

Lovtekniske og språklige oppdateringer vil gjøre vassdragslovgivningen lettere tilgjengelig både for tiltakshavere, sentral og lokal forvaltning, organisasjoner og andre som har behov for å bruke lovene. Det kan også være behov for en begrenset samordning mellom lovene fra 1917 og vannressursloven fra 2000 når det gjelder behandlingen av vannkrafttiltak. Departementet utreder og vil foreslå en modernisering og retts teknisk forenkling særlig når det gjelder industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven."

Formålet med høringsforslaget er å forenkle lovverket med utgangspunkt i at det ikke foretas materielle endringer i dagens retts tilstand. Departementet har lagt stor vekt på at det ikke gjøres materielle endringer, bortsett fra mindre endringer som ikke vil få vesentlige konsekvenser. Slike endringer er forklart nærmere i høringsnotatet der dette foreslås.

Lovverket som gjelder for utbygging av vassdrag knyttet til vannkraftproduksjon fremstår på flere områder som uoversiktlig og vanskelig tilgjengelig. Det er også grunn til å se nærmere på samspillet mellom lovene fra 1917 og bestemmelser i vannressursloven av 2000.

Departementet foreslår en justert lovstruktur med oppbygging og rekkefølge på bestemmelsene tilsvarende det som foreslås for lov om erverv av vannfall mv. Departementet ønsker med dette å oppnå en struktur som i større grad følger "livssyklusen" til den enkelte konsesjon.

Departementet foreslår at vassdragsreguleringsloven opprettholdes som en egen konsesjonslov, og som en spesiallov for større vannkraft. Departementet foreslår at all stor vannkraft (vannkraft med midlere årsproduksjon over 40 GWh) reguleres av vassdragsreguleringsloven. Dette vil forenkle dagens krysshenvising mellom de to lovene, jf. vannressursloven § 19.

Departementet foreslår at lovens tittel endres til "lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)".

1.2 Høringsnotatets struktur

I høringsnotatet gjennomgås de enkelte gjeldende bestemmelser som foreslås videreført, endret eller opphevet i en revidert utgave av loven. I utkastet til revidert lov er det lagt vekt på å samle bestemmelser som gjelder beslektede forhold, gjøre lovbestemmelsene mer tilgjengelige gjennom bruk av kapitler og redusere behovet for krysshenvisninger.

Det foreslås at den reviderte loven deles i åtte kapitler. Fremstillingen i høringsnotatet er basert på den foreslåtte strukturen i loven, som forklares i kapittel 1.4 nedenfor. I høringsnotatet kapittel 9 omtales bestemmelser som antas å ha ingen eller liten praktisk betydning, som foreslås opphevet. I høringsnotatet kapittel 10 drøftes endringer i vannressursloven. I et vedlegg til høringsnotatet er det inntatt et utkast til revidert lov og et lovspeil.

1.3 Begrepsbruk og forkortelser

For enkelte lover som det ofte henvises er følgende forkortelser brukt i høringsnotatet:

- Vassdragsreguleringsloven: vregl.
- Industrikonsesjonsloven: ikl.
- Vannressursloven: vl.
- Oreigningslova: orl.
- Plan- og bygningsloven: pbl.
- Forvaltningsloven: fvl.
- Forurensningsloven: forurl.

For enkelthets skyld er vassdragsreguleringsloven også betegnet som "revidert vassdragsreguleringslov" eller kun "loven" i dette høringsnotatet.

1.4 Oppsummering

Departementet foreslår en omstrukturering av lovbestemmelsene, kapittelinndeling og fortløpende nummerering av lovparagrafene. Det foreslås at loven gjøres mer oversiktlig ved at bestemmelsene tematisk samles i kapitler. Det foreslås en forklarende overskrift for hver paragraf. En mest mulig lik oppbygging av de ulike paragrafer og ledd gir pedagogiske forenklinger. Innenfor de enkelte paragrafer og ledd foreslås språklige oppdateringer, samt en reduksjon i detaljnivået for hva som skal stå i lovteksten. Det foreslås åtte kapitler i loven.

I kapittel 1 i loven samles bestemmelser om konsesjonspliktige tiltak mv. Her foreslås det å ta inn bestemmelser som tydeliggjør lovens virkeområde, definisjoner, konsesjonspliktavurderingen og kriterier for konsesjon.

I kapittel 2 samles forskjellige bestemmelser som gjelder rammer for konsesjonene, slik som varighet, bestemmelser for revisjon, omgjøring og nedleggelse av anlegg.

I kapittel 3 er særlige bestemmelser om saksbehandling av konsesjonssaker tatt inn. Departementet har gjennomgått behovet for særregler for saksbehandlingen av konsesjoner om stor vannkraft. I tillegg til språklige oppdateringer foreslås forenklinger som tilpasser eldre tiders kunngjøringskrav mv. til mer moderne kommunikasjonsformer.

I kapittel 4 er bestemmelser om vilkår og avbøtende tiltak samlet. En vesentlig del av departementets forslag er å forenkle dagens bestemmelser om vilkår i konsesjonene. Dette er redegjort for i kapittel 5 i høringsnotatet. Departementet foreslår at bestemmelsene om vilkår og avbøtende tiltak som i utgangspunktet gjelder både reguleringer, overføringer og annen stor vannkraft samles i loven kapittel 4. Dette henger sammen med forslaget om at særbestemmelsene om stor vannkraft (vannkraft med midlere årsproduksjon over 40 GWh) foreslås flyttet fra vannressursloven til vassdragsreguleringsloven.

I kapittel 5 er de av dagens bestemmelser som gjelder særskilt for reguleringer og overføringer samlet. Som et resultat av at stor vannkraft foreslås omfattet av loven, bør bestemmelsene som kun gjelder reguleringer eller overføringer så langt det er mulig samles i et eget lovkapittel. Dette er omtalt i høringsnotatet kapittel 6.

I kapittel 6 er det inntatt bestemmelser om ekspropriasjon og skjønn. Dagens vassdragsreguleringslov har flere bestemmelser om ekspropriasjon og skjønn, som omtales i høringsnotatet kapittel 7. Disse reglene ble ikke endret i forbindelse med vedtagelsen av vannressursloven i 2000. Det finnes særlige regler om ekspropriasjon og skjønnsprosessen som bør harmoniseres med generelle regler i oreigningslova og skjønnsprosessloven. Departementet legger ikke opp til å gjøre materielle endringer, men mener at man på samme måte som i vannressursloven kan oppnå forenklinger gjennom større bruk av henvisninger særlig til oreigningslova.

I kapittel 7 er bestemmelser om kontroll og sanksjoner samlet. Flere av bestemmelsene er av nyere dato, og foreslås videreført i uendret form. Enkelte bestemmelser, som tematisk er plassert i bestemmelser om konsesjonsvilkår, kan med fordel flyttes til kapitlet om kontroll og sanksjoner.

I kapittel 8 i loven foreslås tatt inn enkelte avsluttende bestemmelser.

I høringsnotatet kapittel 9 gjennomgås bestemmelser som foreslås opphevet. Dette er bestemmelser som i dag har blitt erstattet av annet regelverk, eller som av andre grunner antas å ha utspilt sin rolle og ikke lenger har praktisk betydning.

I høringsnotatet kapittel 10 omtales forslag til endringer i vannressursloven. I vannressursloven foreslås det forenklinger ved at dagens henvisninger når det gjelder større elvekraft (over 40 GWh) innarbeides i en revidert vassdragsreguleringslov.

Departementet fremmer forslag til nedkortinger i lovtekst og fjerning av bestemmelser som ikke antas å ha praktisk betydning eller å være av noen kontroversielle art. Dette skal ikke innebære noen svekkelse av det rettslige grunnlaget for dagens myndighetsutøvelse i medhold av vassdragslovgivningen. Som nevnt innledningsvis foreslås det også en begrenset samordning mellom bestemmelsene i vannressursloven og vassdragsreguleringsloven.

Utgangspunktet for lovrevisjonen er å foreta lovtekniske og språklige endringer samtidig som de materielle reglene videreføres. Departementet legger derfor til grunn at rettskilder utenfor selve lovteksten, som i dag vektlegges ved lovtolkningen, fortsatt vil gi holdepunkter for hvordan de reviderte lovbestemmelsene skal forstås. Der det foreslås mindre endringer av materiell betydning, vil dette fremgå av høringsnotatet.

2 Konesesjonspliktige tiltak mv.

2.1 Innledning

Departementet foreslår at vassdragsreguleringsloven opprettholdes som en egen konsesjonslov og som en spesiallov for større vannkraft. Dette innebærer at lovens virkeområde utvides til å omfatte mer enn gjeldende virkeområde for reguleringer og overføringer. Loven vil samtidig gjelde ved siden av vannressursloven. Departementet foreslår et kapittel 1 i loven hvor generelle spørsmål om konsesjonspliktige tiltak samles.

Som spesiallov vil bestemmelsene i revidert vassdragsreguleringslov, som i dag, gå foran tilsvarende regler i vannressursloven (*lex specialis*). Lovens materielle virkeområde vil henge nært sammen med rekkevidden av konsesjonsplikten.

Det er ikke inntatt noen formålsbestemmelse i vassdragsreguleringsloven i dag. Departementet mener at en egen formålsbestemmelse ikke vil bidra med noe mer ut over det som følger av virkeområdebestemmelsen, og foreslår derfor ingen egen formålsbestemmelse i revidert lov. En generell formålsbestemmelse følger av vannressursloven, som uansett også vil gjelde for vannkraftproduksjon, med unntak av de områdene hvor spesielle bestemmelser i revidert vassdragsreguleringslov går foran.

2.2 Virkeområde (vregl. §§ 1 og 2)

2.2.1 Gjeldende rett

Vassdragsreguleringslovens saklige virkeområde følger i praksis av nåværende vregl. § 1 som slår fast at loven gjelder for vassdragsreguleringer. Definisjonen av vassdragsregulering følger av bestemmelsens annet og tredje punktum. Hvilke tiltak som trenger konsesjon følger av vregl. § 2, og er avgrenset til å gjelde regulering eller overføring av vann for produksjon av elektrisk energi som øker vannkraften over 500 nat.hk. i et enkelt fall eller fall som kan nyttes under ett, over 3000 nat.hk. i hele vassdraget eller som alene eller sammen med tidligere reguleringer påvirker naturforhold eller andre allmenne interesser vesentlig. Av vregl. § 1 annet ledd følger det at for tiltak som behandles etter denne lov, gjelder også vannressursloven så langt det ikke er fastsatt særskilte regler i vassdragsreguleringsloven.

Vannressurslovens saklige virkeområde fremgår av formålsbestemmelsen § 1. Loven har til formål å sikre en samfunnsmessig forsvarlig bruk og forvaltning av vassdrag og

grunnvann. Hva loven regner som vassdrag og grunnvann følger av vl. § 2 og angir sine definisjoner lovens saklige virkeområde. Mange av bestemmelsene knytter seg til begrepet "vassdragstiltak", som er definert i vl. § 3 bokstav a) og som også omfatter tiltak etter vassdragsreguleringsloven. Med mindre annet følger av loven selv eller av særlov, vil vannressursloven gjelde for all forvaltning og virksomhet i vassdrag.

Forholdet mellom vannressursloven og vassdragsreguleringsloven er nærmere regulert i vl. § 19. Det følger av § 19 første ledd at vannressursloven gjelder for vassdragsreguleringer så langt det ikke er gjort unntak etter vannressursloven eller fastsatt særskilte regler i vassdragsreguleringsloven. I merknadene til bestemmelsen er det forutsatt at vannressursloven bare gjelder så langt den passer, jf. Ot. prp. nr. 39 (1998-1999) s. 339. I merknadene er det listet opp hvilke paragrafer i vannressursloven som ikke kommer til anvendelse.

For elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh er det i vl. § 19 annet ledd angitt hvilke bestemmelser i vassdragsreguleringsloven som gjelder istedenfor vannressurslovens bestemmelser. I praksis har den lovteknikk som har vært nyttet i vl. § 19 annet ledd medført tvil om hvilke regler som gjelder under behandlingen av enkelte saker gjennom årene.

Ved opprusting- og utvidelsesprosjekter (o/u-prosjekter) i tilknytning til eksisterende vannkraftanlegg vil konsesjonsplikt bero på en nærmere vurdering. Dersom prosjektet innebærer endringer av eksisterende reguleringskonsesjon, vil det utløses konsesjonsplikt og konsesjonsbehandling etter vassdragsreguleringsloven.

Alle tilleggsreguleringer- og overføringer konsesjonsbehandles etter vregl. for å unngå at konsesjonsplikten omgås ved at vassdraget reguleres bit for bit. I o/u-saker som konsesjonsbehandles etter vregl., gis det vilkår for konsesjonen og utformes et manøvreringsreglement på vanlig måte. NVE følger opp i detaljplanfasen med hjemmel i vilkåret om godkjenning av detaljplaner.

For o/u-prosjekter som ikke medfører at eksisterende reguleringskonsesjon må endres, vurderes konsesjonsplikt etter vannressursloven § 18, jf. vl. § 8. Ofte dreier dette seg om økt slukeevne og mulig økt påvirkning på utbygd elvestrekning (mindre restvannføring). Andre eksempler er bygging av nye kraftverk i forbindelse med eksisterende overføringstunneler. Flere o/u-prosjekter har etter dagens praksis blitt vurdert som ikke konsesjonspliktige etter vannressursloven. Tiltaket anses ikke å innebære nye nevneverdige skader eller ulemper for allmenne eller private interesser i vassdraget, jf. vl. § 8. I slike tilfeller vil NVEs oppfølging av prosjektet skje med hjemmel i vilkår om godkjenning av detaljplaner i eksisterende vassdragskonsesjoner etter vregl. eller ikl.

I noen tilfeller er det eksisterende kraftverket uten konsesjon etter vassdragslovgivningen, men har konsesjoner for de elektriske anleggene etter energilovgivningen. Da har ikke NVE noen vassdragskonsesjon med vilkår for å følge opp detaljplanfasen for o/u-prosjektet. Konsesjon for endringer av de elektriske anleggene vil imidlertid være nødvendig i tillegg til behandling etter annen lovgivning. Ivaretagelse av berørte allmenne og private må i så fall følges opp i den sammenheng.

2.2.2 Departementets forslag

Departementet foreslår at bestemmelser om lovens saklige virkeområde inntas i § 1 og at definisjonen av vassdragsregulering inntas i § 2. Sistnevnte er omtalt i kapittel 2.3 nedenfor.

Når det gjelder lovens virkeområde har departementet vurdert hvorvidt den reviderte vassdragsreguleringsloven også bør regulere store vannkraftverk. I dag reguleres elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh av vl. § 19 annet ledd. Det å innlemme slik vannkraft i vassdragsreguleringsloven vil gi en lovteknisk bedre avklaring mellom vannressursloven og vassdragsreguleringsloven. Samtidig vil det etter departementets vurdering ikke representere noen vesentlig realitetsendring. Enkelte av vassdragsreguleringslovens bestemmelser kommer ikke til anvendelse på slike større elvekraftverk, ettersom disse bestemmelsene gjelder særlig for reguleringer/overføringer. Vannressursloven § 19 annet ledd viser hvilke regler i vassdragsreguleringsloven som gjelder i stedet for tilsvarende bestemmelser i vannressursloven.

Spørsmålet om en utvidelse av vassdragsreguleringsloven til også å gjelde elvekraft ble vurdert i Ot. prp. nr. 50 (1991-1992), der følgende uttales i kapittel 2.4:

"Som nevnt under kap. 2.1. er vassdragsreguleringslovens anvendelsesområde begrenset til å gjelde foretak som innebærer en regulering i teknisk forstand (dvs. en utjevning av den årlige vannføring). En oppdemming i forbindelse med utbyggingen av et såkalt elvekraftverk tar normalt ikke sikte på noen utjevning av årsvannføringen. Et slikt kraftutbyggingsprosjekt må derfor prinsipielt behandles etter vassdragsloven §§ 104 og 105.

Det er blitt anført at denne rettstilstand er uheldig og at vassdragsreguleringsloven § 1 annet ledd bør endres slik at loven også får anvendelse på elvekraftverk over en bestemt størrelse. Olje- og energidepartementet mener i likhet med arbeidsgruppen at vassdragsreguleringsloven ikke bør utvides til direkte å omfatte elvekraftutbygginger. På den annen side er det i flere henseender god grunn til å behandle kraftutbyggingsprosjekt likt uten hensyn til om det er tale om en regulering eller ikke. Departementet vil derfor foreslå en ny bestemmelse i vassdragsloven som gjør flere av reguleringslovens bestemmelser gjeldende også for elvekraftutbygginger. Når det gjelder forslagets nærmere innhold og begrunnelse vises det til kap. 17.4. nedenfor hvor spørsmålet behandles mer utførlig."

I forarbeidene til vl. § 19 er det uttalt at annet ledd (for elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh) bygger på den ordningen som ble etablert ved revisjonen av vregl. i 1992, jf. Ot. prp. nr. 39 (1998-99) s. 339.

Departementet mener at lovgivningsteknikken i vl. § 19 annet ledd med krysshenvisninger mellom lovene gjør anvendelsen komplisert og rettsteknisk krevende. Det taler for å inkludere elvekraftverk over 40 GWh i vassdragsreguleringsloven. I motsatt retning trekker det at enkelte av bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven ikke passer for elvekraftverk, og vil heller ikke gjøre det etter oppryddingen. Dess mindre som passer, dess mer problematisk vil det være å ha elvekraftverkene over 40 GWh med i den reviderte loven.

Departementet foreslår at elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh inkluderes i revidert vassdragsreguleringslov. Det bør samtidig fremgå tydeligere i vregl. hvilke bestemmelser som gjelder for slike kraftverk. Departementet foreslår at dette løses ved at bestemmelser som kun gjelder reguleringer og overføringer inntas i et eget kapittel i loven. For øvrig vil bestemmelsene i vregl. i utgangspunktet gjelde alle kraftverk innenfor lovens virkeområde, med mindre annet fremgår. Ved å innlemme vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh i loven kan dermed bestemmelsen i vl. § 19 annet ledd utgå. Se nærmere omtale i kapittel 10 om endringer i annet lovverk.

Etter at vannressursloven ble vedtatt, gis konsesjon til selve kraftverket etter vannressursloven, i tillegg til reguleringskonsesjon. Dette gjelder også for de vannkraftverk som har inntak direkte i et reguleringsmagasin. Dagens praksis bygger på at vannressursloven gjelder fra kraftverksinntaket, på den utbygde elvestrekningen og frem til utløpet fra selve kraftverket. Departementet foreslår at det i slike tilfeller gis konsesjon (med vilkårssett) etter den reviderte vassdragsreguleringsloven.

Departementet har vurdert om begrepet elvekraft bør videreføres i lovteksten, slik som i vl. § 19. Departementet viser til at begrepet ikke er klart definert, og har vist seg å føre til praktiske utfordringer, for eksempel ved kraftverk som er knyttet til en regulering. Ved å bruke begrepet kraftverk med produksjon over 40 GWh istedenfor elvekraftverk, vil man fange opp alle store vannkraftverk, uavhengig av om inntaket er i et reguleringsmagasin eller i en elv. Dette ville bidra til en tydeliggjøring og forenkling, ettersom all stor vannkraft vil følge revidert vassdragsreguleringslov. Departementet foreslår at revidert vassdragsreguleringslov benytter begrepet «vannkraftverk med produksjon over 40 GWh».

Departementet har i tillegg sett på om det bør gjøres endringer i standardvilkåret om detaljplaner, slik at det i større grad tilpasses etterfølgende opprustings/utvidelsesprosjekter. I de tilfeller hvor den gjeldende konsesjonen ikke har vilkår om detaljplaner, vil konsesjonæren kunne søke om et slikt vilkår i medhold av vregl. § 10 nr. 3. Denne muligheten finnes i dag, og departementet foreslår ikke lovendringer knyttet til dagens bruk av detaljplaner som vilkår i konsesjoner. Det foreslås ingen endringer i loven for å klargjøre når det trengs behandling etter plan- og bygningsloven for etterfølgende tiltak, for eksempel behov for uttak av masse til rehabilitering av dam.

Ved rehabilitering av anlegg for å oppfylle damsikkerhetsforskriften kan det i enkelte tilfeller oppstå spørsmål om hva som ligger innenfor reguleringskonsesjonen, og hva som eventuelt må avklares i en tilleggsprosess etter vassdragslovgivningen eller plan- og bygningsloven. Det kan for eksempel gjelde uthenting eller deponering av masse som geografisk ligger langt fra damstedet, og som må sies å ligge utenfor det området som dekkes av konsesjonen/ standardvilkår om godkjenning av planer. Departementet ser ikke grunn til å gå nærmere inn på avgrensningen disse lovene imellom i dette høringsnotatet. I høringsnotatet kapittel 3.3 er adgangen til gjenoppføring av anlegg uten konsesjon drøftet.

Etter departementets vurdering vil det virke klargjørende å innta en bestemmelse om lovens virkeområde i § 1. Det bør her fremgå at loven gjelder for vassdragsreguleringer og overføringer, samt vannkraftverk over 40 GWh.

Departementet foreslår å videreføre vregl. § 1 annet ledd om forholdet til vannressursloven.

Det foreslås at vregl. § 2 fjerde og femte ledd om forholdet til plan- og bygningsloven videreføres uendret, men også plasseres i § 1. En slik plassering vil kunne bidra til å klargjøre forholdet mellom revidert vassdragsreguleringslov og annet lovverk. Den nye virkeområdebestemmelsen i § 1 må for øvrig sees i sammenheng med departementets forslag om en egen bestemmelse med definisjoner (§ 2) og hvilke tiltak som skal være konsesjonspliktige etter den nye loven (§ 3).

2.3 Definisjoner (vregl. § 1)

2.3.1 Gjeldende rett

Definisjonen av vassdragsreguleringer inngår i vregl. § 1 første ledd. Med vassdragsreguleringer forstås utnyttelsen av vannet i et reguleringsmagasin ved anlegg eller tiltak til regulering av vannføringen i et vassdrag. Likt med vassdragsreguleringer regnes også anlegg eller arbeider til øking av vannføringen ved overføring av vann eller pumping av vann til høyereliggende magasiner. Definisjonen i § 1 suppleres av bestemmelsen i § 2 tredje ledd som inngår i bestemmelsen om konsesjonsplikt, og som fastsetter hvordan en øking av vannkraften skal beregnes. Det er lagt til grunn at regulering i lovens forstand ikke forstås som enhver regulering, men må bestå i en utjevning av årsvannføringen, til tross for at dette ikke framgår av teksten.

2.3.2 Departementets forslag

Departementet mener det vil være mer brukervennlig å skille lovens definisjoner fra bestemmelsen om konsesjonsplikt. Det foreslås derfor en egen bestemmelse om definisjoner i § 2. Det foreslås at vassdragsreguleringer og overføringer tas inn i denne bestemmelsen.

I vregl. § 2 tredje ledd angis det en metode for beregning av vannkraftens økning. Denne bestemmelsen foreslås i ny § 3 som angir konsesjonspliktige tiltak i vassdrag. Som nevnt i punkt 2.2 foreslås henvisningen til vl som i dag fremgår av vregl. § 1 siste ledd om forholdet til vannressursloven flyttet til ny § 1.

2.4 Konsesjonspliktige tiltak i vassdrag (vregl. § 2)

2.4.1 Gjeldende rett

Bestemmelsen om konsesjonsplikt etter vassdragsreguleringsloven følger av vregl. § 2 og omfatter reguleringer og overføringer med det formål å produsere elektrisk energi. En "overføring" etter dagens ordlyd regnes som en regulering, jf. § 1 første ledd tredje punktum.

Kriterier for vurderingen av om en konsesjon skal gis følger av vregl. § 8. I tillegg har vregl. en rekke særlige bestemmelser om saksbehandlingen av konsesjonspliktige tiltak. Disse gjennomgås i kapittel 4 nedenfor.

2.4.2 Departementets forslag

Departementet foreslår en lovparagraf som fastsetter hva som er konsesjonspliktig, i en egen bestemmelse som lovteknisk er atskilt fra bestemmelsene om virkeområde og definisjoner. Departementet foreslår å videreføre nåværende vregl. § 2 første ledd bokstav a) og b), som fastsetter hva som er konsesjonspliktig. Departementet foreslår at dagens skjønsmessige bestemmelse om konsesjonsplikt i vregl § 2 bokstav c) ikke videreføres.

Etter ordlyden i bokstav c) utløses konsesjonsplikt for vassdragsreguleringer for produksjon av vannkraft *"som alene eller sammen med tidligere reguleringer påvirker naturforholdene eller andre allmenne interesser vesentlig"*. Departementet er ikke kjent med eksempel i den senere tid på at en sak er behandlet kun etter vilkårene etter bokstav c). Samtidig oppstiller vannressursloven § 8 konsesjonsplikt for *"vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne eller private interesser i vassdraget"*. I dette inngår en vurdering av samlet belastning. Av disse årsaker kan departementet ikke se at § 2 første ledd bokstav c) er nødvendig for å ivareta allmenne interesser i vassdraget. Det foreslås at bestemmelsen kan utgå.

Departementet foreslår at stor vannkraft ("elvekraft") med produksjon over 40 GWh omfattes av konsesjonsplikten etter vregl. dersom tiltaket kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen. Konsesjonsplikten vil omfatte både elvekraftverk og øvrige vannkraftverk over 40 GWh i direkte tilknytning til en regulering eller overføring. Å samle disse kategoriene vil forenkle lovverket.

Etter departementets vurdering er dette i realiteten en lovteknisk endring. I praksis utløses bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven for elvekraft over 40 GWh dersom virkningskriteriet i konsesjonspliktbestemmelsen i vl. § 8 er overskredet. Forskjellen fra gjeldende rett vil være at konsesjonen formelt gis etter revidert vassdragsreguleringslov. I dag gis konsesjon etter vannressursloven samtidig som bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven gis anvendelse.

I dag skal konsesjonspliktige endringer i vassdragsreguleringssaker behandles av Kongen. Dette gjelder også relativt små saker. Som en administrativ forenkling foreslår departementet at departementet kan behandle slike saker. Det foreslås en ny bestemmelse med en grense for endringer i eksisterende reguleringer, overføringer eller vannkraftverk som reduserer eller øker produksjonen med inntil 20 GWh.

Departementet foreslår å videreføre gjeldende bestemmelse om hvordan økingen av vannkraften skal beregnes, jf. vregl. § 2 tredje ledd i ny § 3 femte ledd. For øvrig foreslås nåværende § 2 fjerde og femte ledd flyttet til ny § 2, som er omtalt i punkt 2.3 ovenfor.

I tillegg foreslås et *nytt sjette ledd* som klargjør at konsesjon etter revidert vassdragsreguleringslov medfører at det ikke er nødvendig med konsesjon etter vannressursloven for samme tiltak.

2.5 Konsesjonspliktavurdering (vregl. § 4)

2.5.1 Gjeldende rett

Vregl. § 4 nr. 1 gir hjemmel for at søker/tiltakshaveren kan kreve en forhåndsavgjørelse (en "erklæring") fra departementet av hvorvidt et tiltak trenger konsesjon etter vassdragsreguleringsloven. Bestemmelsen må ses i sammenheng med § 2 som angir i hvilke tilfeller konsesjon er nødvendig. I en slik konsesjonspliktavurdering er det ikke meningen at departementet skal veie skaden og nytten opp mot hverandre, men om reguleringen faller inn under et av alternativene i § 2. Avgjørelsen treffes på grunnlag av de opplysninger fra søkeren som trengs i en konsesjonssøknad etter § 5, og høring i samsvar med § 4 nr. 1 annet ledd.

Departementets avgjørelse må anses som et enkeltvedtak etter lov 10. februar 1967 om behandlingssåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven). Dette innebærer at det vil foreligge klageadgang for den som er part eller har rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Avgjørelsen kan omgjøres dersom betingelsene etter forvaltningsloven § 35 eller alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper er oppfylt.

Etter § 4 nr. 2 kan regulanten eller OED begjære rettslig forhåndsskjønn for å avgjøre om reguleringen vil oppfylle noen av kriteriene i § 2 første ledd bokstav a) til c), om flere vannfall hensiktsmessig kan utbygges under ett, og om foretaket vil være til skade eller ulempe for noen allmenn interesse. Skjønnets avgjørelse vil være bindende for regulanten.

2.5.2 Departementets forslag

Forhåndsuttalelse fra departementet etter § 4 nr. 1 er knapt brukt i praksis, jf. Ot. prp. nr. 39 (1998-99) s. 106. Derimot fattes særskilt avgjørelse om konsesjonsplikt etter vl. § 18 langt oftere. Til tross for at bestemmelsen i vregl § 4 nr. 1 er lite brukt, mener departementet det kan være behov for å beholde den. Bestemmelsen kan bli mer aktuell enn tidligere på grunn av o/u-prosjekter. Departementet foreslår at vregl. § 4 nr. 1 videreføres i modernisert form i ny § 4 (konsesjonspliktavurdering)

Departementet ser samtidig et behov for å klargjøre rekkevidden og rettsvirkningene ved forhåndsavgjørelsen. I juridisk teori¹ har dette vært diskutert, for eksempel hvor lang tid forhåndsavgjørelsen vil gjelde for og når, eller i hvilke tilfeller, departementet kan omgjøre sitt vedtak. Ettersom de faktiske forholdene endres mye over tid, tilsier dette at en regulant i de tilfeller tiltaket ikke trenger konsesjon, ikke bør vente for lenge med å iverksette tiltaket uten å miste den retten som erklæringen om konsesjonsfrihet gir.

Departementet foreslår å ta inn en hjemmel for at departementet kan fastsette en frist for iverksetting i den foreslåtte bestemmelsen. Departementet mener dette vil være en mindre endring som bidrar til rettsavklaring. Det synes da naturlig å se hen til byggefristene i dagens vregl. § 12 nr. 1, slik at tiltaket i utgangspunktet bør settes i gang innen fem år og

¹ Falkanger/Haagensen – Vassdrags- og energirett s. 315-318.

fullføres innen ytterligere fem år. Hjemmel til å fastsette frist foreslås inntatt i ny § 4 annet ledd.

Listen over høringsinstanser i § 4 nr. 1 annet ledd er utdatert, og en rekke av instansene er enten oppløst eller har fått nye navn. Departementet foreslår en oppdatering og modernisering av bestemmelsen ved at listen over høringsinstanser erstattes med en generell bestemmelse. Departementet foreslår en formulering om at før en forhåndsavgjørelse fattes, innhentes uttalelser fra berørte offentlige organer og andre som tiltaket direkte berører, og som departementet finner nødvendig.

I vurderingen av behovet for bestemmelsen om skjønn i gjeldende § 4 nr. 2 viser departementet til at et vedtak om konsesjonsplikt vil være et enkeltvedtak som skal behandles i tråd med forvaltningsloven, og som kan påklages. Et enkeltvedtak kan også bli gjenstand for domstolskontroll etter vanlige regler. Departementet mener derfor at regulantens behov for avklaring eller rettsmidler mot eventuelle feil ved slike vurderinger, burde være ivarettatt. Departementet foreslår å oppheve bestemmelsen i § 4 nr. 2 om å kunne forlange avgjørelsen avgjort ved skjønn.

2.6 Kriterier for konsesjon (vregl. § 8)

2.6.1 Gjeldende rett

Vregl. § 8 første ledd gir anvisning på et bredt skjønn som konsesjonsmyndigheten skal utvise i vurderingen av om en reguleringskonsesjon skal tildeles eller ikke. Bestemmelsen ble endret i forbindelse med lovrevisjonen i 1992, jf. Ot. prp. nr. 50 (1991-1992). Før dette lød bestemmelsen slik:

"Konsesjon til en vassdragsregulering, som medfører skade eller ulempe for almene eller private interesser, bør i alminnelighet bare gis, hvis denne skade eller ulempe må anses for å være av mindre betydning i sammenligning med de fordeler som reguleringen vil medføre, herved også tatt i betraktning de påregnelige omkostninger ved gjennomførelsen av foretagendet. Hensyn bør dessuten tas til andre skade- og nyttevirksomheter av samfunnsmessig betydning, således virkninger av samfunnsøkonomisk og næringsmessig karakter som reguleringen kan gi anledning til."

Endringen fra "i alminnelighet" til "vanligvis" i § 8 første ledd første punktum var kun av redaksjonell karakter, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-1992) s. 90. Med bakgrunn i at det er utbyggeren selv som skal vurdere om en utbygging er lønnsom, ble ved lovrevisjonen i 1992 også formuleringen "*...herved også tatt i betraktning de påregnelige omkostninger ved gjennomførelsen av foretagendet*" strøket fra første punktum.

Vregl § 8 første ledd annet punktum ble tatt inn i loven ved en lovendring i 1959 for å understreke at det også kan tas hensyn til mer fjerne virkninger enn de direkte nytte- og skadevirkninger. I den forbindelse uttaler departementet følgende i Ot. prp. nr. 39 (1958):

"Departementet mener at man under denne bedømmelse må se hele foretagendet og dets virkninger i positiv og negativ retning i sammenheng, herunder ikke bare de umiddelbare

nytte- og skadevirkninger for private og almene interesser, men også alle middelbare eller fjernere virkninger, f.eks. øket beskjeftigelse, øket omsetningsmarked for et distrikts produkter, øket investering o.l."

I Ot.prp. nr. 50 (1991-1992) s. 90 fremgår det at eksemplene som ble nevnt i forarbeidene til lovgivningen i 1959 ikke lenger ble ansett som aktuelle. Annet punktum ble endret, slik at ordlyden i dag viser til at hensyn dessuten tas til andre skade- og nyttevirkninger av "samfunnsmessig betydning".

Den tilsvarende bestemmelsen i vannressursloven § 25 fastslår at konsesjon *bare* kan gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørsfeltet. Både vregl. § 8 og vl. § 25 krever at fordelene skal være større enn ulempene. Noen kvalifisert overvekt kreves ikke. Etter ordlyden er en forskjell likevel at tillatelse kan gis etter vregl. § 8 selv om skadene og ulempene overstiger fordelene, jf. reservasjonen "vanligvis". Etter departementets vurdering spiller denne forskjellen neppe noen praktisk rolle ettersom det er lite sannsynlig at konsesjon vil bli gitt om skadene/ulempene ble ansett for å være større enn fordelene. Tilsvarende synspunkt er også trukket fram i juridisk teori.²

Annet regelverk legger også føringer og skranker for når konsesjon kan gis. Avgjørelsen må blant annet oppfylle de krav som følger av forskrift 15. desember 2006 nr. 1446 om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften). Videre må Stortingets vedtak om verneplan for vassdrag legges til grunn, jf. vannressursloven § 22 og kapittel 5. Etter lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 7, skal prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Øvrige eksempler er kulturminneloven og lakse- og innlandsfiskloven.

Vregl. § 8 *annet ledd* gir adgang til å bringe et avslag på konsesjonsvedtak inn for Stortinget. Bestemmelsen foreslås opphevet og omtales nærmere i kapittel 9.

2.6.2 Departementets forslag

Departementet foreslår å videreføre vregl. § 8 med de justeringene som forklares nedenfor. Bestemmelsen foreslås plassert i ny § 5 (kriterier for konsesjon).

Departementet mener at bestemmelsen i gjeldende § 8 om kriterier for konsesjon bør oppdateres slik at ordlyden gjenspeiler hvordan bestemmelsen forstås i praksis.

Forvaltningens skjønn går ut på å vekte fordelene mot ulempene ved tiltaket. Her vil også annen lovgivning spille inn i vurderingen om konsesjon skal gis, jf. punkt 2.6.1 ovenfor.

Etter departementets syn er ordlydens reservasjon "*bør vanligvis bare gis*" unødvendig og bør tas ut. Forvaltningen vil fortsatt utøve skjønn, hvor fordelene og ulempene ved tiltaket vektes mot hverandre. Departementet anser en slik justering i lovens ordlyd for å være i tråd med praksis. I dagens bestemmelse står det videre at "hensyn *bør* dessuten tas til andre skade- og nyttevirkninger av samfunnsmessig betydning". Departementet viser til at

² Falkanger/Haagensen, Energi- og vassdragsrett s. 326.

«bør» forstås i dag som «skal» og foreslår at også denne delen av bestemmelsen oppdateres språklig. Det vil da fremgå at konsesjonsmyndigheten skal ta hensyn til andre skade- og nyttevirksomheter av samfunnsmessig betydning.

Bestemmelsen i § 8 annet ledd om søkerens rett til å kreve en avgjørelse om avslag forelagt for Stortinget, bør etter departementets vurdering oppheves. Se nærmere omtale i kapittel 9.

3 Konsesjonens varighet og omfang mv.

3.1 Innledning

I et nytt kapittel 2 i loven foreslås det å samle bestemmelsene om konsesjonens varighet, gjenoppføring, revisjon, omgjøring og nedleggelse av anlegg. Disse bestemmelsene kan betraktes som rammene for en konsesjon og foreslås plassert i et generelt kapittel.

3.2 Konsesjonens varighet (vregl. § 10 nr. 1)

3.2.1 Gjeldende rett

Bestemmelsen i vregl. § 10 nr. 1 regulerer en konsesjons varighet. I praksis er det slik at konsesjon normalt gis på ubegrenset tid, men det er hjemmel til å tidsbegrense den.

Bestemmelsen sikrer dermed at tidsbegrensede ervervskonsesjoner og reguleringskonsesjoner samordnes, slik at retten til reguleringsanlegget følger vannfallet.

Bestemmelsen må sees i sammenheng med reglene om hjemfall, og ble gjennomgått i forbindelse med innføringen av konsolideringsmodellen om reelt offentlig eierskap, jf. Ot.prp nr. 61 (2007-2008) s. 51 flg.. Bestemmelsen er eiernøytral og hovedregelen er at nye reguleringskonsesjoner meddeles uten tidsbegrensninger. Etter forarbeidene vil tidsbegrenset konsesjon særlig være aktuelt der det er gitt tidsbegrenset konsesjon til erverv av vannfallet etter ikl., slik at konsesjonene etter de to lovene utløper samtidig. Det skal i så fall settes vilkår om hjemfall etter konsesjonstidens utløp.

Der det foreligger leieavtale for bruk av vannfallet, vil denne gjerne være tidsbegrenset eller ha andre regler om opphør. Ved omgjøring av tidsbegrensning i slike saker langvarig praksis for å gi reguleringskonsesjonen på ubegrenset tid, men begrenset til den tid det foreligger leieavtale til bruk av fallrettighetene.

3.2.2 Departementets forslag

Bestemmelsen om konsesjonens varighet i § 10 nr. 1 er sentral, og departementet foreslår at den videreføres som egen bestemmelse i ny § 6. Bestemmelsen ble sist endret i forbindelse med lovendringene i 2008. Det foreslås ingen nye materielle endringer i bestemmelsen. Departementet mener også at praksis ved omgjøring av tidsbegrenset

konsesjon til tidsubegrenset der det foreligger begrenset leieavtale til fallrettighetene, bør videreføres som i dag.

For tidsbegrensede konsesjoner er det forutsatt at *hele* konsesjonen tas til fornyet behandling i forbindelse med utløpet av konsesjonsperioden. Dette er imidlertid ikke tilfellet ved omgjøring fra tidsbegrenset til tidsubegrenset konsesjon etter søknad fra reguleringsanleggets eier, jf. vregl. § 10 nr. 3 annet ledd.

Lovbestemmelse om revisjon trådte i kraft fra 1959. For konsesjoner som ikke har vilkår om revisjon bør det, samtidig med omgjøring av vilkår om varighet, også settes vilkår om revisjon. Revisjonstidspunktet bør settes som om den opprinnelige konsesjonen ble gitt tidsubegrenset. Er dette tidspunktet passert, bør revisjonstidspunktet settes til tidspunktet for omgjøringsvedtaket.

3.3 Gjenoppføring (vregl. § 3)

3.3.1 Gjeldende rett

Vregl. § 3 fastslår at det ikke kreves konsesjon til gjenoppføring av lovlig bestående anlegg på samme sted, såfremt arbeidet påbegynnes innen fem år, fullføres med rimelig hurtighet og ikke medfører noen utvidelse av reguleringen. Utbedring og ombygging av slikt anlegg krever heller ikke konsesjon når arbeidet ikke medfører noen utvidelse av reguleringen. Bestemmelsen omfatter eldre anlegg som er utført med konsesjon etter tidligere lovgivning, jf. vregl. § 26 nr. 3.

Hvilke anlegg som er omfattet av bestemmelsen er diskutert i flere sammenhenger. I St.prp. nr. 89 (1984-85) *Verneplan III for vassdrag* side 47 annen spalte, legger departementet til grunn at forarbeidene trekker i retning av at bestemmelsen er gitt med sikte på anlegg som lovlig besto, dvs. anlegg som er eldre enn konsesjonspliktens innføring. Departementet gir her uttrykk for at bestemmelsen ikke tar sikte på gjenoppbygging av anlegg som var bygget i medhold av konsesjon. Departementet skriver videre at det reelt sett kan være uheldig om gjenoppføring etter noe lengre tid kan skje uten konsesjonsbehandling.

På den annen side taler at ordlyden og bestemmelsens plassering i loven for at bestemmelsen ikke kan begrenses til eldre anlegg. I juridisk teori er det vist til denne diskusjonen, og anført at dersom de øvrige rettskildene er tvetydige, bør man legge avgjørende vekt på de reelle hensyn og anse § 3 anvendelig også på konsederte anlegg.³

Gjenoppføring av vassdragsanlegg skjer ofte i forbindelse med pålegg etter damsikkerhetsforskriften (sikkerhetskrav). Vanligvis skjer dette ved rehabilitering av den gamle dammen, men i noen tilfeller reetableres dammen på et annet sted, noe som kan medføre konsesjonsplikt. Etter departementets syn må vurderingen av konsesjonsplikt bero på hva som ligger i "på samme sted" etter bestemmelsens ordlyd. I tråd med bestemmelsens forarbeider må uttrykket forstås slik at det er tilstrekkelig at beliggenheten

³ Falkanger/Haagensen: Vassdrags- og energirett s. 290.

i det vesentlige er den samme, og at det ikke er tale om noen utvidelse av anlegget. jf. Indst. O. I. (1911) s. 73.

3.3.2 Departementets forslag

Vregl. § 3 om gjenoppføring er foreslått videreført med enkelte mindre justeringer som er beskrevet nedenfor. Bestemmelsen plasseres i ny § 7 (gjenoppføring av vassdragsanlegg).

Etter departementets vurdering er fristen for konsesjonsfri gjenoppføring innen fem år etter vregl. § 3 noe uklar. Derimot har vl. § 21 har en klarere regel som sier at gjenoppføring kan skje uten konsesjon dersom arbeidet tar til innen fem år fra anlegget *ble funksjonsudyktig*, og fullføres med rimelig hurtighet. Departementet anser et krav om at anlegget må ha blitt funksjonsudyktig for å være for strengt, og en innsnevring av gjeldende rett. Departementet foreslår som en klargjøring av dagens bestemmelse at fristen på fem år skal løpe fra melding om gjenoppføring har kommet frem til konsesjonsmyndigheten.

I forbindelse med gjenoppføring av vassdragsanlegg har departementet vurdert dagens praksis knyttet til pålegg om damrehabiliteringer. I medhold av damsikkerhetsforskriften kan konsesjonær bli pålagt å bygge om eller rehabilitere eksisterende damanlegg. Dagens praksis bygger på at slike ombygginger/rehabiliteringer gjennomføres i medhold av eksisterende vassdragsreguleringskonsesjon. Detaljene i forbindelse med damrehabiliteringen blir behandlet av vassdragsmyndighetene gjennom godkjenning av detaljplan for miljø og landskap, som er forankret i den eksisterende reguleringskonsesjonen. I de tilfellene hvor det er en konsesjonsfri regulering, for eksempel etablert før vassdragsreguleringsloven, vil ombygging av dammen bli behandlet av vassdragsmyndigheten etter vannressursloven.

Departementet viser til redegjørelsen ovenfor om vurderingen om når et anlegg gjenoppføres på "samme sted". Som beskrevet skjer gjenoppføringen ofte i forbindelse med pålegg etter damsikkerhetsforskriften (sikkerhetskrav). Departementet mener det ikke må søkes ny konsesjon der myndighetene har gitt et pålegg. Om det kreves ny konsesjon vil blant annet bero på en vurdering av detaljnivået i pålegget og om regulanten har så mange alternativer at det trengs ny konsesjon.

Gjenoppføring må sees i sammenheng med bestemmelsene i plan- og bygningsloven. For gjenoppføring av anlegg med konsesjon og for konsesjonsfrie anlegg som ville være konsesjonspliktige, følger det av pbl. § 12-1 tredje ledd at reguleringsplan ikke er nødvendig. For anlegg som ikke ville være konsesjonspliktige, vil derimot kravet om reguleringsplan komme til anvendelse. Pbl. § 12-1 tredje ledd sier:

"For gjennomføring av større bygge- og anleggstiltak og andre tiltak som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, kreves det reguleringsplan. Tillatelse etter § 20-2, jf. 21-4 for slike tiltak, kan ikke gis før det foreligger reguleringsplan. Krav til reguleringsplan gjelder ikke for konsesjonspliktige anlegg for produksjon av energi etter energiloven, vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven."

Etter vannressursloven § 21 kan fristen for gjenoppføring forlenges én gang.

Departementet foreslår at det innføres tilsvarende mulighet for at konsesjonsmyndigheten kan forlenge fristen én gang også for tiltak etter revidert vassdragsreguleringslov. Dette må forstås som at forlengelse kan gis for inntil fem nye år.

Departementet legger til grunn at dagens praksis knyttet til forståelsen av begrepet "på samme sted" vil videreføres. Det vil i den forbindelse klargjøres hvordan bestemmelsen benyttes i tilfellene med rehabilitering etter pålegg i medhold av damsikkerhetsforskriften. Departementet foreslår ikke å innta dette i ordlyden.

Departementet viser til at vregl. § 3 i dag kun gjelder for vassdragsanlegg som krever konsesjon etter vregl. Ettersom det foreslås et utvidet virkeområde for loven der også kraftverk over 40 GWh omfattes, vil også "vassdragsanlegg" etter bestemmelsen om gjenoppføring få tilsvarende utvidet virkeområde.

3.4 Revisjon av konsesjonsvilkår (vregl. §§ 10 nr. 3 første og siste ledd)

3.4.1 Gjeldende rett

Bestemmelsen om revisjon i vregl. § 10 nr. 3 første ledd ble innført i 1959, og gir adgang til alminnelig revisjon av konsesjonsvilkår, medregnet manøvreringsreglement, etter 30 år. Tiden regnes fra konsesjonsvedtaket, eller (for tidsubegrensede konsesjoner) fra forrige revisjonsvedtak.

I 1992 ble vassdragsreguleringsloven endret på flere vesentlige punkter, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92). Revisjonsintervallet ble endret fra 50 til 30 år og fastsatt til å gjelde både for tidsbegrensede og tidsubegrensede konsesjoner. Dette har imidlertid bare virkning for konsesjoner gitt etter at lovendringen trådte i kraft i 1992. Følgende overgangsregel ble vedtatt i 1992, jf. endringslov av 19. juni 1992 nr. 62 til vassdragsreguleringsloven mv. del VI punkt 3:

"Tidligere gitte tidsubegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet. Revisjon kan for alle konsesjoner i alle tilfeller skje 30 år etter denne lovs ikrafttrede. Tidligere gitte konsesjoner etter vassdragsloven omfattes likevel ikke. For øvrig gjelder loven også for gitte konsesjoner."

Tidsbegrensede konsesjoner vil ikke være omfattet av overgangsregelen om revisjon 50 år etter konsesjonstidspunktet, men vil være gjenstand for en ny konsesjonsbehandling etter konsesjonstidens utløp. For reguleringer som er gjennomført før konsesjonslovgivningen kom til, kan det ikke gjennomføres revisjon. For disse må man eventuelt anvende adgangen til innkalling til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66.

For å få en samlet revisjon av alle reguleringskonsesjoner i et vassdrag, kan revisjonstiden i en ny konsesjon settes kortere i medhold av § 10 nr. 3 første ledd annet punktum. Etter kgl. res. 14. september 2007 nr. 1053 avgjør NVE om en revisjonssak skal tas opp til behandling. Bestemmelsen gir ikke noen et rettskrav på at en revisjonssak blir tatt opp til behandling. Avgjørelsen om dette kan imidlertid påklages etter vanlige

forvaltningsrettslige regler. Revisjonsvedtaket treffes av Kongen, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92) s. 47. En konsesjonær som ikke vil akseptere revisjonsvedtaket, kan etter § 10 nr. 3 tredje til femte punktum frafalle konsesjonen innen tre måneder, med den virkning at reglene om hjemfall får anvendelse.

Olje- og energidepartementet ga 25. mai 2012 ut *Retningslinjer for revisjon*.

Retningslinjene tydeliggjør for aktørene hva som forventes i de ulike faser og hvilke tiltak som kan være aktuelle å gjennomføre. Revisjonen omfatter ikke selve konsesjonens gjenstand, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92) s. 47. Hovedformålet med en revisjon av vilkår vil være muligheten for å bedre miljøforholdene i regulerte vassdrag. Dette må avveies mot formålet med konsesjonen, som er kraftproduksjon. Revisjonsadgangen er også ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene.

Et særskilt spørsmål knytter seg revisjonsbestemmelsens anvendelse på elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh. I vl. § 19 annet ledd annet punktum heter det: *"For konsesjoner til slike elvekraftverk gjelder vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 (...) i stedet for §§ (...) 27-29 i loven her."* Etter dette gjelder vilkåret om revisjon for elvekraftverk over 40 GWh når disse er behandlet etter reglene i vassdragsreguleringsloven. Behandling etter vassdragsreguleringsloven for slike anlegg kom inn i lovverket ved endringen av vassdragsreguleringsloven i 1992, før vannressurslovens tid. Dette betyr at revisjonsadgangen omfatter konsesjoner gitt til slike kraftverk fra og med lovendringen i 1992.

For elvekraftverk over 40 GWh med konsesjon før den tid, gjelder ikke revisjonsadgangen, men disse omfattes i stedet av adgangen til omgjøring etter vl. § 28. Dette er også sagt i forarbeidene til vannressursloven jfr. Ot.prp. nr. 39 (1998-99) pkt. 23.3.4.3 nest siste avsnitt: *"Reglene om omgjøring kan anvendes overfor elvekraftverk som er gitt tillatelse i medhold av V §§ 104-106. Dette er nødvendig fordi disse ikke kan revideres i medhold av vregl. § 10 nr. 3"*. Uttalelsen er etter departementets vurdering ikke helt presis. Omgjøringsadgangen gjelder bare for konsesjoner til elvekraft som er gitt *før* lovendringen i 1992. Konsesjoner som er gitt *etter* dette tidspunkt kan revideres.

Vregl. § 10 nr. 3 siste ledd inneholder en forskriftshjemmel for saksbehandlingen. Det er ikke gitt noen slik forskrift og departementet har i brev av 21.01.1994 til Landssammenslutninga av Vasskraftkommuner påpekt at slike forskrifter bare forutsettes for den alminnelige revisjon av vilkår, dvs. 30-årsrevisjonen, og at det ikke er behov for å utarbeide egne forskrifter for saksbehandlingen ved revisjoner etter 50-årsregelen. Revisjonstidspunktet for 30-årsrevisjonene inntreffer først fra 2022.

3.4.2 Departementets forslag

Lovteksten ble endret i 1992 og departementet anser det derfor ikke nødvendig med språklig oppdatering. Det er heller ikke behov for andre endringer, utover det som er nødvendig for å få riktig plassering av bestemmelsen og riktige henvisninger til andre bestemmelser i loven.

Departementet foreslår at bestemmelsen i nåværende vregl. § 10 nr. 3 første ledd opprettholdes, men skilles ut i en egen bestemmelse i ny § 8 (adgang til revisjon). Rekkevidden av bestemmelsen for elvekraftverk og andre vannkraftverk i direkte tilknytning til regulering/overføring over 40 GWh videreføres. Forskriftshjemmelen opprettholdes. Henvisningen til "nærmere" forskrifter slettes for å gjøre terminologien mer ensartet der loven har slike forskriftshjemler.

Gjeldende overgangsregel for eldre konsesjoner, som er sitert i 3.4.1 ovenfor, er plassert i ikrafttredelsesbestemmelsen for endringsloven av 1992. Denne overgangsbestemmelsen er lovteknisk noe vanskelig tilgjengelig. For å gjøre bestemmelsen mer synlig, foreslår departementet at den plasseres i siste ledd i ny § 8.

3.5 Omgjøring av konsesjonsvilkår (vregl. § 10 nr. 3 annet ledd)

3.5.1 Gjeldende rett

Allerede i konsesjonsloven av 1909 ble det inntatt en regel om at Kongen etter søknad fra konsesjonærene kunne endre fastsatte konsesjonsvilkår. I 1917-lovene ble den inntatt i ikl. § 27. Først i 1969 ble en tilsvarende bestemmelse inntatt i vregl. § 24, nå § 10 nr. 3 annet ledd. Bestemmelsen åpner for en adgang til å søke Kongen (nå delegert til Olje- og energidepartementet) om endrede betingelser.

Bestemmelsen i vregl. § 10 nr. 3 annet ledd første punktum er ikke blitt mye brukt til nå. Et eksempel er inkludering av detaljplanvilkår i Røssågareguleringene. Bestemmelsen gir ikke hjemmel til noen fullstendig revisjon av hele konsesjonen, og viser til "betingelser" som er fastsatt i konsesjonen. Det er på den annen side ingen begrensning på hvor mange vilkår som kan endres. Om søknaden fører frem eller ikke, beror på konsesjonsmyndighetenes vurdering.

Bestemmelsen ble endret ved lovendringer i 2008 for å styrke det offentlige eierskapet i vannkraftsektoren, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007-2008). Vregl. § 10 nr. 3 annet ledd annet punktum ble innført som en selvstendig omgjøringsregel ved søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall. Slik søknad skal innvilges så fremt reguleringsanleggets eier oppfyller vilkårene om offentlig eierskap i industrikonsesjonslovens § 2 første ledd. Dette har de siste årene medført en del søknader fra konsesjonærer med tidsbegrensede konsesjoner, og bestemmelsen har således fått større betydning.

I forvaltningsretten finnes det også en alminnelig ulovfestet omgjøringsadgang som gir anledning til å endre vilkårene for en konsesjon dersom tungtveiende allmenne hensyn taler for det. I tillegg gir forvaltningsloven § 35 adgang for et forvaltningsorgan til å endre eget vedtak uten at det er påklaget. Ulovfestet omgjøringsadgang kan ikke brukes på konsesjonsfrie reguleringer, da det ikke foreligger noe vedtak som kan gjøres om. De generelle endringsmuligheter ved omgjøring med hjemmel i forvaltningsloven § 35 og ulovfestet omgjøringsadgang drøftes ikke nærmere her, men kommenteres nedenfor knyttet til endringer i manøvreringsreglement.

3.5.1.1 Særlig om endringer i manøvreringsreglement

Et manøvreringsreglement inntas som en egen del av selve konsesjonen. Vregl. § 12 nr. 12 har egen bestemmelse om fastsettelse av manøvreringsreglement. Denne bestemmelsen foreslås flyttet til kapittel 4 (vilkår og avbøtende tiltak) i revidert lov, se nærmere omtale i høringsnotatet kapittel 5.2.4 nedenfor.

Dersom det viser seg at et reglement gir uforutsette skadevirkninger eller når det har oppstått nye interesser for bruken av vannet, er det spørsmål om adgangen til å *endre* et gitt reglement. Ordlyden i vregl. § 12 nr. 12 tyder på at bestemmelsen kun angir at lovens regler om *høring* må følges dersom reglementet skal endres.

Et manøvreringsreglement kan endres i medhold av vregl. § 10 nr. 3 annet ledd, men bare etter søknad fra konsesjonæren selv. Endring kan ellers finne sted i medhold av den ulovfestede omgjøringsadgang. Det er vanskelig å si hvor langt denne omgjøringsadgangen rekker. Hjemmelen er blitt brukt til endring av manøvreringsreglementet én gang i Arendalsvassdraget i 1978. Ut fra en totalvurdering fant den gang Industridepartementet å kunne omgjøre reglementet på dette hjemmelsgrunnlaget, men konsesjonærens tap var av relativt begrenset størrelse.

Det er en klarere adgang for endring der hjemmel er inntatt som eget vilkår i reglementet. Så tidlig som i 1908 finnes eksempel på at klausul om adgang til å endre reglementet er tatt inn i selve konsesjonen (reglement for Tinnsjø). Det endelige gjennomslag for en moderne revisjonsklausul kom inn i perioden 1948-50. I dag inntas følgende som et standardvilkår i manøvreringsreglementet i alle konsesjoner:

"Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til reguleringsanleggets eier, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig (...)"

For konsesjoner med denne klausulen gir manøvreringsreglementsvilkåret videre adgang til revisjon (endring) enn den alminnelige omgjøringsbestemmelsen i § 10 nr. 3. Hvorvidt en slik endring bør foretas, er det opp til konsesjonsmyndigheten å bestemme ut fra en total vurdering. Her er det ikke kun konsesjonær selv som kan søke om en endring, men både grunneiere, organisasjoner, og andre representanter for allmenne interesser kan be om dette. Konsesjonsmyndigheten selv kan også ta initiativ til en endring. Hjemmelen er benyttet i svært liten grad. Den er bare brukt én gang for regulering av Åbjøravassdraget, jf. kgl.res. 7.1.14. Saken gjaldt en fiskesykdom PKD, som medførte økt dødelighet av anadrom laksefisk i Åelva.

3.5.2 Departementets forslag

Det synes krevende å gi en presis omtale av rekkevidden av grunnlagene for omgjøring av konsesjoner. Bestemmelsen i vregl § 10 nr. 3 annet ledd første punktum har etter departementets vurdering en noe uklar betydning. Forvaltningen har mottatt enkelte søknader om endringer av vilkår om anleggsveier og ferdsel for eksempel på grunn av

uenigheter av bruk, men dette er sporadiske enkeltsaker. Slike endringer kan også foretas i medhold av alminnelige forvaltningsregler.

Det er noe tvilsomt om bestemmelsen gir større omgjøringskompetanse enn det som følger av andre regler. På den annen side kan departementet vanskelig se sterke interesser for å fjerne omgjøringsmuligheten, og viser til at man i så fall burde gå nærmere inn på det eksakte innholdet i bestemmelsen. Den ville eksempelvis fått en helt annen betydning om andre enn konsesjonæren også kunne søke om endring av vilkår. Et forslag om å utvide kretsen av berettigede ville være en materiell endring, og foreslås ikke i dette høringsnotatet.

Når det gjelder manøvreringsreglement, blir et likelydende vilkår etter dagens praksis også satt i konsesjonen. Det er spørsmål om vilkåret er av slik art at det bør hjemles klarere i revidert vassdragsreguleringslov. Se nærmere om forslag til fastsettelse av vilkårsbestemmelse om *vannslipp, vannstand og manøvrering* i revidert vassdragsreguleringslov kapittel 4 (vilkår og avbøtende tiltak).

Departementet foreslår at bestemmelsen i nåværende vregl. § 10 nr. 3 annet ledd opprettholdes og skilles ut i en egen bestemmelse i ny 9 (omgjøring av konsesjon). Departementet foreslår å modernisere ordlyden i ny § 9 noe.

3.6 Nedleggelse av anlegg (vregl. § 21)

3.6.1 Gjeldende rett

Vregl. § 21 regulerer nedleggelse av anlegg. Nr. 1 sier at dersom staten ikke vil overta et reguleringsanlegg ved utløpet av den tid, som er fastsatt i konsesjonen, og det heller ikke gis ny reguleringskonsesjon, plikter eieren etter krav fra vedkommende departement å fjerne anlegget innen en frist som settes av departementet. For reguleringsanlegg kan staten unnlate å gjøre hjemfall gjeldende, og kreve at konsesjonæren fjerner reguleringsanlegget.

Av nr. 2 fremgår det at i andre tilfeller kan ikke et reguleringsanlegg som har fått konsesjon etter vassdragsreguleringsloven, nedlegges uten tillatelse av Kongen. Er konsesjonen gitt av Stortinget, må Stortinget samtykke til nedleggelsen.

Ved nedleggelse fremgår det av nr. 3 at eieren av anlegget er forpliktet, etter krav fra det offentlige, å sikre anlegget for å avverge fare eller skade. Bestemmelsen gjelder uavhengig om nedleggelsen har sitt grunnlag i nr. 1 eller 2. I henhold til nr. 4 faller plikten til å betale årlige erstatninger bort fra utløpet av det kalenderåret som nedleggelsen ble gjennomført. Også denne bestemmelsen gjelder uavhengig om nedleggelsen har sitt grunnlag i nr. 1 eller 2.

I henhold til nr. 5 plikter eieren å yte erstatning etter skjønn for skade eller ulempe som nedleggelsen volder på eiendom eller rettighet, men ikke for tap av fordel som anlegget har medført og som det ikke er gitt vederlag for verken for forminsket ekspropriasjonserstatning eller på annen måte. På samme måte plikter eieren å yte erstatning for skade og ulempe som anlegget etter nedleggelse fremdeles måtte volde.

Vregl. § 21 er kun endret én gang ved lovendringen i 1959, jf. Ot.prp. nr. 39 (1958). Endringene gjaldt nr. 1, 4 og 5, og innførte at det kunne settes en frist for nedleggelse av anlegget, bestemmelsen om at årlige erstatninger skulle falle bort ved nedleggelsen og om engangserstatning for den skade og ulempe på grunn av nedleggelsen.

3.6.2 Departementets forslag

Departementet foreslår at vregl. § 21 beholdes, men moderniseres språklig og inntas i ny § 10. I følge § 21 post 3 er eieren forpliktet til å treffe beslutninger som det offentlige krever for å unngå fare eller skade. Departementet foreslår at "det offentlige" endres til "departementet". Forslaget representerer ikke en materiell endring, men en avklaring av gjeldende rett.

Etter det departementet kjenner til har bestemmelsen i vregl. § 21 blitt brukt i begrenset utstrekning. Etter departementets vurdering kan det fortsatt være hensiktsmessig med en egen bestemmelse om nedleggelse av reguleringsanlegg, for å sikre at allmenne interesser i vassdraget blir tilstrekkelig ivaretatt ved en eventuell nedleggelse. En problemstilling når det gjelder eldre, etablerte reguleringsanlegg er at omgivelsene, for eksempel hytteeiere og friluftsinnteresser, ofte vil ha innrettet seg på at anleggene skal bestå. En annen problemstilling kan være at anleggene har verdi som kulturminne.

Vannressursloven har egne regler om nedlegging av vassdragsanlegg i kapittel 7, se §§ 41 og 42. Nedlegging som kan føre til påtakelig skade eller ulempe for allmenne interesser, krever konsesjon etter vannressursloven § 8. Terskelen for å utløse konsesjonsplikt ved nedleggelse av vassdragsanlegg er altså høyere enn ved etablering av vassdragsanlegg, jf. vl. § 8 "nevneverdig til skade eller ulempe". Det kan i konsesjon til nedleggelse av vassdragsanlegg settes vilkår blant annet om hel eller delvis nedlegging, opprydding og tilbakeføring til slik forholdene var før anlegget ble bygget. Anlegget kan eventuelt overføres til noen som ønsker å holde anlegget i drift ved å overta det hele og fulle ansvaret. Reglene om nedleggelse av reguleringsanlegg etter vassdragsreguleringsloven vil også komme til anvendelse ved nedleggelse av stor elvekraft.

Departementet viser til at vannressursloven §§ 41 og 42 har blitt brukt, blant annet for nedleggelse av dammer som ikke ønskes opprettholdt på grunn av økte sikkerhetskrav i damsikkerhetsforskriften. Det kan være saker om nedleggelse av dammer som ikke har konsesjon etter vassdragslovgivningen eller anlegg som har konsesjon etter vassdragsloven 1940.

4 Særlige krav til saksbehandling

4.1 Innledning

Vassdragsreguleringsloven har egne regler om saksbehandlingen for konsesjonssaker. For å gjøre loven mer oversiktlig foreslås et nytt kapittel 3 i revidert vassdragsreguleringslov

der bestemmelsene om saksbehandling i konsesjonssakene samles. Det foreslås flere språklige forenklinger og oppdateringer i bestemmelsene som gjennomgås i det følgende.

4.2 Krav til søknad (vregl. § 5)

4.2.1 Gjeldende rett

Vregl. § 5 oppstiller detaljerte regler for hva en søknad om reguleringskonsesjon "i alminnelighet" skal inneholde, nedfelt i bokstav a) til g). Disse bestemmelsene gjelder for søknader om konsesjon til reguleringer og overføringer som er konsesjonspliktige etter vregl.

Det følger av vl. § 19 annet ledd at bokstavene a) til d) og f) også gjelder for elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh. Bokstav e) om innlevering av fullstendig oppgave over nyttbare fallhøyder i vedkommende vassdrag og vannføringsforholdene og bokstav g) om fastsettelse av forskrifter gjelder ikke for elvekraftverk i dag.

Etter § 5 bokstav g) kan Kongen fastsette nærmere forskrifter om konsesjonssøknadens innhold. Det er ikke gitt slike forskrifter. Retningslinjer for konsesjonssøknadens innhold finnes i NVE-Rettleiar nr. 3/2010: *Konsesjonshandsaming av vasskraftsaker*. Denne veilederen inneholder informasjon om utarbeidelse av meldinger, konsekvensutredninger og søknader om konsesjon til større vannkraft.

I Ot.prp. 50 (1991-92) står det om vregl. § 5 at "slik som § 5 er i dag gir bestemmelsen liten veiledning med hensyn til hvilke opplysninger som faktisk kreves i forbindelse med søknadsfasen." Videre er følgende uttalt:

"Det eksisterer derfor et behov for å få en hjemmel til å kunne gi bestemmelser i forskrifts form. Departementet foreslår derfor en hjemmelsbestemmelse for å kunne gi forskrifter i ny § 5 litra g. Departementet vil bemerke at de eventuelle forskriftene ikke skal gripe inn på det område som reguleres av PBL."

4.2.2 Departementets forslag

Departementet mener at det er behov for en språklig oppdatering og modernisering av bestemmelsen. Departementet har vurdert om bestemmelsen burde gjøres kortfattet slik som vannressursloven § 23. Her kreves det at *"søknad om konsesjon etter § 8 skal [...] gi de nødvendige opplysninger om det planlagte tiltak og fordelene og ulempene ved det og om forholdet til rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven."*

Denne bestemmelsen passer etter departementets vurdering godt i vannressursloven, som omfatter alle typer tiltak i vassdrag og grunnvann. I revidert vassdragsreguleringslov vil det derimot være likeartede tiltak (større vannkraftutbygginger) som behandles. Det vil kunne gi bedre veiledning om lovbestemmelsen fastsetter de konkrete kravene til en konsesjonssøknad mer direkte. Departementet foreslår derfor at dagens § 5 videreføres, men i modernisert form i ny § 11.

Når vannkraftverk over 40 GWh nå foreslås omfattet av revidert vassdragsreguleringslov, vil bestemmelsen få anvendelse også for slike anlegg. Ny § 11 første ledd er formulert slik

at søknad om konsesjon skal gi de nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket, herunder kravene som er listet opp i de foreslåtte bokstavene a) til e). Det vil kun være de krav som er relevante for vannkraftverk over 40 GWh som kommer til anvendelse, og departementet ser ikke behov for å presisere dette i bestemmelsen.

Tilsvarende bør også hjemmelen for at Kongen kan gi forskrift om konsesjonssøknadens innhold gjelde vannkraftverk over 40 GWh.

4.3 Kunngjøring av søknad mv. (vregl. § 6)

4.3.1 Gjeldende rett

Vregl § 6 nr. 1 første ledd første til fjerde punktum oppstiller regler for kunngjøring og høring av søknader. En søknad som oppfyller kravene til konsesjonssøknad etter dagens § 5 skal legges ut på NVEs kontor, kommunekontoret eller annet egnet sted i distriktet. Søknaden skal sendes berørte kommunale, fylkeskommunale samt statlige myndigheter og fagetater. Den skal også sendes organisasjoner, sammenslutninger mv. hvis interesser blir særlig berørt. Uttalelser må være sendt til departementet innen en frist som ikke skal være kortere enn tre måneder.

Etter nr. 1 første ledd femte punktum gjelder reglene om innsigelse i pbl. §§ 5-4 til 5-6 så langt de passer ved behandling av søknader om konsesjon etter vassdragsreguleringsloven. De samme organer som gis innsigelsesrett etter pbl. gis etter sjette punktum også klagerett på konsesjonsvedtak etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI. I syvende punktum er det fastsatt hjemmel for at departementet kan gi forskrift om bruk av innsigelse i konsesjonssaker etter denne loven.

Nr. 1 annet ledd fastslår at kunngjøring om søknaden, med en kortfattet beskrivelse av planene og opplysninger om hvor dokumentene er utlagt og om fristen for å avgi uttalelser, skal to ganger rykkes inn i Norsk Lysingsblad og i én eller flere aviser som er alminnelig lest i distriktet. Nr. 1 tredje ledd fastslår at søkeren bærer utgiftene ved utleggingen og kunngjøringen.

Etter nr. 1 fjerde ledd kan utgifter til nødvendig juridisk og annen sakkyndig hjelp som er påløpt etter at melding er lagt ut til offentlig ettersyn som bestemt i pbl. § 14-2 erstattes grunneiere, rettighetshavere, kommuner og andre interesserte av søkeren i den utstrekning det finnes rimelig. NVE er delegert myndighet til å avgjøre hvilke nødvendige utgifter som kan kreves erstattet etter § 6 nr. 1 fjerde ledd, jf. kgl. res. 14. september 2007 nr. 1453.

Etter nr. 1 femte ledd kan nødvendige utgifter til kommunal planlegger kreves erstattet av søkeren fra det tidspunkt meldingen er sendt til kommunen, jf. pbl. § 14-2. Avgjørelsen treffes av departementet. Bestemmelsen gjelder kommunens saksbehandling og utgifter til interne ressurser i kommunen.

Etter § 6 nr. 2 skal alle anførsler som anses av betydning for avgjørelsen av søknaden meddeles søkeren, som kan gis frist til å uttale seg. Når konsesjonsmyndigheten finner

grunn til det, skal søkerens nye anførsler forelegges de interesserte til mulig uttalelse innen en fastsatt frist.

Bestemmelsen i vregl. § 6 gjelder også for større elvekraftverk, jf. vannressursloven § 19 annet ledd.

4.3.2 Departementets forslag

Vregl § 6 omhandler forskjellige spørsmål. Departementet foreslår en lovteknisk opprydding ved å dele bestemmelsen i to. Det foreslås at bestemmelsene i § 6 nr. 1 første, annet og tredje ledd og nr. 2 skilles ut i ny § 12 som gjelder offentliggjøring av søknad og reglene om innsigelse og klage. Dagens § 6 nr. 1 fjerde og femte ledd foreslås utskilt i ny § 13 om dekning av utgifter.

4.3.2.1 Offentliggjøring av søknad og innsigelse

Departementet foreslår at kravene til kunngjøring og søknad fortsatt skal fremgå av vregl, men at dette plasseres i en egen lovbestemmelse. I vurderingen av bestemmelsens utforming har departementet sammenlignet med tilsvarende bestemmelser i vl. § 24 og pbl. § 12-10. Departementet mener at pedagogiske grunner tilsier at man fortsatt beholder en relativt konkret bestemmelse om kunngjøring i vregl, fremfor en mer generell henvisning til høring og offentlig ettersyn, som for eksempel pbl. § 14-2 fjerde ledd.

Etter vassdragsreguleringsloven er det ikke hjemmel for å gi unntak fra kravene til kunngjøring slik som etter vannressursloven. I vl. § 24 annet ledd annet punktum fremgår det at "*Vassdragsmyndigheten kan unnlate kunngjøring hvis a) saken kan bli fullstendig opplyst på annen måte, b) det er klart at behandlingen må utsettes etter § 22 eller c) det er klart at søknaden må avslås*". Departementet mener at revidert vassdragsreguleringslov bør åpne for at unntak fra kunngjøring kan skje i særlige tilfeller. Det er tenkt å omfatte liknende tilfeller som i vl. § 24.

Departementet mener at metoden for kunngjøring bør moderniseres, herunder kravet om at dokumentene skal legges ut på NVEs kontor, på kommunekontoret eller et annet egnet sted i distriktet. I henhold til pbl. § 12-10 skal planforslaget gjøres tilgjengelig gjennom elektroniske medier. Det samme bør gjelde meldinger og søknader etter denne lov.

Departementet mener videre at krav om kunngjøring i Norsk Lysingsblad som nevnt i vregl. § 6 nr. 1 annet ledd bør utgå. Konsesjonsmyndigheten har ikke lenger praksis for å kunngjøre større vannkraftprosjekter i Norsk Lysingsblad. Slik kunngjøring er ikke en egnet måte å spre kunnskap om et vannkraftprosjekt til konsesjonsbehandling.

Kunngjøring i lokale aviser er derimot i praksis en viktig kanal for å gjøre søknaden kjent i lokalmiljøet. Departementet foreslår å utforme bestemmelsen med utgangspunkt i pbl. § 12-10. Det å fjerne kravet om kunngjøring i Norsk Lysingsblad vil føre til samsvar mellom dagens praksis for kunngjøring av store vannkraftsaker og lovteksten.

Departementet foreslår å videreføre kravet om at søknaden skal rykkes inn i én eller flere aviser som er alminnelig lest i distriktet. I forarbeidene til pbl. fremgår det at "legges ut til offentlig ettersyn" i § 12-10 innebærer at dokumentene i saken er fysisk og praktisk

tilgjengelig for enhver som kan studeres på et nærmere angitt sted, jf. Ot. prp. nr. 32 (2007-2008) s. 190. Det vanlige er at planforslag og liknende er utlagt i rådhuset i kommunen. For lokale planer som bare gjelder en del av en kommune, bør utleggelsen alltid skje på et egnet kontor i vedkommende område.

Departementet foreslår et krav om å legge ut søknaden til offentlig ettersyn. Med dette menes at søknaden for eksempel legges ut på et av Norges vassdrags- og energidirektorats kontorer, på kommunekontoret eller annet egnet sted i distriktet. Departementet mener videre at kravet om at søknaden skal sendes berørte kommunale, fylkeskommunale, statlige myndigheter og fagetater samt organisasjoner, sammenslutninger mv. hvis interesser blir særlig berørt, bør videreføres jf. gjeldende vregl. § 6 nr. 1 første ledd. Bestemmelsen om offentliggjøring av søknader foreslås videreført i ny § 12 første ledd, men med visse forenklinger i ordlyden.

Departementet foreslår at bestemmelsen om innsigelse videreføres uendret i ny § 12 annet ledd. Ordet "nærmere" strykes i siste punktum om forskriftshjemmel. Endringen foretas for å gi forskriftsbestemmelsene i loven en mer ensartet utforming, og anses ikke å ha materiell betydning.

Til bestemmelsen om kontradiksjon i § 6 nr. 2 bemerker departementet at også forvaltningsloven setter slike krav, jf. fvl. §§ 16 og 17. Dette vil innebære at søkeren gjøres kjent med de merknader forvaltningen har mottatt. Departementet har vurdert å ta inn en setning i § 6 nr. 2 om at det må være anførsler fra noen med rettslig interesse. Praksis i dag er at alle innspill til søknader sendes over til tiltakshaveren (konsesjonssøker) for uttalelse. Departementet anser det som uhensiktsmessig å skulle ta inn en egen bestemmelse om siling på bakgrunn av begrepet rettslig interesse. Det er viktig å skille mellom høringsfasen som skal være bred, inkluderende og sikre sakens opplysning, og klagefasen som er forbeholdt aktører med partsrettigheter eller rettslig klageinteresse.

4.3.2.2 Dekning av utgifter

Departementet foreslår at bestemmelsen i § 6 nr. 1 fjerde ledd om dekning av utgifter til sakkyndig bistand skilles ut som en egen bestemmelse, og samles med dagens § 6 nr. 1 femte ledd om utgifter til kommunal planlegger. Bestemmelsene ble endret ved lovendring i 1992. I forarbeidene til § 6 nr. 1 fjerde ledd fremgår følgende av Ot. prp. nr. 50 (1991-92) s. 112-133:

"Regelen om utgiftsdekning er skjønnsmessig, og avgjørelsen i det konkrete tilfelle vil bero på en konkret vurdering. Utgangspunktet er at man må legge et relativt rimelig skjønn til grunn. Foruten utgifter til den faglige virksomhet, bør også utgifter til reiser i en viss utstrekning kunne refunderes. Det skal imidlertid presiseres at det bare er nødvendige utgifter som kan kreves erstattet. Det vil ikke være adgang til dekning av utgifter til fast ansatte i en organisasjon, det må dreie seg om ekstern ekspertise i enkeltstående saker."

Departementet viser til at det er stor forskjell på behovet for juridisk bistand i ulike saker. Blant annet er det forskjell på behovet for bistand i nye søknader og saker om revisjon av bestående reguleringsanlegg.

Det kan ikke utelukkes behov for vedtak om forhåndstilsagn for kostnadsdekning av utgifter til juridisk eller sakkyndig hjelp inntil et bestemt beløp fra departementet i spesielle tilfeller. Det kan være behov for denne sikkerhetsventilen i de tilfeller hvor utbygger nekter å betale. Departementet har i liten grad gitt slike forhåndstilsagn. En utfordring kan være at det tar lang tid før vedtak foreligger, og at det er først på dette tidspunktet at NVE tar stilling til størrelsen på kravet.

Skjæringstidspunktet for når det kan kreves utgiftsdekning er fra melding er lagt ut til offentlig ettersyn. I enkelte saker sendes ikke melding, men det er likevel i praksis antatt at utgiftsdekning etter denne bestemmelsen kan gis. Dette gjelder blant annet revisjonssaker hvor NVE praktiserer tidspunktet da NVE besluttet å åpne revisjonssak som skjæringstidspunktet for krav om utgiftsdekning. Departementet viderefører denne tolkningen av bestemmelsen, og foreslår en slik presisering i lovteksten. For opprustnings- og utviklingsprosjekter som ikke er KU-pliktige, kan melding utelates før søknad. Departementet mener at også slike saker bør kunne omfattes av bestemmelsen om kostnadsdekning. Behovet for bistand vil kunne oppstå på samme måte, og avgjørelsen vil uansett bero på en konkret vurdering, slik at urimelige kostnadskrav vil bli avskåret.

Departementet foreslår at det tilføyes en regel om at juridisk og annen sakkyndig hjelp bør samordnes mellom aktørene, på samme vis som etter skjønnsprosessloven § 54. Det vil være samfunnsmessig rasjonelt at aktører med sammenfallende interesser i en konsesjonssak koordinerer seg og bistås av samme advokat eller annen sakkyndig bistand. Departementet viser her til vurderingene som er gjort for § 6 nr. 1 fjerde ledd, som vil gjelde tilsvarende for bestemmelsens femte ledd.

Departementet foreslår ingen endring i bestemmelsen om utgiftsdekning etter femte ledd. Departementet viser til følgende omtale i bestemmelsens forarbeider i Ot. prp. nr. 50 (1991-1992) s. 113:

"Det skal imidlertid presiseres at det bare nødvendige utgifter kan kreves erstattet, og det forutsettes at tilskuddet går til en bestemt stilling som har dette som arbeidsområde. Tilskuddet til kommunal planlegger opphører når konsesjon er gitt eller konsesjonssøknaden avslått, evt. når andre helt spesielle forhold tilsier at tilskuddet bør opphøre."

Departementet har også vurdert bestemmelsen om dekning av utgifter til reguleringsplan mv. som er inntatt i § 12 nr. 5 ved inngrep som medfører bymessig bebyggelse eller i fjellområder. Denne bestemmelsen synes ikke lenger å være aktuell og praktisk for de utbyggingene som skjer i dag. Den burde uansett være dekket av de generelle bestemmelsene om dekning av utgifter i § 6 nr. 1 fjerde og femte ledd. Departementet foreslår derfor at § 12 nr. 5 oppheves, se kapittel 9.

5 Vilkår og avbøtende tiltak

5.1 Innledning

Departementet har gjennomgått bestemmelsene om konsesjonsvilkår i loven, som også er sett i sammenheng med standardvilkår som settes i vedtak. Bestemmelsene foreslås samlet i et kapittel 4 (vilkår og avbøtende tiltak) i den reviderte loven. Konsesjonsvilkår som bare gjelder for reguleringer og overføringer foreslås plassert i et eget kapittel 5 (se nærmere nedenfor i høringsnotatet kapittel 6).

Regler om konsesjonsvilkår finnes i vassdragsreguleringsloven § 10 (konsesjonstid), § 11 (konsesjonsavgifter) og § 12 som angir en rekke grunnregler og dekker et vidt spekter av hensyn som skal ivaretas i en konsesjon. Vilkårene som regnes opp, må inntas i den enkelte konsesjon for å gi konkrete forpliktelser overfor konsesjonæren.

Vilkårsbestemmelsene i vassdragsreguleringsloven er formulert som bør, skal, må eller kan-regler. I tolkningen av begrepene må det tas hensyn til at loven fremdeles har en del eldre lovtekst, som forstås annerledes enn i moderne språk (for eksempel "bør" som forstås som "skal"). Konsesjonsmyndigheten kan utelate enkelte vilkårstyper i nye konsesjoner hvor det er hensiktsmessig, men der et vilkår er formulert som skal-regel, er det ikke en slik valgfrihet for konsesjonsmyndigheten. Slike vilkår gjelder for eksempel konsesjonens varighet, adgang til revisjon, konsesjonsavgifter, byggefrister, manøvreringsreglement og om allmennhetens ferdsel.

I konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven er det lang praksis for å sette standardvilkår, de fleste i medhold av lovens bestemmelser. Med standardvilkår menes likelydende vilkår som settes i alle konsesjoner. De fleste av standardvilkårene gir hjemmel for å gi mer tilpassede/detaljerte pålegg ved behov. Grunnreglene om vilkår i § 12 er blitt endret en rekke ganger, og det kan være behov for tydeliggjøring av hjemmelsgrunnlaget for vilkårene som settes i konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven. Enkelte gis med hjemmel i sekkebestemmelsen i § 12 nr. 17 eller den alminnelige vilkårs læren.

Det settes også standardvilkår for tillatelser som gis etter vannressursloven. Disse er med få, men viktige unntak, identiske med vilkårene som settes for tiltak behandlet etter vassdragsreguleringsloven. Hjemmelen for å sette vilkår etter vannressursloven følger av § 26. Denne bestemmelsen har en helt annen lovteknisk oppbygning enn vassdragsreguleringsloven.

I høringsnotatet kapittel 5.2 gjennomgås vilkårsbestemmelsene i vregl. som foreslås videreført. Departementet har lagt vekt på behovet for språklige forenklinger og klargjøringer i dagens lovtekst. I den grad det er mulig, bør rekkefølgen på vilkårene ordnes kronologisk; byggefrister, anlegg, drift, kontroll, og gjennomføringsbestemmelser. Det er behov for oppdatering i flere av bestemmelsene i lys av senere lovgivning og dagens forvaltningsstruktur.

I høringsnotatet kapittel 5.3 drøftes behovet for tydeliggjøring av hjemmelsgrunnlaget for en del vilkår som i dag inngår i standard vilkårssett. Etter hvert som nye behov har

oppstått, har det utviklet seg standardvilkår som ikke kan leses direkte ut av lovteksten. Det kan derfor være behov for å gi dagens standardvilkår en bedre forankring i lovverket. En slik forankring har ikke som formål å endre dagens rettstilstand, men gjøre det klarere hvordan lovverket fortolkes og praktiseres. Departementet drøfter også behovet for en egen bestemmelse for tilpassede vilkår for den enkelte konsesjon. Dette vil være en videreføring av den adgangen som følger av vregl § 12 nr. 17 (kalt sekkebestemmelsen) til å sette ytterligere vilkår supplert av den alminnelige vilkårs læren.

I høringsnotatet kapittel 9 foreslås det å oppheve enkelte vilkårsbestemmelser som er lite brukt, og som antas å ha mistet sin praktiske betydning. Vregl. § 12 omfatter i alt 23 numre (poster) der 7 av disse tidligere har blitt opphevet. Noen av de gjenværende bestemmelsene dekkes av annet regelverk, og inngår ikke lenger i standardvilkårene.

5.2 Vilkårsbestemmelser som foreslås videreført

Bestemmelser om vilkår er inntatt i vassdragsreguleringsloven §§ 10, 11 og 12. Hensynet til brukervennlighet taler for at alle vilkårsbestemmelser så langt som mulig plasseres i et eget lovkapittel. Det kan som nevnt være en pedagogisk fordel om vilkårene struktureres kronologisk, slik at vilkår for byggefasen plasseres før vilkårene som gjelder driften av anlegget mv.

Bestemmelser om hjemfall gjelder særskilt for reguleringer, og foreslås inntatt i kapittel 5 i loven (særskilt for reguleringer og overføringer). Bestemmelser om varighet og revisjon gjelder rammene for konsesjoner, og foreslås inntatt i lovens kapittel 3 om konsesjonens varighet og omfang. Bestemmelser som foreslås opphevet er omtalt i høringsnotatet kapittel 9.

5.2.1 Tidsbegrensning, revisjon og hjemfall (vregl. §§ 10, 14 nr. 2 og 20a)

5.2.1.1 Gjeldende rett

Vassdragsreguleringsloven har bestemmelser om vilkår om tidsbegrensning, hjemfall, innløsning og fordeling av verdiene ved hjemfall i § 10 nr. 1, 4, 5 og 6. nr. 2 ble opphevet i 2008 for å gjøre vassdragsreguleringsloven nøytral med hensyn til hvem som kan søke om reguleringskonsesjon, se Ot. Prp. nr. 61 (2007-2008) side 51. Nr. 7 regulerer hjemfall av hele eller deler av reguleringer når vannfall hjemfaller etter industrikonsesjonsloven.

Med visse mindre justeringer valgte lovgiver å beholde lovhjemlene om hjemfall i de to lovene. Bakgrunnen er beskrevet i Ot.prp. nr. 61 (2007-2008), særlig side 51 til 53. På side 52 er det uttalt at "gjeldende § 10 nr. 4 om hjemfall ligger fast, men vil kun ha rettslig betydning for hjemfall for tidligere meddelte konsesjoner med tidsbegrensning og vilkår om hjemfall."

I vregl. § 14 nr. 2 ble praksis for samlet overdragelse av alle konsesjoner tilknyttet vannkraftproduksjon kodifisert, se proposisjonen side 52-53. I vregl. § 20a ble første ledd om foregrepet hjemfall opphevet, slik at den nå kun omfatter bestemmelsen om statens adgang til anlegget mv. før hjemfall inntreffer. For reguleringslovens vedkommende valgte man også å beholde særbestemmelsen om innløsning i § 10 nr. 5 med visse endringer.

I § 10 nr. 3 er det bestemmelser om revisjon av konsesjonen etter 30 år. Bestemmelsene kom inn i loven i ved lovendring i 1992, jf. Ot. Prp. nr. 50 (1991-1992).

5.2.1.2 Departementets forslag

Departementet har i høringsnotatet kapittel 3.2 foreslått at nåværende vregl. § 10 nr. 1 flyttes inn i en ny bestemmelse om konsesjonens varighet, og viser til drøftelsen over. Departementet legger til grunn at det ikke skal foretas materielle endringer i bestemmelsene om hjemfall. Disse er grunnlaget for allerede fastsatte hjemfallsvilkår, og bestemmelsene regulerer forholdet mellom hjemfall av fallrettigheter og reguleringer. Departementet foreslår heller ingen endringer i bestemmelsen om muligheten til å gi nye konsesjoner med vilkår om hjemfall, selv om det praktiske rommet for å anvende det har blitt mindre. Det var et bevisst valg i hjemfallssaken å beholde bestemmelsene som er hjemmel for fastsatte konsesjonsvilkår om hjemfall.

Lovenes bestemmelser om hjemfall kan gjøres enklere og mer ryddig. Departementet foreslår å samle bestemmelsene etter vregl. § 10 nr. 4, 5, 6, 7, § 20 a, § 14 nr. 3 og 4 i en egen bestemmelse, ny § 28 i lovens kapittel 5 (særskilt for reguleringer og overføringer). Se nærmere høringsnotatet kapittel 6.4.

Departementet foreslår ikke endringer i bestemmelsene om revisjon i gjeldende § 10 nr. 3. I høringsnotatet kapittel 3.4 er det foreslått at disse bestemmelsene mest hensiktsmessig plasseres i det generelle kapitlet om konsesjonens varighet, omfang mv.

5.2.2 Konsesjonsavgifter (vregl. § 11)

Etter vregl. § 11 skal det i konsesjonen fastsettes konsesjonsavgifter til staten og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer. Det er behov for språklig modernisering av bestemmelsen om konsesjonsavgifter. I tillegg bør bestemmelsen tilpasses endringene i lovens virkeområde, slik at reglene om konsesjonsavgifter for vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh også fremgår av denne bestemmelsen.

Endringer i reglene om konsesjonsavgifter vil kunne få store økonomiske innvirkninger for både utbyggere og kommuner. Materielle endringer vil kreve andre og mer dyptgående utredninger enn dette revisjonsarbeidet legger opp til. Derfor er ingen av de foreslåtte endringene departementet anbefaler ment å endre de materielle bestemmelsene om konsesjonsavgifter.

I Stortingets behandling av Energimeldingen - Meld. St. 25 (2015-2016) har regjeringen blitt henstilt om å videreføre konsesjonskraftordningen slik den er i dag, som må forstås også å gjelde ordningen med konsesjonsavgift. Departementet foreslår kun språklige oppdateringer i lovteksten om konsesjonskraft og -avgift i tråd med gjeldende praksis.

5.2.2.1 Gjeldende rett (beregningsgrunnlaget)

Beregningen av konsesjonsavgifter etter vregl § 11 tar utgangspunkt i den økning av vannkraften som er innvunnet ved reguleringen, dvs. den øking av vassdragets lavvassføring som reguleringen antas å gi utover den vannføring som kan påregnes år om annet 350 dager i året.

Industrikonsesjonsloven § 2 nr. 13 bestemmer at konsesjonsavgifter skal pålegges ved ervervskonsesjon. Det tas utgangspunkt i den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet. Konsesjon etter ikl. gir noe større avgiftsgrunnlag enn etter vregl. Om ervervs- og reguleringskonsesjon gis samtidig, beregnes avgiftene etter reglene i ikl., og om det allerede er ilagt avgifter etter vregl. skal disse i så fall trekkes fra avgiftene som beregnes etter ikl. § 2 nr. 13.

I konsesjoner etter vannressursloven settes det som utgangspunkt ikke vilkår om konsesjonsavgifter, men for mange av disse vil det være fastsatt avgifter gjennom en ervervskonsesjon. Vl. § 19 bestemmer likevel at for elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh og som ikke trenger ervervskonsesjon, skal det fastsettes konsesjonsavgifter etter reglene i ikl. § 2 nr. 13. Kraftverk som benytter regulert vannføring blir imidlertid forpliktet til å betale konsesjonsavgifter etter vilkårene i vedkommende reguleringskonsesjon, jf. vregl. § 11 nr. 1 og 3 og § 9 nr. 5 og 6.

Det oppstår iblant spørsmål om andre beregningsmetoder enn standardmetoden bør legges til grunn. Ved regulering av flerårsmagasiner vil for eksempel beregningsmetoden i vregl. ikke gi uttrykk for reguleringens reelle bidrag til kraftproduksjonen. For at avgiftene skal stå i rimelig forhold til magasinets verdi, har konsesjonsmyndighetene ofte gitt et påslag i naturhestekrefter for flerårsmagasiner. Dette ble gjort bl.a. i Kobbelv, Svartisen, Lomi og Blåsjø. Omtale i Ot.prp.nr. 43 (1989-1990) tyder på at dette nærmest er blitt en praksis:

"Ved etablering av tørrårsmagasin har det i flere tilfelle vært gitt et ekstraordinært tillegg for beregning av konsesjonsavgifter, utover lovens bestemmelser om beregning på bakgrunn av den faktiske økning i regulert vannføring. Spørsmålet som så har oppstått er om det samme tillegget skal gis for konsesjonskraft, som normalt beregnes på samme måte som konsesjonsavgiftene.

I de tilfelle det er gitt et slikt ekstraordinært tillegg for avgifter har man gått videre enn det loven krever til gunst for utbyggingskommunene. Det kan ikke trekkes slutninger fra en slik bestemmelse om at tilsvarende fordeler også skal tilstås kommunene i andre sammenhenger. "

Vregl § 11 nr. 1 tredje ledd annet punktum gir åpning for en annen beregningsmetode der nye konsesjoner gis i et allerede regulert vassdrag, og lyder:

"Naar vassdraget tidligere er regulert, eller naar særlige forhold ellers gjør det ønskelig, kan kraftøkningen i vassdraget eller i bestemte dele av dette beregnes efter den vandføring, som fremkommer, naar det nye magasin fordeles jevnt paa et antal dage, som svarer til det længste tidsrum, hvori magasinet aar om annet maa paaregnes brukt."

I følge NVE har bestemmelsen ikke vært brukt i den senere tid, og den er ikke endret siden 1917. Etter at beregningspraksis ble forenklet i NVE i 2002, har NVE opplyst at det ikke er godt nok modellverktøy som kan håndtere en avvikende lavvannsperiode. Bestemmelsen har imidlertid blitt påberopt i ett tilfelle (sak om fornyet tilleggsregulering av Møsvatn, jf. kgl.res. 13.februar 2015).

5.2.2.2 Departementets forslag (beregningsgrunnlaget)

Beregning av konsesjonsavgifter etter industrikonsesjonsloven gir noe høyere avgiftsgrunnlag enn etter vregl. Der det gis samtidig konsesjon etter de to lovene, er dagens praksis at det fastsettes konsesjonsavgifter etter reglene i industrikonsesjonsloven. Denne praksis bør klargjøres i den nye bestemmelsen som viderefører gjeldende rett, og er foreslått tatt inn i ny § 14 annet ledd in fine.

Dagens praksis for å gi et påslag i beregnet naturhesterkrefter ved flerårsmagasiner fremgår ikke direkte av lovens ordlyd. Ettersom utbygging av flerårsmagasiner nå er lite aktuelt, har problemstillingen trolig begrenset aktualitet. Det kan likevel ikke utelukkes spesielle tilfeller der bruk av standardmetoden ikke gir et riktig bilde av reguleringens verdi. I den sammenheng viser departementet til at dagens vregl § 11 nr. 1 tredje ledd åpner for en annen beregningsmetode, som sjelden er blitt brukt. Det kan tenkes situasjoner der en tilleggsregulering kommer på toppen av en regulering som ikke tidligere ga grunnlag for avgift. Departementet mener det fortsatt bør være lovhjemmel til å bestemme en annen beregningsmetode i spesielle tilfeller.

Dagens bestemmelse bør erstattes med en noe mer åpen "unntaksregel" som tar opp i seg muligheten for å fravike standard beregningsmetode ved flerårsmagasiner og i andre tilsvarende tilfeller hvor standardmetoden slår urimelig ut med hensyn til reguleringens reelle verdi. Departementet foreslår å videreføre den delen av dagens ordlyd som sier at standardberegningen kan fravikes "når særlige forhold" gjør det ønskelig. Forslaget skal ikke innebære verken utvidelse eller innskrenking av gjeldende praksis.

5.2.2.3 Gjeldende rett (plikten til å betale)

Vregl. § 11 nr. 1 bestemmer at det i en reguleringskonsesjon skal fastsettes bestemmelser om konsesjonsavgift. Hvem som har ansvaret for betaling reguleres i § 11 nr. 3 hvor det fremgår at avgiften påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere og at plikten til å betale inntreffer etter hvert som kraften tas i bruk. Om det gis konsesjon etter vl. til vannkraftverk med midlere årsproduksjon under 40 GWh, vil det ikke i den konsesjonen settes vilkår om konsesjonsavgift. Om kraftverket er i et allerede regulert vassdrag, er normal praksis imidlertid at det pålegges konsesjonsavgifter.

Bestemmelsen i vregl. § 9 sier videre at om en konsesjon er meddelt en brukseierforening, er denne "ansvarlig for de avgifter, som påhviler dens medlemmer." Ordlyden her kan forstås slik at det er brukseierforeningen som står for betaling av avgiftene på vegne av sine medlemmer. Slik er det imidlertid ikke i praksis. Det er den enkelte fall- eller

kraftverkseier som utnytter den regulerte vannføringen som betaler avgiftene, selv om det er en brukseierforening som innehar reguleringskonsesjonen.

En mulig forståelse av ordlyden kunne være at brukseierforeningen har et garantiansvar for konsesjonsavgiftene, men det er usikkert om en slik bestemmelse vil ha selvstendig betydning ved siden av de generelle sanksjonsbestemmelsene. Mangelfull betaling av avgifter vil være en overtredelse av konsesjonsvilkåret fra den som innehar konsesjonen.

5.2.2.4 Departementets forslag (plikten til å betale)

Departementet vil foreslå at gjeldende § 11 nr. 3 får modernisert språk og at ordlyden i noe større grad tydeliggjør innholdet i dagens regel og praksis. Setningen om brukseierforeningens ansvar foreslås tatt ut. Forholdet mellom brukseierforeninger og dens medlemmer reguleres nærmere i § 9 om brukseierforeninger.

5.2.2.5 Gjeldende rett (justering av avgiftene)

Lov om endringer i vregl. fra 1983 (trådt i kraft fra 17. februar 1984) og utfylt av forskrift av 04.12.1987 gir anvisning på automatisk justering hvert 5. år for både konsesjonsavgifter, erstatninger, årlige ytelser til næringsfond og andre fond. Med få unntak gis disse reglene virkning også for tidligere meddelte konsesjoner, noe som ble utførlig behandlet ved lovendringen i 1983.

Ordlyden i vregl. §11 nr. 1 annet ledd hva gjelder konsesjonsavgifter sier at etter 5 år kan konsesjonsmyndighetene "ta fastsettelsen av avgiften opp til ny prøvelse." Når det gjelder erstatninger, næringsfond og andre fond/ytelser med opplistede formål, er formuleringen, §16 nr. 5 sjuende ledd derimot at disse "skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes av Kongen." Forskriftens ordlyd sier "justeres automatisk" både hva gjelder konsesjonsavgifter, erstatninger, fond og årlige ytelser. Dette antyder at det ikke er krav om enkeltvedtak/individuell prøvelse av den enkelte sak.

Også i forarbeidene til 1983-lovrevisjonen, Ot.prp.nr. 1 (1981-82) synes det forutsatt at justeringen skal skje uten at myndighetene foretar en prøvelse i hvert enkelt tilfelle. Det henvises til at justeringene vil følge faste normer og at det vil bli "utarbeidet nærmere retningslinjer". Endringsloven nr. VI har ordlyden "Regulering skal deretter skje hvert 5. år". Når det gjelder konsesjonsavgifter fremstår det altså å være en viss motstrid mellom lovens ordlyd om "prøvelse" og forskriftens bestemmelser om "automatisk justering".

NVE sender hvert år oversikt til hver enkelt kommune og konsesjonær over de ulike beløpene som skal betales. Denne oversikten inkluderer 5-års-justeringer av konsesjonsavgiftene. Oversikten og følgebrevet er ikke satt opp som et vedtak med mulighet for å klage, og det er i følgebrevet kun henvist til forskriftens formulering "justeres automatisk". NVE forklarer at oversikten er en service/bistand og ikke et vedtak. Praksis i dag er altså at avgiftene justeres automatisk hvert 5. år og ikke rent faktisk "tas opp til ny prøvelse" slik det fremgår av lovens ordlyd.

5.2.2.6 Departementets forslag (justering av avgiftene)

Departementet legger til grunn at etablert praksis med automatisk justering av avgiftene samsvarer med forskriften av 1987 og endringsloven av 1983, men ikke med ordlyden i vregl. § 11 nr. 1 annet ledd. Departementet ser ingen grunn til å skulle endre praksis, og peker på at det ser ut til at praksis er i samsvar med det som har vært intensjonen fra lovgivers side. Ordlyden bør derfor endres, se ny § 14 fjerde ledd. Departementet foreslår å bruke samme ordlyd som er brukt for justering av erstatninger, næringsfond, og andre fond/ytelser i vregl. § 16 nr. 5 sjuende ledd.

5.2.2.7 Gjeldende rett (vedtekter for konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonsavgiftene og eventuelt næringsfond avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av kommunen eller fylkeskommune, jf. vregl § 11 nr. 2 annet ledd. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet i samsvar med vedtekter som godkjennes av ansvarlig departement, som er Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). Myndigheten til å godkjenne vedtektene er delegert til fylkesmannen.

Spørsmålet om endring av ordningen med vedtekter for konsesjonsfond og kraftfond med hjemmel i vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven er tatt opp med KMD. Det kan være grunn til å fjerne vedtektene, da de må anses unødvendige på grunn av tilstrekkelige økonomiske bestemmelser i kommuneloven. Praksisen med lovens krav om fylkesmannens godkjenning av vedtekter er dessuten utdatert. I og med at kravet om vedtekter og godkjenningsordningen er hjemlet i vassdragslovgivningen, må forslag om lovendring fremmes av OED.

Vregl. § 11 nr. 2 hjemler en såkalt spesifisert ordning – dvs. at det handler om godkjenning av kommunale og fylkeskommunale vedtak – her i form av vedtekter. I særlovgivningen fantes det tidligere mange eksempler på godkjenningsordninger hvor det ble krevet statlig (fylkesmannens) godkjenning av kommunestyrevedtak. I NOU 1990:13 s. 298 Forslag til ny lov om kommuner og fylkeskommuner heter det om statlige godkjenningsordninger:

"Utvalget er kjent med at de godkjenningsordninger som finnes – og særlig de som følger av særlovgivningen – møtes med atskillig kritikk i kommuner og fylkeskommuner og oppfattes som unødig, forsinkende statlig detaljstyring.

(. . .)

Det synes derfor å være god grunn til å foreta en gjennomgang av særlovgivningen med sikte på å oppheve eller endre eksisterende godkjenningsordninger."

5.2.2.8 Departementets forslag (vedtekter for konsesjonsavgifter og næringsfond)

Økonomibestemmelsene i kommuneloven vil etter departementets mening sikre at konsesjonsavgiftene blir brukt til næringsformål, at midlene forvaltes på en god måte og at kommunen vil ha midler tilgjengelig når penger skal deles ut til gode formål.

Konsesjonsavgifter er ikke frie, men er såkalt *bunden* inntekt for kommunen.

Regnskapsmessig vil bundne inntekter som ikke brukes fullt ut det aktuelle regnskapsår, avsettes til et bundet fond, og midlene kan kun brukes til sitt opprinnelige formål (dvs. næringsutvikling) i kommende år. Kommunestyret er avskåret fra å bruke disse inntektene til andre formål enn hva som er lagt som bindinger gjennom industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven. Delegering, organisering, bindinger på midlene og forvaltningen av disse vil ivaretas gjennom økonomibestemmelsene i kommuneloven.

Statlig godkjenningsordning er etter departementets syn en utdatert praksis som det i mange tilfeller er grunn til å oppheve. Generelt bør kontrollordninger beholdes der det foreligger sentrale og viktige styringsbehov. Det kan neppe sies å være tilfelle med konsesjonsavgiftsfond. OED har ikke ansvar for verken forvaltningen av fondene eller vedtektene.

I tråd med føringer i både NOU 1990:13 og Ot.prp. nr. 42 (1991-92) foreslås det å oppheve godkjenningsordningen.

5.2.2.9 Øvrige forhold

For nye konsesjoner fastsetter Kongen konsesjonsavgifter i hver enkelt sak etter standardsatser, som per i dag er på henholdsvis 8 kr/nat.hk til stat og 24 kr/nat.hk til kommuner. I eldre konsesjoner er det til dels stor variasjon i satsene. Det foreslås ingen endring som griper inn i slike etablerte rettigheter.

Paragraf 11 nr. 5 åpner i dag for at en del av avgiften kan pålegges betalt fra den tid arbeidet begynner. Etter det departementet erfarer er ikke bestemmelsen i praktisk bruk i dag og er myntet på tilfeller der det er fare for at konsesjonæren går konkurs eller av annen grunn må stoppe opp byggearbeidene før de er ferdigstilt. Departementet kan ikke se tilfeller hvor bestemmelsen vil kunne bli tatt i bruk i dag og foreslår derfor å fjerne denne.

For øvrig foreslår departementet at dagens regler opprettholdes i ny § 14, men at ordlyden moderniseres og strukturen gjøres noe mer oversiktlig. Innarbeidede begreper opprettholdes. Særregler om beregning av avgift for kraftverk over 40 GWh gis i bestemmelsens tredje ledd. I bestemmelsen fjerde ledd inntas bestemmelse om at justering skal foretas hvert 5 år på grunnlag av justeringsnormer fastsatt av Kongen. Øvrige bestemmelser gjelder generelt for alle konsesjoner etter den reviderte loven.

5.2.3 Byggefrister (vregl. § 12 nr. 1)

5.2.3.1 Gjeldende rett

Byggefrister er et obligatorisk vilkår som følger direkte av loven, dvs. at de alltid tas inn i konsesjoner. Arbeidet må påbegynnes innen 5 år og fullføres innen en ytterligere frist på 5 år. Fristene kan forlenges av Kongen, jf. vregl. § 12 nr. 1 tredje punktum om at "Kongen kan dispensere fra disse bestemmelser". Myndigheten er delegert til Olje- og energidepartementet ved kgl.res. 28. juni 1946, jf. kgl. res 11. januar 1978. Myndighet til å dispensere fra byggefrister etter vregl. § 12 nr. 1, fastsatt i konsesjoner til

vannkraftanlegg der NVE fatter konsesjonsvedtak etter vannressursloven § 19 tredje ledd, er delegert til NVE i brev av 19.04.2011.

Det er ikke stilt noen nærmere betingelser for hva som kan begrunne en fristutsettelse. I praksis gis det som regel fristutsettelse første gang konsesjonær søker om det. I enkelte tilfelle søkes om annen gangs fristutsettelse. Da gis normalt kortere frist og gjerne en passus i vedtaket om at man ikke kan forvente ytterligere fristutsettelse. Om vilkår må settes for en utsettelse, må vurderes av konsesjonsmyndigheten i den enkelte sak. Slike vilkår kan være aktuelt av hensyn til endrede forhold blant annet av hensyn til natur og miljø.

Etter den tidligere vassdragsloven og någjeldende vannressurslov, bortfaller konsesjonen dersom ikke arbeidet igangsettes innen tre år etter at konsesjonen er gitt, jf. vl. § 27. Automatisk bortfall er ikke regelen for konsesjoner etter vregl., men gjentatte eller fortsatte overtredelser av bl.a. byggefrister, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vregl. § 12 nr. 21 tredje ledd.

For større elvekraftverk, gjelder vassdragsreguleringslovens regel om byggefrist, jf. vl. § 19 annet ledd, men bestemmelsen om at konsesjonen kan trekkes tilbake i nr. 21 tredje ledd, gjelder ikke. Dette har skapt noe uklarhet for hvilken konsekvens det får dersom byggefrist oversittes for elvekraftverk over 40 GWh. Også for mindre vannkraftverk med konsesjon etter vannressursloven gjelder byggefristene i vregl. § 12 nr. 1, jf. vl. § 19 tredje ledd.

5.2.3.2 Departementets forslag

Bestemmelsen om fem års byggefrist og ytterligere 5 års fullførelsestid videreføres med noen språklige justeringer. Hjemmel for å forlenge byggefrist og fullførelse er i dag delegert til departementet, som bør gis myndighet direkte i bestemmelsen. Departementet har ikke foreslått noen begrensninger i antall utsettelse som kan gis og mener praksis her kan videreføres. Det må ved behandlingen av enhver søknad vurderes om endrede forhold har oppstått som gjør det nødvendig med vilkår om ytterligere utredninger av hensyn til natur og miljø eller brukerinteresser i vassdraget.

Vilkåret anses og praktiseres som lovfestet i dag, og foreslås videreført i § 15 i revidert lov. Ved at elvekraft over 40 GWh kommer inn under samme lov, ryddes det samtidig opp i eventuell lovmessig usikkerhet om hva som gjelder ved oversittelse av byggefristen for slike utbygginger.

Det kan spørres om det burde innføres en regel om automatisk bortfall av konsesjonen etter oversittet frist. Departementet har ikke gått inn på spørsmål om en slik materiell endring. Departementet foreslår at bestemmelsen om at ekstraordinære forhold som force majeure ikke skal regnes med i fastsettelse av byggefristen, også videreføres. Med force majeure menes ekstraordinære forhold utenfor tiltakshavers kontroll, for eksempel flom eller naturkatastrofer.

5.2.4 Manøvreringsreglement (vregl. § 12 nr. 12)

5.2.4.1 Gjeldende rett

Et pliktig og sentralt vilkår i konsesjonen er fastsettelse av et manøvreringsreglement. Dette reglementet inntas som en adskilt del av selve konsesjonen. Det framgår uttrykkelig av loven, se vregl. § 12 nr. 12, jfr. vl. § 19 at reguleringsanlegg skal manøvreres i overensstemmelse med et slikt reglement. Ved vannkraftutbygging som faller utenfor vassdragsreguleringsloven vil vl. § 26 annet ledd om at det skal fastsettes grenser for vannføring og vannstand i samsvar med vl. § 10 komme til anvendelse. Vl. § 10 gjelder også for tiltak som faller inn under vregl.

Vregl. § 12 nr. 12 første ledd forutsetter at reglementet skal fastsettes på forhånd, jf. ordene "*som Kongen på forhånd utferdiger*". Det er likevel en unntaksmulighet for å utsette fastsettelsen av reglementet til etter at konsesjonen er gitt. I så fall skal reglementet fastsettes så raskt som mulig og "i ethvert fald" før ekspropriasjonsskjønnet påbegynnes. Adgangen til en slik utsettelse benyttes ikke lenger. Reglementet vedtas i dag alltid som en del av konsesjonen. Det kan imidlertid fastsettes et prøvereglement for en viss tid. Dette reguleres ikke av bestemmelsen, men følger av den alminnelige vilkårlære.

Vregl. § 12 nr. 12 annet ledd angir regler om saksbehandlingen, dvs. hvem som skal høres før reglementet utferdiges. De samme organer skal høres før en eventuell endring av reglementet. For spørsmål om endringer i manøvreringsreglementet vises til drøftelsen i høringsnotatet kapittel 3.5.

Etter vregl. § 12 nr. 13 første ledd annet punktum skal reguleringsgrensene markeres med faste og tydelige vannstandsmerker. Dette inngår som vilkår i fastsatte manøvreringsreglement som følger reguleringskonsesjoner.

5.2.4.2 Departementets forslag

Det foreslås en moderne utforming etter mønster av vl. § 26 annet ledd. I stedet for å henvise til vl. § 10 foreslås inntatt de samme pliktige hensyn som står i vl. § 10 annet ledd. Også tredje ledd i vl. § 10 gjelder for stor vannkraft og foreslås tatt inn i den nye loven. Dette vil gjøre regelverket mer oversiktlig.

I tillegg foreslås det å lovfeste standardvilkåret om minstevannføring og adgang til å revidere reglementet (klausul i manøvreringsreglementet), som er tatt inn i konsesjoner gitt etter 1948. Dette er et viktig vilkår som bør reguleres direkte i loven.

Tekst om standardvilkåret om merking av LRV/HRV tas også inn, da dette er naturlig å ha med i en egen bestemmelse om manøvreringsreglement. Lovteksten gjøres kort og kan eventuelt utdypes i forskrift, med hjemmel i ny § 20 bokstav i).

I konsesjon etter vannressursloven til uttak, bortledning eller oppdemming skal fastsetting av vilkår om minstevannføring i elver og bekker avgjøres etter en konkret vurdering. Ved fastsettelsen av minstevannføring, skal det ifølge vannressursloven § 10 blant annet legges vekt på å sikre:

- a) vannspeil
- b) vassdragets betydning for plante- og dyreliv
- c) vannkvalitet og
- d) grunnvannsforekomster.

Departementet er oppmerksom på at andre vurderingstemaer kunne vært nevnt i en opplisting for reguleringer og stor vannkraft, for eksempel vann som landskapselement. Bestemmelsen i vl. er imidlertid gjeldende rett også for vassdragsreguleringer, jf. vregl. § 19 nr. 2 siste punktum. Det vil kunne skape uklarhet om revidert vassdragsreguleringslov viser til andre hensyn som skal vektlegges. Departementet foreslår at samme formulering som i vl. § 10 inntas i den reviderte loven.

Departementet foreslår at bestemmelsen om at reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som fremgår av dagens § 12 nr. 13 første ledd annet punktum, tas inn som siste ledd i ny § 16 om manøvreringsreglement.

Adgangen til å utsette fastsettelsen av manøvreringsreglement etter at konsesjonen er vedtatt, anses unødvendig og foreslås opphevet. Dermed trengs heller ikke egen bestemmelse om høring av forslag til manøvreringsreglement, ettersom dette skjer som en del av konsesjonsbehandlingen. Se for øvrig kapittel 5.3.1 og merknaden til § 16 om senere endringer i reglementet.

5.2.5 Fond og andre utbetalinger (vregl. § 12 nr. 8 og nr. 17)

5.2.5.1 Gjeldende rett

Etter vregl. § 12 nr. 8 kan det fastsettes ytelser til jordbruk, skogbruk, reindrift og fiske, enten ved avsetning i fond eller ved årlige beløp. Fastsettelse av vedtektene for fondene og administreringen av disse bestemmes av vedkommende departement, jf. nr. 8 tredje ledd. Med hjemmel i § 12 nr. 17 kan det i konsesjonen oppstilles ytterligere betingelser, herunder pålegg om opprettelse av næringsfond, for den enkelte kommune, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller for ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende.

Med hjemmel i vregl. § 12 nr. 8 fjerde ledd kan det pålegges konsesjonæren å erstatte utgiftene ved et forsterket jakt- og fiskeoppsyn under anleggstiden. Departementet mener at dette er et vilkår som bør videreføres, men som kan hjemles i sekkebestemmelsen i § 20. Se omtale i høringsnotatet kapittel 5.2.11 om sekkebestemmelsen.

Reindrift

Tilskudd til reindrift gitt i vassdragskonsesjoner tildeles i dag direkte til det enkelte reinbeitedistriktet. Tilskuddene settes inn i et reindriftsfond som også omfatter andre typer inntekter/overføringer reinbeitedistriktet har. Reindriftsfond er regulert i reindriftsloven § 47. Vedtektene blir fastsatt av distriktsstyret og godkjent av Fylkesmannen. Det er derfor ikke departementet (eller underliggende etater) som i praksis administrerer fondene eller fastsetter vedtektene.

Jordbruk og skogbruk

Jordbruksfondene var modell for næringsfondene som i dag gis med hjemmel i vregl. § 12 nr. 17. Da næringsfondene ble tatt i bruk ble bruken av jordbruksfondene mindre. Olje- og energidepartementet har vært i kontakt med Landbruks- og matdepartementet og Statkraft for å kartlegge bruken av fond til slike formål. Disse undersøkelsene tyder på at det ikke er gitt slike fond de senere tiår. Ytelser til jordbruk og skogbruk kan imidlertid ha blitt gitt gjennom næringsfond etter vregl. § 12 nr. 17.

Fiske

Lovens ordlyd er at det kan pålegges konsesjonæren å yte tilskudd til fremme av fisket i kommunen(e). I Ot.prp.nr. 50 (1991-92) ble det drøftet hvorvidt dette skulle utvides til "fiske, vilt og friluftsliv". Dette ble blant annet foreslått av Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet) og Turistforeningen, men avvist av Olje- og energidepartementet, med henvisning til at fiske er mer direkte knyttet til vassdraget enn de andre interessene, og at det ville kunne bli problemer med administrasjonen av tilskuddene ettersom forskjellige organer har ansvaret for de ulike interessene.

Praksis etter dette har likevel vært at det i enkelte konsesjoner pålegges tilskudd til "fisk, vilt og friluftsliv" i form av et årlig beløp til de berørte kommuner. Formuleringen brukes i dag i standardvilkåret for naturforvaltning. Disse midlene disponeres av kommunen og er ikke del av de fond som dannes av eventuelle konsesjonsavgifter eller næringsfond til kommunene. Det er noe uklart hvor tilskudd til fisk, vilt og friluftsliv i dag har sin hjemmel i vregl. Etter praksis administreres slike fond av kommunene. Som en del av naturforvaltningsvilkåret må hjemmelen for vilkåret anses å være § 12 nr. 17.

Næring

Etter § 12 nr. 17 er det adgang til i konsesjonen å oppstille ytterligere betingelser, herunder pålegg om opprettelse av næringsfond, for den enkelte kommune, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende. I de tilfeller hvor samme kommune får næringsfond eller konsesjonsavgifter gjennom flere konsesjoner, vil alle midlene inngå i ett og samme fond.

Andre formål

Etter § 12 nr. 17 er det også adgang til å pålegge ytelser til andre formål enn næring. Fondet må spesifiseres for et konkret formål som ikke dekkes av de øvrige bestemmelsene, og som er påkrevd av allmenne hensyn eller ivaretagelsen av private interesser som blir skadelidende. Et eksempel som er hjemlet i denne bestemmelsen i dag er dagens ordning med innbetaling av sektoravgift for kulturminner i regulerte vassdrag ved revisjon eller fornyelse av konsesjoner.

Vedtekter og administrering av fond

Etter § 12 nr. 8 tredje ledd fastsettes vedtekter for fond og administreringen av disse av vedkommende departement, som i pr i dag er LMD. For næringsfond hjemlet i § 12 nr. 17 gjelder bestemmelsene i § 11 nr. 2 annet ledd annet til siste punktum, nr. 3 og nr. 4 så langt de passer. For administreringen av slike fond er i dag KMD ansvarlig departement.

Justeringer av årlige beløp og forfallstidspunkt

Etter § 12 nr. 8 forfaller fondene til betaling den dag konsesjonen gis med mindre annet er bestemt. Fond som gis med hjemmel i § 12 nr. 17 forfaller til betaling når konsesjon gis.

Etter endringer i vregl. i 1983 (i kraft fra 17.02.1984) og tilhørende forskrift (forskrift 4. desember 1987 nr. 945) ble det etablert en ordning med automatisk justering hvert 5. år for både konsesjonsavgifter, erstatninger, årlige ytelser til næringsfond og andre fond/årlige ytelser. Disse reglene ble gitt virkning også for tidligere meddelte konsesjoner.

I § 13 i den tilhørende forskriften (F 04.12.1987) står det imidlertid kun at "*årlige ytelser til andre fond enn næringsfond, fastsatt i vassdragskonsesjoner meddelt etter 16. februar 1984 skal justeres automatisk etter 5 år.*"

Dette innebærer at automatisk justering ikke gjelder andre fond/årlige ytelser i konsesjoner meddelt før 17.02.1984. I endringsloven nr. 2 nevnes heller ikke § 12 nr. 8 som en bestemmelse hvor reglene om automatisk justering skal gis tilbakevirkende kraft. NVE og OED har derfor i praksis tatt som utgangspunkt at justeringer av årlige ytelser gitt i konsesjoner før 17.02.1984 justeres i samsvar med bestemmelsene i den aktuelle konsesjonen, og ikke automatisk hvert 5. år.

5.2.5.2 Departementets forslag

Det er i dag flere ulike fond med ulike hjemler og administrasjon. Departementet mener det er hensiktsmessig å foreta en opprydning, slik at en bestemmelse gir hjemmel for opprettelse av fond med ulike formål. Departementet foreslår at bestemmelser om fond og andre utbetalinger videreføres i ny § 17 i revidert lov.

Reindrift

Ytelser til reindrift kan per definisjon omfattes av en bestemmelse som gir hjemmel for opprettelse av næringsfond. Reinbeitedistriktene er imidlertid private rettssubjekter og følger ikke nødvendigvis kommunegrensene. Dette taler for at det fortsatt skal være en egen hjemmel for å fastsette reindriftsfond. Hjemmelen er foreslått inntatt i ny § 17 første ledd bokstav a). Videre foreslår departementet at det i bestemmelsen henvises til reindriftsloven § 47 til erstatning for dagens ordlyd om at departementet fastsetter vedtektene og administrerer slike fond.

Jordbruk og skogbruk

Departementet viser til at hjemmelen til å gi ytelser til jordbruk og skogbruk etter § 12 nr. 8 ikke har blitt brukt de senere tiår. Videre er det etter departementets vurdering behov for å samordne reglene, ettersom ytelser til jordbruk/skogbruk i dag kan gis med hjemmel i både § 12 nr. 8 og som næringsfond etter § 12 nr. 17. På bakgrunn av dette foreslår departementet å ta ut jordbruk og skogbruk som eget formål. Slike formål kan heller dekkes av en mer generell hjemmel til å fastsette næringsfond, som er foreslått inntatt i ny § 17 første ledd bokstav c).

Fisk, vilt og friluftsliv

Departementet har vurdert om det bør etableres en hjemmel til å etablere fond til "fisk, vilt og friluftsliv" i kommunen(e). Der det gis slike fond i dag, er de en del av naturforvaltningsvilkåret med hjemmel i § 12 nr. 17. Selv om slike fond også vil kunne berøre næringsinteresser, gis de ikke som næringsfond underlagt særlige bestemmelser om administrasjon mv. Det er likevel et økonomisk vilkår som lovteknisk hører sammen med vilkår om næringsfond og reindrifsfond.

Departementet foreslår en eksplisitt hjemmel i § 17 første ledd bokstav b) til å yte fond til "fisk, vilt og friluftsliv". Formålet er kun en stadfesting og tydeliggjøring av gjeldende rett slik den har blitt forstått og praktisert de senere årene. Både ytelser som er rettet mot aktiviteten *fiske* og hensyn som ivaretar fisken som art, vil kunne omfattes av bestemmelsen. Her kan det nevnes tiltak som for eksempel ytelser til tilrettelegging av fiskeplasser mv.

Næring

Departementet foreslår at den såkalte "sekkebestemmelsen" i vregl. § 12 nr. 17 deles opp, slik at hjemmelen for å pålegge næringsfond skilles ut som en egen bestemmelse i ny lov § 17 første ledd bokstav c). Når næringsfond tilkjennes skjer dette dels for å gi kommunene en andel i verdiskapingen, og dels som kompensasjon for de ulemper reguleringen medfører. Størrelsen på fondet må fastsettes etter skjønn basert på de konkrete forholdene i saken. Relevante momenter vil være kraftproduksjonens størrelse, reguleringens virkning på næringsgrunnlaget i de berørte kommuner og hvilke andre vilkår som fastsettes i konsesjonen.

Særskilte formål

Departementet foreslår at hjemmelen til å fastsette ytelser til andre *særskilte* formål videreføres i en egen bestemmelse i ny § 17 første ledd bokstav d). Disse har i dag hatt sin hjemmel i § 12 nr. 17. Det foreslås ingen endringer i det materielle innholdet.

Fondet må spesifiseres for et konkret formål som ikke dekkes av de øvrige bestemmelsene, og som er påkrevd av allmenne hensyn eller ivaretakelsen av private interesser som blir skadelidende. Aktuelle formål kan for eksempel være fond til bekjempelse av krypsiv, slik det ble gjort i Otravassdraget, jf. St.prp. nr. 73 (2001–2002)

(Ny reguleringskonsesjon for Byglandsfjorden m.m. i Otravassdraget og tillatelse til diverse overføringer til Brokke kraftverk og bygging av Skarg kraftverk), bevaring av gamle seterbuer og liknende.

Det er ingen automatikk i at slike økonomiske tilskudd eller fond skal fastsettes. Dette vil bero på en vurdering av om det er påvist ulemper av en slik art at det berettiger en viss kompensasjon i form av et slikt fond.

Vedtekter og administrasjon

Departementet foreslår å kodifisere gjeldende praksis for forvaltning av reindriftsfond ved å ta inn en henvisning til lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven) § 47 i ny § 17 fjerde ledd. Departementet viser for øvrig til underkapitlet om administrering av konsesjonsavgiftsfond som også vil gjelde for næringsfond ovenfor, jf. henvisningen i ny § 17 tredje ledd.

Justeringer av årlige beløp og forfallstidspunkt

Etter §§ 12 nr. 8 forfaller fondene til betaling den dag konsesjonen gis med mindre annet er bestemt. Fond som gis med hjemmel i § 12 nr. 17 forfaller også til betaling når konsesjon gis. Departementet foreslår at forfallstidspunktet endres til å gjelde fra og med byggestart. Bestemmelsen er foreslått inntatt i ny § 17 annet ledd. Realisering av prosjekter er mer usikre enn tidligere, og ikke alle utbygginger blir gjennomført. For utbygger vil det være urimelig å måtte betale fond som kompensasjon for en utbygging som aldri finner sted.

Spørsmålet om årlig justering for meddelte konsesjoner før 17.2.1984 ser ikke ut til å ha blitt drøftet i forarbeidene til endringsloven av 1983 eller i kgl.res. som ga forskriften. Hensynet om å få justert et beløp i takt med prisstigningen synes like nødvendig for denne typen ytelser som for andre. Departementet foreslår derfor at en ny lovhjemmel for andre fond/ytelser skal slå fast at automatisk justering skal skje for ytelser gitt i alle tidligere meddelte konsesjoner, også de meddelt før 17.02.1984.

I henhold til forskrift av 4. desember 1987 nr. 954 om justeringer av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond mv. i medhold av vassdragslovgivningen skal alle justeringene skje "automatisk". I praksis er det også slik det fungerer. Ordlyden i loven bør imidlertid klargjøres slik at den fullt ut samsvarer med etablert praksis. For årlige erstatninger (og næringsfond og enkelte andre fond etter henvisning) sier § 16 nr. 5 sjuende ledd at disse "skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes av Kongen".

Departementet foreslår at ordlyden endres slik at begrepet "automatisk justering" fremgår klart av lovens ordlyd og gjelder alle fond eller årlige ytelser. Når det gjelder konsesjonsavgifter vises til høringsnotatet kapittel 5.2.2.

5.2.6 Veier, ferdsel m.m. (vregl. § 12 nr. 6)

5.2.6.1 Gjeldende rett

Vregl. § 12 nr. 6 regulerer utgifter til vedlikehold av offentlige veier og allmennhetens rett til fri ferdsel. Etter første punktum kan det pålegges konsesjonæren helt eller delvis å *erstatte* utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgiftene antas å bli særlig økt ved anleggsarbeidet. Bestemmelsen sier at dette bør pålegges, men det er ingen skal-regel.

Hovedregelen om dekning av utgifter til vedlikehold av offentlige veier med mer følger av lov 21. juni 1963 nr. 23 (veglova) § 20. Bestemmelsen sier at staten bærer utgiftene til planlegging, bygging, utbedring, vedlikehold og drift av riksveier, herunder utgiftene til eiendomsinngrep. Fylkeskommunen bærer utgiftene for fylkesveier og kommunen for kommunale veier. Vregl. § 12 nr. 6 er derfor en særregel.

Vregl. § 12 nr. 6 annet punktum sier at veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne *benyttes* av allmennheten, med mindre departementet treffer annen bestemmelse. Ved vedtakelsen av vregl. i 1917 hadde bestemmelsen en annen formulering enn i dag. I opprinnelig form sa bestemmelsen at allmennheten fritt kunne benytte slike veianlegg dersom departementet fant at slik ferdsel kunne skje uten vesentlig ulempe for kraftanlegget. I 1969 ble bestemmelsen endret til den teksten den har i dag. Endringen innebar at fri ferdsel ble hovedregelen. Etter lovendringen kan departementet bare unntaksvis stenge veier, dersom allmennhetens ferdsel kan være uheldig, jf. Innst. O. XI (1968-69) s. 6, samt Ot.prp. nr. 69 (1966-67).

Bestemmelsen ble gjenstand for ny vurdering i forbindelse med lovrevisjonen i 1992. I utkast til lovrevisjon fra OEDs arbeidsgruppe, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92) s. 53, ble det foreslått at presumsjonen i lovbestemmelsen burde snus, slik at anleggsveier skal holdes stengt med mindre noe annet bestemmes av departementet. Departementet fulgte ikke opp tilrådingen, og foreslo dermed ingen endring av bestemmelsen. I Ot.prp. nr. 50 (1991-92) s. 54 la departementet på at "i saker der interessekonfliktene dukker opp vil imidlertid departementet legge vekt på de momenter som fremheves av arbeidsgruppen og av høringsinstansene. Spesielt vil det bli lagt vekt på hensynet til naturverninteresser og næringsvirksomhet som for eksempel reindriftsnæringen".

I standardvilkårene i konsesjoner er det tatt inn et vilkår om at konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om *turiststier* og *klopper* som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt eller utilgjengelige. Dette er ikke et vilkår som følger direkte av vregl. § 12, men har blitt utformet i medhold av sekkebestemmelsen i vregl. § 12 nr. 17 og generell vilkårlære.

5.2.6.2 Departementets forslag

Bestemmelsen i § 12 nr. 6 første ledd om dekning av vedlikeholdsutgifter ble ved lovrevisjonen i 1992 ansett som en ukomplisert regel i praksis, og bestemmelsen ble foreslått videreført uten endringer, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-1992). I praksis fastsettes plan for vedlikehold av offentlig veier, broer og kaier i konsesjonen og i detaljplan.

Bestemmelsen om allmennhetens rett til fri *ferdsel* på anleggsveier, broer og kaier bør sees i sammenheng med annet lovverk. Etter veglova § 1 er offentlig vei en vei eller gate som er åpen for allmenn ferdsel og som blir vedlikeholdt av stat, fylkeskommune eller kommune etter reglene i veglova kapittel IV. Alle andre veier eller gater skal etter loven regnes som private.

Anleggsveier etter § 12 nr. 6 annet ledd er private veier, selv om konsesjonærens rettslige adkomst kan være av ulik karakter. I henhold til lov 28. juni 1957 nr. 19 om friluftslivet (friluftsloven) § 4 kan en eier av privat vei forby ferdsel med hestekjøretøy, motorvogn, (derunder sykkel med hjelpemotor) og parkering av motorvogn på eller langs veien, når ikke annet er bestemt.

Vregl. § 12 nr. 6 annet ledd er derfor et unntak fra denne regelen, og gir allmennheten rett til fri ferdsel på privat vei. Dette taler for at bestemmelsen må beholdes dersom det ikke skal gjøres materielle endringer. Det foreslås at bestemmelsen videreføres i ny § 18. Når det gjelder vilkår om å legge om turiststier og klopper foreslås det at dette ikke gis en egen konkret hjemmel i bestemmelsen om ferdsel, men at det kan pålegges med hjemmel i sekkebestemmelsen i § 20.

5.2.7 Militære foranstaltninger (vregl. § 12 nr. 11)

5.2.7.1 Gjeldende rett

I vregl. § 12 nr. 11 finnes en hjemmel for forsvarsmotiverte pålegg. Vilkåret innebærer en rett til militære disposisjoner, forberedelser eller forholdsregler for sprenging i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på erstatning for ulempene eller innskrenkningene av anleggene eller benyttelsen av disse. Konsesjonæren må også uten godtgjørelse finne seg i en bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed. I Amundsens kommentarutgave til vassdragsreguleringsloven⁴ er bestemmelsen kommentert som følger:

"Til nr. 11. Hvad anlæggets eier efter ordlyden av nærværende nr. maa finde sig i er, at der træffes foranstaltninger som tar sikte paa sprængning av anlægget i krigstilfælde uten godtgjørelse eller erstatning for mulige vanskeligheter eller økede utgifter i den anledning ved driften av anlægget. Derimot er eieren ikke forpliktet til at finde sig i, at anlægget blir sprængt uten at faa skadeserstatning. Herom vil gjælde den almindelige regel i krigstilfælde. Se Morgenstjerne side 659, jfr. note 4, hvor efter skade, som forvoldes under kamp eller krigsoperationer, regelmæssig ikke kan fordres erstattet av staten, men derimot skade som følge av en likefrem ekspropriationsartet beslaglæggelse eller tilintetgjørelse av privat eiendom fra statens side.

I reguleringslovkomiteens utkast (§ 13 nr. 4) og ot. prp. nr. 2 for 1909 (§ 12, nr. 6) var foreslaat, at anlæggets eier uten vederlag ikke alene skulde finde sig i bruk av, men ogsaa i skade paa anlægget i krigsøiemed. Men bestemmelsen om skade for saavidt gik ut av de følgende forarbeider paa grund av den opfatning, at det var „litet rimelig, at den enkelte skal lide mere end andre under krig." (Ot. prp. nr. 8 for 1910 side 8 og indst. O. XIX 1909 side 16).

⁴ Olaf Amundsen: Lov om vassdragsreguleringer (1928).

5.2.7.2 Departementets forslag

Bestemmelsen er i tråd med prinsippet i de generelle lovene som regulerer plikten til å stille eiendom, anlegg etc. til rådighet ved krigsberedskap, krisesituasjoner eller nødvendige øvelser, jf. beredskapsloven (lov 15.12.1950 nr. 7) og rekvisisjonsloven (lov 29.6.1951 nr. 19 om militære rekvisisjoner).

Dersom landet er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, kan Kongen, i den utstrekning det er nødvendig for varetakelse av viktige samfunnsinteresser, kreve avstått til stat eller kommune eiendomsrett til eller annen rådighet over løsøre av ethvert slag, herunder elektrisk kraft, samt bruksrett til eller annen særlig rådighet over fast eiendom, jf. beredskapsloven kap. V. Likeledes vises til rekvisisjonsloven om at militære myndigheter kan rekvirere *alt* som er nødvendig for krigsmakten og institusjoner som er knyttet til den, herunder varer, husrom, bygninger, fast anlegg etc. Etter begge disse lover er imidlertid bestemt at erstatning skal gis, og ytelser og tap som følge av rekvisisjon skal godtgjøres av statskassen.

Bestemmelsen synes å ha begrenset betydning utover de generelle lovbestemmelser i beredskapsloven og lov om militære rekvisisjoner, men kan ha betydning for erstatningsutmålingen. Bestemmelsen avskjærer ikke eierens krav på erstatning som følge av skade (sprengning) av anlegget, men gjør det for tap som følge av forberedelse til sprengning. Departementet foreslår at bestemmelsen plasseres i ny § 19.

5.2.8 Hydrologiske observasjoner (vregl. § 12 nr. 13 første ledd)

5.2.8.1 Gjeldende rett

Reguleringsanleggets eier skal utføre de hydrologiske observasjoner som departementet bestemmer, og stille materialet til disposisjon for det offentlige. Vilåret om hydrologiske observasjoner er et pliktig vilkår. Annet punktum bestemmer at HRV og LRV skal markeres med vannstandsmerke som godkjennes av det offentlige. Dette punktet inngår som vilkår i fastsatte manøvreringsreglement som følger reguleringskonsesjoner. Tredje punktum er en bestemmelse om at kopier av alle kart som konsesjonæren "maatte la opta" i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

5.2.8.2 Departementets forslag

Departementet viser til drøftelsen i kapittel 5.3 nedenfor, og forslag om en ny § 20 om vilkår i konsesjonen knyttet til nærmere opplistede formål. Departementet foreslår å erstatte gjeldende § 12 nr. 13 første ledd første punktum med § 20 første ledd bokstav h) som viser til vilkår om "Hydrologiske observasjoner, kart mv." Gjeldende § 12 nr. 13 annet punktum om vannstandsmerke er foreslått inntatt i ny bestemmelse § 16 om manøvreringsreglement, se punkt 5.2.4. Gjeldende § 12 nr. 13 første ledd tredje punktum om kart er ikke i samsvar med dagens praksis, og foreslås opphevet.

Ved å samle hjemmelsgrunnlaget for slike vilkår i en mer generell lovbestemmelse videreføres gjeldende rett, samtidig som slike vilkår kan utdypes nærmere i forskrift eller

konsesjon. Denne løsningen har ikke til hensikt å gjøre endringer i dagens praksis, men å forankre den i loven og gjøre regelverket mer oversiktlig.

5.2.9 Etterundersøkelser (vregl. § 12 nr. 13 annet ledd)

5.2.9.1 Gjeldende rett

Bestemmelsen i § 12 nr. 13 annet ledd kom inn ved lov om endringer i vregl. i 1992, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92). I proposisjonen uttales det at departementet forutsetter at pålegg om slike etterundersøkelser kun skal finne sted i en "rimelig periode" etter at konsesjonen er gitt, da det ellers er mer naturlig å ta det på revisjonstidspunktet (30 år). Det presiseres at dersom konsesjonæren skal gis pålegg om etterundersøkelser, må det foretas en vurdering av den positive virkningen av undersøkelsen opp mot de kostnadene slike undersøkelser medfører, dvs. at omkostningene står i rimelig forhold til nytten ved tiltaket.

Arbeidsgruppen, som er referert til i Ot.prp nr. 50 (1991-1992), viste til at slike pålegg allerede ble gitt i medhold av gjeldende regler og fant det unødvendig med egen lovbestemmelse. Det var Miljøverndepartementet, Fiskeridepartementet og Norges Naturvernforbund som uttalte seg om behovet for en slik bestemmelse, i tillegg til at Advokatforeningen påpekte at loven ikke inneholdt noen uttrykkelig lovhjemmel for slike pålegg. Denne hjemmelsbestemmelsen er brukt i svært liten utstrekning, og det er derfor vanskelig å si noe om forvaltningspraksis.

Departementet er gitt myndighet etter bestemmelsen. Ved kgl.res. 14. september 2007 er myndigheten delegert til NVE. Ønsket om eller behovet for etterundersøkelser vil typisk være der det er avdekket negative virkninger for natur og miljø, og hvor det kan være aktuelt å pålegge avbøtende tiltak. Standardvilkåret om naturforvaltning gir Miljødirektoratet hjemmel for å pålegge konsesjonæren å bekoste "*naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen*".

5.2.9.2 Departementets forslag

Bestemmelsen om etterundersøkelser er et kan-vilkår. Det kan stilles spørsmål om behovet for å opprettholde en særbestemmelse om pålegg om etterundersøkelser mellom de lovfestede revisjonsintervallene.

At hjemmelen ikke er benyttet i særlig grad frem til i dag, betyr ikke at det ikke er behov for en påleggshjemmel om undersøkelser av reguleringens virkninger. Det kan være ønskelig å pålegge konsesjonæren etterundersøkelser utover det Miljødirektoratet /Fylkesmannen kan gi pålegg om når det gjelder virkninger for natur/miljø og friluftsliv, for eksempel om tiltakets virkninger på erosjon, rasfare og flom.

Departementet viser til drøftelsen i kapittel 5.3 med forslag til en bestemmelse i ny § 20 som åpner for vilkår i konsesjonen knyttet til nærmere opplistede formål. Departementet

foreslår å erstatte dagens § 12 nr. 13 annet ledd med forslag § 20 første ledd bokstav j): "Etterundersøkelser".

5.2.10 Naturforhold, landskapsmessig tilpasning mv. (vregl. § 12 nr. 16)

5.2.10.1 Gjeldende rett

Den sentrale bestemmelsen om naturvern i konsesjonsvilkårene var opprinnelig vregl. § 12 nr. 16. Vilkåret går etter *første ledd* ut på at konsesjonæren bør pålegges å unngå å ødelegge naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv. dersom dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Etter *annet ledd* skal konsesjonæren "sørge for at anleggene blir minst mulig skjemmende alt etter bestemmelser av vedkommende departement".

Det settes vilkår om meldeplikt til "vedkommende myndighet" dersom ødeleggelser ikke kan unngås. Vilkåret settes som standardvilkår i konsesjoner under tittelen "Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv". Lovbestemmelsens annet ledd må anses som grunnlaget for standardvilkåret om godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv. Dette er i dag et omfattende vilkår. Rettslig sett er standardvilkåret til dels også forankret i "sekkebestemmelsen" i nr. 17, for eksempel om vedlikehold, dekning av utgifter etc.

Annet ledd inneholder flere skal-regler. Det som ikke avgjøres gjennom konsesjonsvurderingen, følges opp av NVE gjennom godkjenning av planer og etterfølgende tilsyn.

5.2.10.2 Departementets forslag

Departementet reiser spørsmål ved behovet for et konsesjonsvilkår slik det er formulert i § 12 nr. 16 *første ledd*. Forholdet til naturverninteressene og andre fagområder vil i all hovedsak være vurdert og avklart under konsesjonsbehandlingen. Vilkåret står igjen som en aktsomhetsregel, og synes å være overflødig ved siden av den alminnelige aktsomhetsregel i vl. § 5. Plikten til å underrette naturvernmyndighetene dersom ødeleggelser ikke kan unngås, anses heller ikke å ha noen praktisk hensikt.

Tidligere var det for *begge ledd* i bestemmelsen inntatt et viktig forbehold når det gjelder omkostningene ved tiltakene. Pålegg skulle ifølge lovteksten bare skje "i den utstrekning det (pålegget) kan skje uten urimelige ulemper og utgifter". Disse krav ble av *lovtekniske* årsaker opphevet, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92), i merknadene til bestemmelsen s. 116. Kravene skulle imidlertid følge etablert praksis.

I tråd med alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper vil det måtte foretas en forholdsmessighetsvurdering. Som naturforvaltningsvilkår har bestemmelsen ingen selvstendig eller hensiktsmessig betydning. Det alminnelige naturforvaltningsvilkåret som settes som standardvilkår i konsesjoner i dag, har ikke sin primære hjemmel i Vregl. § 12 nr. 16, men er forankret i nr. 17 (sekkebestemmelsen).

Det er ikke grunnlag for å gjøre materielle endringer, men krav om godkjenning av planer, landskapsmessige forhold og tilsyn bør forankres tydeligere i loven og utdypes i forskrift eller i den enkelte konsesjon. Departementet viser til kapittel 5.3 og forslaget om en bestemmelse som åpner for vilkår i konsesjonen knyttet til nærmere opplistede formål. Det anses lovteknisk hensiktsmessig å overføre innholdet i dagens § 12 nr. 16 til denne bestemmelsen.

Som det fremgår av kapittel 5.3 nedenfor, foreslår departementet at § 12 nr. 16 erstattes av ny § 20 første ledd. Se § 20 første ledd bokstav a) Ansvar ved anlegg/drift, b) Godkjenning av detaljplaner, landskapsmessige forhold, tilsyn mv., c) Naturforvaltning og g) Rydding av reguleringssonen. Det gjøres ikke endringer i dagens praksis, og formålet er å forankre gjeldende vilkår tydeligere og mer oversiktlig i revidert lov.

5.2.11 Sekkebestemmelsen (vregl. § 12 nr. 17)

5.2.11.1 Gjeldende rett

Mens de øvrige reglene i Vregl. § 12 i stor grad gir en detaljert beskrivelse av hvilke konsesjonsvilkår som kan eller skal gis, har nr. 17 en sekkebestemmelse som hjemler "ytterligere betingelser". Etter forarbeidene er bestemmelsen særlig myntet på skader som ikke er gjenstand for erstatninger, eller hvor interesser som ikke har noen til å representere seg blir berørt. Bestemmelsen kan ikke brukes til å utvide vilkår som er avgrenset i loven, for eksempel om konsesjonsavgifter eller konsesjonskraft.

Det er uklart hvor langt sekkebestemmelsen er ment å rekke. Til tider har den blitt brukt for å forankre nye vilkår for eksempel om naturforvaltning, terskler og rydding av reguleringssonen. Der hjemmelen har vært noe uklar, har den hatt en funksjon som et sikkerhetsventil for å kunne pålegge nødvendige konsesjonsvilkår. I praksis har konsesjonsmyndigheten gått langt i å sette konsesjonsvilkår utover de vilkår som er uttrykkelig hjemlet i vregl. Dette følger av en fortolkning av ordlyden i § 12 nr. 17 sett i sammenheng med den alminnelige vilkårs lære.

5.2.11.2 Departementets forslag

Selv om det følger av den generelle vilkårs læren at vilkår kan settes, vil det være hensiktsmessig å fortsatt ha en bestemmelse som viser at øvrige bestemmelser ikke er uttømmende, og som kan gi en viss anvisning på vurderingstemaet. Det foreslås at sekkebestemmelsen videreføres som en adgang til å pålegge ytterligere vilkår i den enkelte konsesjon ved siden av de krav som følger direkte i lov og forskrift. Dagens sekkebestemmelse inneholder også regler om næringsfond. Disse tas ikke inn her, men tas inn i en egen bestemmelse om fond, se forslag i høringsnotatet kapittel 5.2.5.

Vilkår som kun er hjemlet i dagens sekkebestemmelse, og som i dag inngår i standardvilkårene, er foreslått nedfelt i en ny bestemmelse med nærmere opplistede formål. Det vises til drøftelsen i høringsnotatet kapittel 5.3. Departementet finner det lovteknisk best å plassere en åpen vilkårshjemmel som denne etter oppstillingen, og foreslår denne inntatt som annet ledd i ny § 20.

5.3 Forankring av forvaltningspraksis i loven

5.3.1 Gjeldende rett

Paragraf 12 angir på en ikke-uttømmende måte hvilke vilkår som kan settes i en konsesjon. Vilkårene nevnt i loven suppleres med standard vilkårssett som tas inn i alle konsesjoner. Vilkårene kan ha stor betydning for konsesjonærene, for eksempel når det pålegges kostbare avbøtende tiltak eller kreves undersøkelser.

5.3.1.1 Nærmere om naturforvaltningsvilkåret

Naturforvaltningsvilkåret som settes i alle konsesjoner, og som har vært likelydende siden 1992, fremgår ikke av lovens ordlyd. Vilkåret er utviklet gjennom forvaltningspraksis, og er formulert vidt. I senere år er bruken av vilkåret rammet inn gjennom den generelle formuleringen som tas inn i den enkelte konsesjon. I nyere saker tas det inn en standardformulering som rammer inn påleggsadgangen, se for eksempel kgl.res.

11.12.2015 om tillatelse til bygging av Nedre Otta kraftverk:

"Departementets bemerkninger til vilkårene (...)

Naturforvaltning, jf. vilkårenes post 6

Det settes standardvilkår for naturforvaltning. Departementet ser ikke behov for å pålegge særlige tiltak, men viser til at eventuelle tiltak kan pålegges med hjemmel i dette vilkåret dersom det skulle bli nødvendig. Det er en forutsetning at eventuelle pålegg relateres til skader utbyggingen forårsaker, og at slike pålegg skal stå i rimelig forhold til størrelsen på tiltaket."

Miljøforvaltningen har varslet en mer aktiv bruk av adgangen til å gi pålegg etter vilkåret i tiden framover. Det følger av Meld. St. 14 (2015-2016) Natur for livet, at det skal utredes hvordan dagens naturforvaltningsvilkår, eller andre effektive virkemidler, skal gjøres gjeldende overfor alle vassdragskonsesjoner, også de som ikke har dette vilkåret i dag. Den aktuelle måten å gjøre dette på vil være å fastsette adgangen til å pålegge nærmere tiltak i medhold av en forskrift med hjemmel i vassdragsreguleringsloven og vannressursloven.

Formålet med høringsnotatet her er å forenkle vassdragsreguleringsloven uten å foreta materielle endringer av noen betydning. Et forslag om forskriftshjemmel for vilkåret om naturforvaltning vil fremstå som en materiell endring. En slik endring vil innebære at pålegg ikke lenger nedfelles som konsesjonsvilkår. Slike pålegg skal også kunne gjøres gjeldende overfor igangværende virksomhet. Departementet vil derfor komme tilbake til spørsmålet om hjemmel for vilkår om naturforvaltning i forskrift som en egen sak. I arbeidet med oppfølgingen av naturmangfoldmeldingen arbeides det videre med naturforvaltningsvilkåret.

5.3.1.2 Særlig om kulturminner

Kulturminneloven § 9 pålegger den ansvarlige for tiltaket under planleggingen å undersøke om det vil virke inn på automatisk fredete kulturminner. Videre angis regler for dispensasjon og hva som skal skje om det senere viser seg at tiltaket kan berøre slike kulturminner. Vregl. har ingen egne bestemmelser om automatisk fredete kulturminner, men standardvilkårene inneholder et vilkår med henvisning til kulturminneloven.

Før om lag 1960 ble det ikke gitt et slikt vilkår i reguleringskonsesjoner. I revisjoner eller fornyelser av konsesjoner der det ikke tidligere har blitt pålagt undersøkelser knyttet til kulturminner i vilkårene, har det fra 2008 blitt pålagt en sektoravgift på henholdsvis 7000 og 12 000 (2006-) kroner per GWh magasinkapasitet. Dette skal dekke kostnader knyttet til kulturminnetiltak i vassdragene ordningen omfatter, etter prioritering fra Riksantikvaren. Ordningen ble etablert i St.prp.nr. 1 (2007-2008) for Olje- og energidepartementet kapittel 5582 nr. 70 (statsbudsjettet).

I revisjoner pålegges vilkåret med hjemmel i vregl. § 12 nr. 17 ("sekkebestemmelsen").

5.3.2 Departementets forslag

Departementet mener forenkling kan oppnås ved å samle flere av de detaljerte vilkårshjemlene i en overordnet bestemmelse i loven som ny § 20. Forvaltningen vil fortsatt ha samme materielle hjemmel for å fastsette vilkår i konsesjonene som i dag. Ved en slik bestemmelse vil hjemmelsgrunnlaget for en del av dagens standardvilkår få en tydeligere plassering i loven.

Hva som konkret kan pålegges i den enkelte konsesjon, blir for omfattende å regulere i loven. Dette vil det være naturlig å utdype i konsesjonen. En lovteknisk oppdatering tilsier at hjemmelsgrunnlaget for pålegg som er blitt til gjennom forvaltningspraksis, og som praktiseres som gjeldende rett og er blitt en del av standardvilkårssettene, kommer tydeligere frem i lovteksten. Dette gjelder for eksempel:

- Naturforvaltningsvilkåret
- Automatisk fredete kulturminner
- Forurensning
- Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring
- Rydding av reguleringssonen
- Luftovermetning

Departementet foreslår at det tas inn i loven en hjemmel for Kongen til å bestemme at generelle betingelser, slik som naturforvaltningsvilkåret og andre standardvilkår for å pålegge ytterligere tiltak, kan fastsettes i konsesjonsdokumentet. Bestemmelsen bør utformes etter mønster av vl. § 26 som viser til de viktigste hensynene som skal ivaretas.

I tillegg foreslås en oppstilling i bokstaver som nevner konkret hvilke forhold det kan settes ytterligere krav/fullmaktshjemler for i konsesjonen. Dette gjelder i første omgang de spesifikke vilkårene i dagens lov, men også øvrige vilkår som fremgår av standardvilkårene.

Departementet foreslår at det inntas samme formulering i lovteksten som har vært tatt inn i konsesjonene, for å klargjøre omfanget av pålegg om tyngende vilkår. Å presisere dette i lovens ordlyd gir en rettslig klargjøring.

Departementet mener at en opplisting som foreslått i ny § 20 gir større forenklingsgevinst enn en rent språklig oppdatering av de vilkårshjemlene som omtalt i høringsnotatet kapittel 5.2.8, kapittel 5.2.9, kapittel 5.2.10 og kapittel 5.2.11. Lovens omfang kan dermed reduseres.

I tillegg til opplistingen, som ikke er ment å være uttømmende, foreslås en oppdatering av dagens "sekkebestemmelse" inntatt i bestemmelsens annet ledd. Departementet foreslår at hjemmelen i vregl. § 12 nr. 8 fjerde ledd til å pålegge konsesjonæren å erstatte utgiftene ved et forsterket jakt- og fiskeoppsyn under anleggstiden oppheves, og erstattes av ny § 20 annet ledd.

6 Særskilte bestemmelser for reguleringer og overføringer

Departementet foreslår å samle bestemmelsene som kun gjelder for reguleringer og overføringer i et eget kapittel i loven. Disse bestemmelsene gjennomgås her i kapitlet.

6.1 Tinglysing og heftelser ved hjemfall (vregl. § 14)

6.1.1 Gjeldende rett

Vregl. § 14 nr. 1 krever at reguleringskonsesjoner skal tinglyses. Det finnes ikke et tilsvarende krav i vannressursloven. Videre fremgår det at et utdrag av konsesjonen kan tinglyses på eiendommer hvor konsesjonen medfører heftelser. Det mest praktiske eksemplet er faste utbetalinger til grunneiere som har avstått grunn eller rettigheter. Disse vil også kunne motta erstatning etter vregl. § 16.

Paragraf 14 nr. 2 gir uttrykk for hovedregelen om at reguleringskonsesjonen følger vannfallet. Prinsippet er ikke lovfestet i industrikonsesjonsloven, men konsesjonsmyndigheten kan i konsesjonsbehandlingen sikre at vannfall ikke overdras uten reguleringsanlegget.

I følge bestemmelsens nr. 3 skal det tinglyses når et reguleringsanlegg går over på staten. Bestemmelsen gjelder i dag ikke for store elvekraftverk, jf. vannressursloven § 19 annet ledd. Når et reguleringsanlegg hjemfaller, faller alle heftelser bort, jf. § 14 nr. 4.

6.1.2 Departementets forslag

6.1.2.1 Reguleringskonsesjoner skal tinglyses (vregl. § 14 nr. 1)

Bestemmelsen må sees i sammenheng med den nye loven om stor vannkrafts virkeområde. Dersom den nye loven skal gjelde for vannkraftverk over en viss størrelse, vil tinglygingsreglene også komme til anvendelse på disse. Vannressursloven har som nevnt ingen tilsvarende bestemmelse om tinglysing.

Departementet har basert seg på å videreføre gjeldende rett, slik at tinglysingsreglene ikke gjøres gjeldende for vannkraftverk over 40 GWh. Departementet foreslår derfor at bestemmelsen videreføres i kapittel 5 (særskilt for reguleringer og overføringer), i revidert vassdragsreguleringslov.

Tinglysing av konsesjoner foretas i Statens kartverk. Gjeldende § 14 nr. 1 annet punktum kan derfor utgå i ny § 21.

Etter annet ledd kan departementet bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommene eller bruk i vassdraget, som reguleringen kan medføre forpliktelser for. Med dette menes at de viktigste delene av konsesjonen, herunder hva konsesjonen er gitt for, og med hvilke vilkår den er gitt med, skal tinglyses. I dag er praksisen at selve tilrådingen i den kongelig resolusjonen tinglyses sammen med vilkårssettet og manøvreringsreglement.

6.1.2.2 Reguleringskonsesjonen følger vannfallet (vregl. § 14 nr. 2)

Departementet mener at bestemmelsen bør skilles ut i en egen bestemmelse i revidert vassdragsreguleringslov, og foreslår at den videreføres i kapittel 5 (særskilt for reguleringer og overføringer) som ny § 27. Bestemmelsen fastsetter et prinsipp som departementet følger i konsesjonsbehandlingen ved erverv av fallrettigheter etter industrikonsesjonsloven.

6.1.2.3 Hjemfall (vregl. § 14 nr. 3 og 4)

Av hensyn til eksisterende hjemfallsvilkår mener departementet det er behov for å ha bestemmelser om hjemfall i loven. Departementet foreslår å videreføre vregl. § 14 nr. 3 og 4, sammen med § 10 nr. 4, 5, 6, 7, § 20 a, i en felles bestemmelse i ny § 28 om hjemfall. Bestemmelsen er plassert i kapittel 5. Bestemmelsene om hjemfall i vregl § 10 nr. 4, 6 og 7 drøftes nedenfor i høringsnotatet kapittel 6.4 om hjemfall.

6.2 Konsesjonskraft (vregl. § 12 nr. 15)

6.2.1 Gjeldende rett

Etter § 12 nr. 15 *første* ledd skal det i reguleringskonsesjoner settes vilkår om at konsesjonæren kan pålegges å avstå en andel av kraften som produseres til berørte kommuner eller fylkeskommuner. Bestemmelsen har stor økonomisk betydning for så vel konsesjonær som utbyggingskommuner og fylkeskommuner.

Det har blitt gjort betydelige endringer av denne lovbestemmelsen de siste tiårene. Den siste omfattende endringen av konsesjonskraftbestemmelsene fant sted i forbindelse med innføringen av energiloven, jf. Ot. Prp. nr. 43 (1989-90) basert på Energilovutvalgets delutredning om energilovgivning i NOU 1985:9. En rekke forvaltnings- og rettsavgjørelser til ordningen med konsesjonskraft gjennom årene utfyller lovbestemmelsen.

Når det gjelder fylkeskommunens uttaksrett, står det ikke direkte i bestemmelsen at dette i praksis er en sekundær rett for de tilfellene at en kommune ikke har stort nok elektrisitetsbehov til å ta ut hele "sin" andel. Lovteksten sier imidlertid at vedkommende departement avgjør fordelingen med utgangspunkt i berørte kommuners behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Det fremgår av Olje- og energidepartementets hovedretningslinjer av 02.11.1981 at tildelt konsesjonskraft utover kommunens eget behov midlertidig fordeles på de fylkeskommuner hvor kraftanlegget ligger. Gjeldende praksis er godt innarbeidet.

Etter *annet ledd* kan det settes vilkår om at staten kan ta ut inntil 5 prosent konsesjonskraft. Denne retten blir i praksis ikke benyttet. Det har ved tidligere revisjoner av bestemmelsen vært vurdert å fjerne bestemmelsen, men konkludert med at den bør beholdes som mulig virkemiddel for utjevning av regionale forskjeller.

Fram til 1990 var det en bestemmelse i vregl. § 12 nr. 15 om at avbrytelser eller innskrenkninger i leveransene som ikke skyldes vis major, streik eller lock-out, ikke måtte finne sted uten departementets samtykke. Denne formuleringen ble i 1990 erstattet med begrepet "samme sikkerhet som fastkraft". Endringen ble ikke kommentert i forarbeidene. Det kan i den forbindelse vises til departementets hovedretningslinjer fra 02.11.1981 hvor den tidligere lovteksten forklares ved bruk av begrepet "samme sikkerhet som fastkraft". I dagens standardvilkårssett står følgende under bestemmelsen om konsesjonskraft:

"Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100%."

Begrepet "fastkraft" har utgått etter innføringen av kraftmarkedet. Det ble senere vurdert å erstattebegrepet med en formulering som inneholdt regler for når levering skal finne sted og hvilke unntak fra levering som kan være aktuelle. For å unngå innføring av utilsiktede grenser for leveringsplikten, ble det ikke gjennomført noen endring på dette punkt.

6.2.2 Departementets forslag

Det materielle innholdet i bestemmelsene om konsesjonskraft skal i sin helhet videreføres etter denne lovrevisjonen. Det er ikke grunnlag for realitetsendringer av noen betydning for disse lovbestemmelsene. Spørsmål knyttet til aktuelle og foreslåtte endringer i ordningen, slik som prisen kommunene må betale for konsesjonskraften (selvkost/OED-pris), forståelsen av begrepet "alminnelige elektrisitetsforsyning" etc. foreslås derfor ikke endret i denne lovendringssaken.

Departementet mener praksis knyttet til fylkeskommunens uttaksrett er tilstrekkelig forankret i gjeldende lovbestemmelse.

På samme måte som for konsesjonsavgifter, er praksis at fall- og kraftverkseiere som utnytter den allerede regulerte vannføringen pålegges å avstå konsesjonskraft. Mens det i vregl. § 11 nr. 1 slås fast at det "i konsesjon [skal] settes som vilkår at det betales en årlig avgift", nyttes formuleringen at "konsesjonæren skal avstå..." i § 12 nr. 15. Det er heller

ikke presisert i denne bestemmelsen at plikten til å avgi kraft påhviler den enkelte vann- og kraftverkseier etter hvert som kraften tas i bruk.

Det vil være hensiktsmessig og konsistent å benytte liknende formulering som i bestemmelsen om konsesjonsavgift, og presisere at plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte falls- og kraftverkseierne som utnytter den regulerte vannføringen. Det bør klargjøres at plikten til å avgi kraft inntreffer etter hvert som kraften tas i bruk.

Departementet foreslår følgende formulering i den reviderte lovens § 22 tredje ledd:

"Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreffer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk."

Departementet er i loven gitt myndighet til å bestemme hvordan kraften skal uttas. Praksis for hvordan og når uttak kan kreves kunne beskrives i selve lovteksten, men det ville gjort lovteksten svært teknisk og detaljert. Dagens lovtekst foreslås derfor videreført også på dette punktet.

Begrepet "fastkraft" er et foreldet uttrykk, og bør utgå. I så fall kan begrepet "leveringssikkerhet som fastkraft" erstattes av en modernisert variant av den tidligere bestemmelsen om at *"avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke."* Begrepet "force majeure" må innholdsmessig forstås på samme måte som "vis major, streik eller lockout".

Departementet har funnet det hensiktsmessig å tilrå at lovbestemmelsen om konsesjonskraft til staten opprettholdes.

Vannressursloven har ingen regler om konsesjonskraft, heller ikke for elvekraftverk som produserer med enn 40 GWh per år. Den nye bestemmelsen om konsesjonskraft foreslås derfor tatt inn i kapitlet om særskilte vilkår for konsesjoner som omhandler reguleringer.

6.3 Brukseierforeninger og medeierskap i reguleringsanlegg (vregl. §§ 9 og 23)

6.3.1 Gjeldende rett

En brukseierforening er en sammenslutning av vannfallseiere og vannkraftprodusenter i et vassdrag som får vannføringen påvirket av en vassdragsregulering. Begrepet brukseierforening brukes synonymt med reguleringsforening. Den viktigste oppgaven til en brukseierforening er å samordne bruken av vannressursene i vassdraget til felles nytte for alle kraftverkseierne slik at kraftproduksjonen optimaliseres for vassdraget sett under ett. Velfungerende manøvrering og god hydrologisk kompetanse i brukseierforeningene vil være nødvendig for å kunne forebygge og redusere flomskader i regulerte vassdrag.

Vregl. har særlige regler som gjelder for brukseierforeninger i §§ 9 og 23. Der hvor det er etablert en brukseierforening vil konsesjon etter vregl. til en regulering eller overføring gis til foreningen, og ikke til den enkelte kraftverkseier. Samarbeid i form av en brukseierforening har særlig hatt praktisk betydning i de store vassdragene på Sør- og

Østlandet, som har lange og sammenfallende vassdrag. Elleve brukseierforeninger omfattes av vregl.

I juridisk teori er en brukseierforening sammenliknet med et samvirkelag med vekslende medlemstall og begrenset ansvar utad. Et samvirkelag reguleres av lov om samvirkeforetak⁵, og defineres som en undergruppe av de økonomiske foreningene. Det innebærer at samvirkelag typisk driver økonomisk virksomhet for å fremme medlemsinteressene. Medlemmene deltar i virksomheten enten som forbrukere, leverandører eller på annen liknende måte. I likhet med foreninger skiller samvirkelagene seg fra selskapene ved at medlemmene ikke kan utbetales andel av nettoformuen. I et samvirkelag bærer ingen av medlemmene personlig ansvar for lagets forpliktelser.

Organisasjonsformen samvirkelag synes å være mer passende for foreninger som driver økonomisk virksomhet av en annen karakter enn det brukseierforeninger etter vregl. driver. For eksempel var kraftlag tidligere organisert som et samvirkelag, med det formål å skaffe elektrisitet til alle medlemmene innenfor kraftlagets forsyningsområde.

6.3.2 Departementets forslag

Departementet foreslår at bestemmelsene om brukseierforeninger videreføres. For å gjøre innholdet i § 9 mer leservennlig og tilgjengelig foreslår departementet at § 9 deles opp i flere bestemmelser, som plasseres i den reviderte vassdragslovens §§ 23 til 26. De konkrete vurderingene følger under.

6.3.2.1 Definisjon av brukseierforening

Vregl. inneholder i dag ingen definisjon av brukseierforeninger. Departementet foreslår å innføre en definisjon i ny § 23 første ledd som beskriver hva en brukseierforening er. Formålet med en brukseierforening, som er å samordne bruken av vannressursene i vassdraget til utnyttelse til kraftproduksjon og sørge for god flomhåndtering, fremgår av ny § 23 annet ledd.

6.3.2.2 Vregl. § 9 nr. 1

Vregl. § 9 skal stimulere til at vassdragsreguleringer og overføringer blir gjennomført som fellestiltak mellom vannfalls- og kraftverkseierne i et vassdrag. Reguleringskonsesjon gis fortrinnsvis til brukseierforeningen i vassdraget, jf. § 9 nr. 1. Denne fortrinnsretten til reguleringskonsesjon gjelder foran andre enkeltstående regulanter i vassdraget, men ikke overfor staten der hvor staten selv ønsker å regulere. Fortrinnsretten for staten selv er ikke lenger aktuell i dag, men foreslås likevel videreført i § 23 tredje ledd. En endring her vil være av materiell karakter og faller utenfor dette revisjonsarbeidet.

⁵ Lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak.

6.3.2.3 Vregl. § 9 nr. 2

I de tilfellene hvor det ikke er etablert noen brukseierforening i vassdraget, følger det av § 9 nr. 2 at de interesserte vannfalls- eller kraftverkseierne i vassdraget skal gis anledning til å danne en slik forening før en konsesjonssøknad fra enkeltstående vannfallseiere blir innvilget. Av vregl. § 5 bokstav f) fremgår det at en konsesjonssøknad til et reguleringsanlegg skal inneholde opplysninger om at alle nedenforliggende kraftverk og vannfall har vært gitt anledning til å ta del i reguleringsanlegget. Det foreligger følgelig en plikt for forvaltningen til å gjøre søknaden om nye reguleringsanlegg kjent for de interesserte vannfalls- eller kraftverkseierne i vassdraget i forbindelse med alminnelig høring av søknaden.

I praksis har det ikke vært eksempler på at konsesjonssøknader fra enkeltstående vannfallseiere har blitt stanset av NVE i påvente av at det har blitt etablert en brukseierforening i vassdraget. Departementet foreslår likefullt å videreføre bestemmelsen med enkelte språklige endringer i ny § 23 fjerde ledd.

6.3.2.4 Vregl. § 9 nr. 3

I § 9 nr. 3 står det at vannfalls- eller kraftverkseier i vassdraget som forplikter seg til å følge en brukseierforenings vedtekter, skal ha rett til å bli medlem av foreningen. Vannfalls- eller kraftverkseiere i vassdraget som blir påvirket av en regulering har følgelig en rett, men ikke en plikt til å bli medlem i foreningen. Medlemmene kan både være eiere av uutbygde fallstrekninger og eiere av utbygde fallstrekninger (kraftverkseiere). Bestemmelsen foreslås videreført med språklige endringer i ny § 24 første ledd.

6.3.2.5 Vregl. § 9 nr. 4

Det følger av § 9 nr. 4 at fordelingen av kostnadene ved utførelsen av et reguleringsanlegg og av utgiftene til blant annet vedlikehold og drift av anlegget, enten kan fastsettes i en avtale mellom deltakerne i en brukseierforening eller i vedtektene til foreningen der disse er godkjent av Kongen. Myndigheten er delegert til departementet, jf. kgl. res av 12. oktober 1984. Bestemmelsen inneholder videre regler om hvordan kostnadsfordelingen skal fastsettes i de tilfellene hvor fordelingen ikke blir fastsatt på en av de to ovennevnte måtene.

Videre følger det av bestemmelsen at eier av vannfall som utgjør minst 25 % av innvunnet vannkraft ved reguleringen kan kreve en ny verdisetting. Med mindre alle de interesserte er enige, kan ny verdisetting imidlertid ikke kreves oftere enn hvert 10. år. Ved enighet mellom de interesserte kan verdisettingen utføres av NVE, og i motsatt fall skal verdien fastsettes ved skjønn.

Bestemmelsen er foreslått videreført med språklige forenklinger i ny § 24 annet og tredje ledd. I revidert lovtekst foreslås det at myndigheten legges direkte til departementet.

6.3.2.6 Vregl. § 9 nr. 5

En vannfalls- eller kraftverkseier som står utenfor brukseierforeningen fra begynnelsen av, kan senere bli medeier i reguleringsanlegget etter § 9 nr. 5 uten å være medlem av foreningen. En må da betale en andel av kostnadene ved byggingen av anlegget og ved fremtidig drift. Bestemmelsen foreslås videreført med språklige endringer i ny § 25 første og annet ledd.

6.3.2.7 Vregl. § 9 nr. 6

Det fremgår av § 9 nr. 6 at en vannfalls- eller brukseier som ikke er medeier i reguleringsanlegget, heller ikke kan gjøre bruk av driftsvannet. Gjøres likevel bruk av driftsvannet, er eieren også å anse som medeier i anlegget og forpliktet etter reglene i § 9 nr. 5. Bestemmelsen foreslås videreført med språklige endringer i ny § 25 tredje og fjerde ledd.

6.3.2.8 Vregl. § 9 nr. 7

Det fremgår av § 9 nr. 7 at departementet i særlige tilfeller kan gi en vannfall- eller kraftverkseier som ikke er medeier i reguleringsanlegget, en tillatelse til å bruke den regulerte vannføringen mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier. I Amundsens kommentarutgave til vregl.⁶ nevnes det at bestemmelsen kan tenkes anvendt blant annet der hvor en vannfallseier kun for en forholdsvis begrenset tid av året vil gjøre bruk av den regulerte vannføringen, der hvor vannføringsøkningen sett i forhold til de kostnader som ville falt på vannfallseieren er å anse som ubetydelige eller der hvor det er vanskelig å avgjøre i hvilken utstrekning falleieren ville vært i stand til å utnytte vannkraften før reguleringen.

En tillatelse etter nr. 7 vil ikke gi noen andel i rettighetene som følger med reguleringsanlegget, og heller ikke noe medansvar for forpliktelser slik som for medeiere i reguleringsanlegget. I praksis har departementet ved flere anledninger gitt tillatelse til at det inngås avtaler mellom en kraftprodusent og eier av et reguleringsanlegg om årlig godtgjørelse for bruk av regulert vannføring. For eksempel avtale mellom kraftverk i Uldalsvassdraget og Agder Energi Produksjon (Risdal Energi), og kraftverk i Begna og Foreningen for Bægnavassdragets regulering (Koparvike kraftverk). I forvaltningspraksis er det gitt slik tillatelse etter § 9 nr. 7 både der hvor reguleringsanlegget eies av en brukseierforening og der hvor reguleringsanlegget eies av en enkeltstående regulant.

Bestemmelsen i gjeldende § 9 nr. 7 foreslås videreført i ny § 25 femte ledd.

6.3.2.9 Vregl. § 9 nr. 8

Reglene i § 9 nr. 4 til 7 gjelder ikke der vann er overført fra et vassdrag til et annet uten at det utbygde fallet får noen økning i vannføringen, jf. § 9 nr. 8. Bestemmelsen er begrunnet

⁶ Olaf Amundsen: Lov om vassdragsreguleringer (1928), s. 83.

i at det finnes tilfeller hvor nr. 4 annet ledd, nr. 5, nr. 6 og nr. 7 ikke vil gi en rimelig kostnads- og ansvarsfordeling mellom de ulike fall- eller kraftverkseierne i vassdraget. Bestemmelsen foreslås videreført med kun språklige endringer i ny § 26 første ledd.

6.3.2.10 Vregl. § 9 nr. 9

Av § 9 nr. 9 følger en lovbestemt panterett, som gir brukseierforeningens krav mot den enkelte vannfalls- eller kraftverkseier en særlig sikkerhet. Bestemmelsen sier at for de forpliktelser en vannfalls- eller kraftverkseier har etter § 9, hefter vedkommende vannfall eller kraftverk som pant. Videre følger det av bestemmelsen at panteretten kan kreves tinglyst på vannfalls- eller kraftverkseierens kostnad, og den faller bort dersom tinglysing ikke har funnet sted innen 4 måneder etter at forpliktelsens omfang endelig ble fastsatt. Bestemmelsen foreslås videreført med kun språklige endringer i ny § 26 annet ledd.

6.3.2.11 Vregl. § 23

Departementet foreslår å oppheve dagens vregl. § 23. Se høringsnotatet kapittel 9.2 om forslag til opphevede bestemmelser.

6.4 Hjemfall (vregl. § 10 nr. 4, 5, 6, 7, § 20 a, § 14 nr. 3 og 4)

6.4.1 Gjeldende rett

Et sentralt element ved innføringen av konsolideringsmodellen i 2008 var at tidligere meddelte konsesjoner med vilkår om hjemfall etter både industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven skulle ligge fast. I Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) valgte man derfor, med visse mindre justeringer, å beholde bestemmelsene om hjemfall i de to lovene. Industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd nr. 17 hjemler vilkår om hjemfall ved konsesjonstidens utløp. I Ot. prp. nr. 61 (2007-2008) ble det uttalt følgende:

"Paragraf 2 nr. 17 hjemler den lovfestede plikten til å fastsette vilkår om hjemfall ved konsesjonstidens utløp i konsesjoner som gis til private. Tidligere meddelte tidsbegrensede konsesjoner med vilkår om hjemfall ved konsesjonstidens utløp ligger fast, jf. punkt 6. Lovens bestemmelse om hjemfall ved konsesjonstidens utløp må beholdes, slik at disse vannfallene og kraftverkene kommer i offentlig eie i samsvar med formålsbestemmelsen i § 1 første ledd og konsolideringsmodellen. Samtidig må det foretas endringer i bestemmelsen. Det foreslås at § 2 stenger for private erverv av vannfall. Bestemmelsen skal regulere at erverv av eiendomsrett til vannfall er begrenset til offentlige aktører."

I vregl. § 10 nr. 4 valgte man av samme grunner å beholde vilkåret om hjemfall med visse mindre justeringer. Om denne bestemmelsen er uttalt i ovennevnte proposisjonen på s. 52:

"I tilfeller hvor det foreligger tidsbegrenset konsesjon med hjemfallsvilkår etter industrikonsesjonsloven på vannfallet, ligger også tidligere meddelte tidsbegrensede

reguleringskonsesjoner tilknyttet de samme vannfallene med vilkår om hjemfall fast, jf. punkt 6. Reguleringsene eller andeler i disse vil som følge av gjeldende fastsatte vilkår normalt da hjemfalle samtidig med vannfallene og komme i offentlig eie i samsvar med formålsbestemmelsen i industrikonsesjonsloven § 1 første ledd og konsolideringsmodellen. Hjemfall finner da sted etter vilkår fastsatt i medhold av § 10 nr. 4, som må beholdes i uendret form."

Gjeldende § 10 nr. 4 om hjemfall vil kun ha rettslig betydning for hjemfall for tidligere meddelte konsesjoner med tidsbegrensning og vilkår om hjemfall. Bestemmelsen er eiernøytral, men åpner for at konsesjonen kan tidsbegrenses.

"Hovedregelen skal være at konsesjoner gis på ubestemt tid. Spørsmål om hjemfall for nye reguleringskonsesjoner håndteres ved at reguleringsanleggene følger vannfallene ved hjemfall. I disse tilfellene gis nye konsesjoner tidsbegrenses og gis med vilkår om hjemfall i tråd med § 10 nr. 4."

I begge lover er bestemmelsene om kommunenes rett til andel av statens hjemfallsutbytte beholdt sammen med reglene om hva som gjelder i de siste 3 årene før hjemfall inntreffer, jf. industrikonsesjonsloven § 41 og vassdragsreguleringsloven §§ 10 nr. 6 og 20 a. For reguleringslovens vedkommende er det også en særbestemmelse om innløsning i § 10 nr. 5. I forarbeidene er det antatt at bestemmelsen kan ha betydning for eventuelle fremtidige nye reguleringskonsesjoner til private undergitt vilkår om tidsbegrensning og hjemfallsvilkår på eksisterende vannfall med tilhørende kraftverk og reguleringsanlegg. For øvrig vises det til Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) særlig punkt 5.9.

6.4.2 Departementets forslag

Det er ikke grunnlag for departementet i forbindelse med den revisjon som nå skal foretas, å tilrå endringer av bestemmelsene om hjemfall utover en rent språklig modernisering. Materielle endringer av rettslig karakter for oppfølging av hjemfallssaken ble behandlet av Stortinget i 2008 og 2009, jf. Ot. prp. nr. 61 (2007-2008) og nr. 66 (2008-2009). Departementet foreslår å samle lovens bestemmelser om hjemfall i ny § 28 om statens hjemfallsrett. Denne bestemmelsen vil omfatte dagens § 10 nr. 4, 5, 6, 7, § 20 a, og § 14 nr. 3 og 4.

Som beskrevet i høringsnotatet kapittel 8.2 foreslås det at de ulike typer sanksjoner som tidligere har blitt fastsatt som vilkår i konsesjon, skal følge direkte av loven. Dette gjelder blant annet pålegg om retting, tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon. Som en videreføring av gjeldende rett vil bestemmelsen om bortfall av ulike heftelser etter gjeldende § 14 nr. 4 også videreføres i ny § 28 åttende ledd.

6.5 Staten som regulant (vregl. § 15 og § 22)

6.5.1 Gjeldende rett

Paragraf 15 nr. 1 regulerer de tilfellene staten utfører vassdragsreguleringer, og eierne av vannfall eller bruk ønsker å benytte seg av det driftsvannet som innvinnes ved

reguleringen. Formålet med bestemmelsen er å sikre at det betales avgifter og at vilkårene i § 12 blir fulgt. Lovgiver mente imidlertid at det ikke var nødvendig å lovfeste dette direkte, og fastsatte at Kongen med Stortingets samtykke kan fastsette nærmere betingelser for bruken av driftsvannet. Det samme gjelder dersom et anlegg går over til staten gjennom hjemfall, jf. § 15 nr. 2.

Dersom bestemmelsen har blitt brukt for å ilegge avgifter og avgiftene ikke betales, følger det av nr. 3 at det skal svares forsinkelsesrenter og at manglende betaling er tvangsgrunnlag for utlegg.

I vregl. § 22 listes opp følgende av vassdragsreguleringslovens bestemmelser som gjelder for vassdragsreguleringer som utføres for statens regning: § 2 annet ledd, §§ 3-8, § 10 nr. 3, §§ 11, 12 med inntak av nr. 21 tredje og fjerde ledd, §§ 13 og § 14 nr. 1, § 16 med unntak av nr. 5 niende ledd, samt §§ 19 og 20.

Ved endringer i vassdragsreguleringsloven i 1992 ønsket departementet å beholde vregl. § 22, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-1992). Gjeldende rett var da at statlige reguleringer ikke fullt ut var underlagt vassdragsreguleringslovens regler. Det ble dermed foreslått justeringer slik at de av lovens regler, som var anvendelige på statlige utbygginger, direkte ble gjort gjeldende for slike. Dette innebærer likevel ikke at staten er underlagt konsesjonsplikt. Departementet var av den oppfatning at reglene om statens virksomhet innenfor vannkraftproduksjon fortsatt burde fremgå av vassdragsretten, selv om virksomheten var organisert gjennom Statkraft SF, som er underlagt alminnelig konsesjonsplikt.

6.5.2 Departementets forslag

Siden 1992 har staten organisert sin vannkraftproduksjon gjennom Statkraft SF. Dersom et reguleringsanlegg tilfaller staten gjennom bestemmelser som hjemfall, vil det være mulig å utnytte reguleringsanleggene uten at staten skal stå for virksomheten direkte. Likevel ser departementet det som hensiktsmessig å beholde bestemmelsene, slik at gjeldende rett videreføres, selv om staten i praksis ikke organiserer kraftproduksjon som en forvaltningsbedrift. Departementet foreslår at bestemmelsene språklig oppdateres og videreføres i ny § 29.

7 Ekspropriasjon og skjønn

7.1 Ekspropriasjon (vregl. § 16)

7.1.1 Gjeldende rett

Oreigningslova (orl.) § 2 gir hjemmel for å fatte vedtak om ekspropriasjon til formål som opplistet i § 2 første ledd. Med oreigningsinngrep menes etter orl. § 1 at eiendomsrett til fast eiendom, eller annen rett til eller over fast eiendom, blir overført med tvang. Det er hjemmel for ekspropriasjon av grunn og rettigheter til vannkraftproduksjon i orl. § 2 nr. 51, jf. § 1. Bestemmelsen omfatter også fallrettigheter.

For ekspropriasjon av rettigheter knyttet til overføring og regulering av vann har vregl. § 16 en egen ekspropriasjonshjemmel. Som spesiallov går denne foran orl. § 2 nr. 51. Etter vassdragsreguleringsloven gis det tillatelse til å regulere vannføringen eller til å overføre vannet. I Rt. 2011 s. 1393 (Jørpeland) drøftes forholdet mellom vregl. §§ 8 og 16 og oreigningslova. Her slås det fast at det ikke er nødvendig å fatte eget vedtak om ekspropriasjon etter oreigningslova når det gis tillatelse til regulering eller overføring av vann, i motsetning til ved erverv av fallrettigheter.

Bestemmelsen i vregl. § 16 er begrenset til erverv som er nødvendig for regulering eller overføring for statens regning, eller i medhold av konsesjon. Dersom det er aktuelt med regulering eller overføring av vann for vannkraftproduksjon uten at det er nødvendig med reguleringskonsesjon, jf. vregl. § 2, vil hjemmelen i orl. § 2 nr. 51 måtte anvendes for ekspropriasjon av nødvendige rettigheter, jf. også vannressursloven § 51.

Vassdragsreguleringsloven er eldre enn den alminnelige ekspropriasjonslovgivningen, men lovens ekspropriasjonsregler ble ikke revidert da oreigningslova kom til. Da vannressursloven av 2000 erstattet vassdragsloven av 1940 ble flere av særreglene i loven avløst av generelle ekspropriasjonshjemler, som er tilføyet i opplistingen over ekspropriasjonsformål i orl. § 2.

Konsesjon etter vannressursloven gir ikke direkte ekspropriasjonsvirkning slik konsesjon etter vassdragsreguleringsloven gjør. Vannressursloven henviser til oreigningslova for hjemmel til ekspropriasjon. For elvekraftverk over 40 GWh kommer imidlertid vregl. § 16 nr. 1-3 til anvendelse, jf. vl. § 19 annet ledd.

Da vannressursloven ble vedtatt ble det ikke tatt stilling til om oreigningslova også burde gjelde for tiltak etter vassdragsreguleringsloven. Dette falt utenfor mandatet for arbeidet med vannressursloven. Vassdragsreguleringsloven ble stående uendret.

Saksbehandlingsreglene i oreigningslova kommer til anvendelse så langt det passer, både for vedtak etter vassdragsreguleringsloven og etter vannressursloven, jf. vannressursloven § 51 og oreigningslova § 30 nr. 2. Også forvaltningslovens alminnelige saksbehandlingsregler supplerer vassdragslovgivningen. Egne krav til saksbehandling for ekspropriasjon knyttet til reguleringer og overføringer følger av vregl. Noen av særreglene i vregl. § 16 er fortsatt aktive bestemmelser, men flere må anses for å ha utspilt sin rolle.

Oreigningslova regulerer ikke vederlaget eller kompensasjonen for ekspropriasjonen. Lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eigedom (vederlagsloven) og lov 1. juni 1917 nr. 1 (skjønnsprosessloven) regulerer fastsettelsen av erstatning og den rettslige prosessen knyttet til dette.

7.1.2 Departementets forslag (lovteknikk)

Departementet har vurdert om oreigningslova kan avløse reglene om ekspropriasjon som i dag følger av vassdragsreguleringsloven. Det kan spørres om det er hensiktsmessig – eller noe til hinder for – å ha regler og saksbehandling for ekspropriasjon i begge de to lovene. Lovteknisk vil henvisning fra revidert lov om vassdragsregulering til oreigningslova innebære en forenkling, som kan gjøres tilsvarende som i vannressursloven § 51.

Spesialregler som fortsatt skal gjelde bør fremgå av den reviderte loven. Bestemmelsene om ekspropriasjon i vassdragsreguleringsloven og vannressursloven har mange av de samme unntakene fra oreigningslovas ordinære regler. En bestemmelse tilsvarende vannressursloven § 51 kan fange opp behovet for særregler, slik som eksempelvis gjeldende bestemmelse om 25 % tillegg til erstatninger.

Et annet spørsmål er om den skjønnsmessige avveiningen etter vassdragsreguleringsloven innebærer noe annet enn vurderingen etter oreigningslova. Etter vregl. § 8 skal et prosjekts fordeler og skader/ulemper for allmenne og private interesser avveies mot hverandre. Etter orl. § 2 skal fordeler og ulemper ved ekspropriasjonsinngrepet vurderes for den enkelte grunn- og rettighetshaver. Orl. § 2 annet ledd har formuleringen om at det må regnes med at inngrepet "tvillaust er til meir gagn enn skade".

I Ot. prp. nr. 39 (1998-1999) er spørsmålet om samordning av ekspropriasjonstillatelser omtalt i kapittel 17.1.5.2. Her var det lagt til grunn at kriteriet "tvillaust" orl. § 2 annet ledd knytter seg til bevis for interesseovervekt, og at bestemmelsen ikke innebærer mer enn at det skal være klart og tydelig at interesseovervekt foreligger (side 224). Etter departementets vurdering er det ingen forskjell av betydning mellom interesseavveiningene etter hhv. vassdragsreguleringsloven og oreigningslova.

En henvisning til oreigningslova vil medføre at det om nødvendig må fattes eget vedtak om ekspropriasjon i tillegg til konsesjonen. Denne fremgangsmåten vil etter departementets vurdering ikke medføre svekket saksbehandling. Saksbehandlingen vil gjennomføres på samme vis som etter vannressursloven.

Etter departementets mening vil den lovtekniske endringen som foreslås ikke innebære materielle endringer i det ekspropriasjonsrettslige vernet for grunneiere eller andre rettighetshavere. Det foreslås ingen endringer knyttet til hva som er gjenstand for ekspropriasjon eller annen erstatning i det enkelte tilfellet.

7.1.3 Departementets forslag (de enkelte bestemmelsene)

I det følgende gjennomgås bestemmelsene i vregl § 16. Lovspråket er gammeldags, og de bestemmelser som foreslås videreført i ny § 30 er gitt en språklig oppdatering. Etter gjeldende rett omfattes elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh av vassdragsreguleringsloven § 16 nr. 1-3, jf. vannressursloven § 19 annet ledd. I den grad bestemmelsene i § 16 videreføres som egne bestemmelser i den reviderte loven, må det tas stilling til om disse også skal gjelde også for vannkraftverk over 40 GWh.

7.1.3.1 Vregl. § 16 nr. 1

Departementet foreslår at vregl. § 16 nr. 1 første ledd avløses av oreigningslova § 2 ved en henvisningsbestemmelse etter mønster av vl. § 51. Endringen har som formål å forenkle gjeldende rett. Oreigningslova går lenger enn vregl. § 16, som ikke gjelder erverv av fall eller tiltak som ikke trenger konsesjon. Rettigheter som kan erverves etter vregl. § 16 vil også kunne erverves med hjemmel i oreigningslova. Departementet foreslår at bestemmelsen erstattes med en henvisning til oreigningslova.

Vregl. § 16 nr. 1 annet ledd henviser til lov om bygdeallmenninger (lov 19. juni 1992 nr. 59), og gir rett til å bestemme at stevning til skjønn kan skje etter denne loven. Oreigningslova har regler om allmannastevning i § 20. Oreigningslovas hjemmel for allmannastevning har et noe snevrere virkeområde enn hjemmel i lov om bygdeallmenninger (jf. begrensning til «serhøve»). Ettersom dette ikke innebærer noen svekkelse av grunneiernes rettigheter, og orl. § 20 vil dekke også ekspropriasjonens behov for en slik særordning i de fleste tilfeller, antar departementet at det ikke er behov for å opprettholde særregelen i vregl. § 16 nr. 1 annet ledd. Bestemmelsen foreslås derfor opphevet.

7.1.3.2 Vregl. § 16 nr. 2

Bestemmelsen slår fast at erstatningen skal bestemmes under den forutsetning at anlegget blir stedsvarende. I praksis kan det innebære at årlige erstatninger fortsetter å løpe selv om anlegget blir nedlagt eller konsesjonen utløper. Verken ekspropriasjons-erstatningsloven eller oreigningslova har noen tilsvarende regel. Det følger av alminnelig ekspropriasjonsrett at ekspropriaten har krav på erstatning for inngrepet, og at fastsettelsen av erstatning følgelig må fastsettes i lys av om inngrepet er varig eller ikke.

Konsesjoner gis i dag som hovedregel uten tidsbegrensning. Det er ikke sannsynlig at en skjønnssrett vil legge til grunn annet enn at erstatningen skal gjelde som om rettighetene er avgitt uten tidsbegrensning selv om ekspropriasjonstillatelsen gis etter oreigningslova. Det har ingen ekspropriasjonsrettslig mening at årlige erstatninger skulle fortsette å løpe uavhengig av dagens bestemmelse i vregl. dersom konsesjonen går ut eller faller bort.

Departementet foreslår at bestemmelsen oppheves. Grunneiere vil være sikret full erstatning for tiltaket etter en alminnelig ekspropriasjonsrettslig vurdering. Skal anlegget i slike tilfeller overtas av andre, og det gis ny konsesjon, vil det i så fall være nødvendig med nytt skjønn overfor grunneierne.

7.1.3.3 Vregl. § 16 nr. 3

Vregl. § 16 nr. 3 *første ledd* bestemmer at erstatningen for rettighetene som avstås skal forhøyes med et tillegg av 25 prosent. En tilsvarende bestemmelse følger av henvisningsbestemmelsen i vl. § 51 annet ledd. Departementet foreslår i dette høringsnotatet ikke materielle endringer. Bestemmelsen videreføres som særregel i ny bestemmelse.

Vregl. § 16 nr. 3 *annet ledd* kom inn ved lov av 10. april 1959 og gir skjønnssretten adgang til å pålegge regulanten tiltak eller påta seg ytelser som helt eller delvis gjenoppretter skaden eller erstatter det avståtte. Typiske tiltak kan være bygging av veier, broer, vanningsanlegg, flytting av hus, skogplanting, utsetting av yngel etc. I skjønnspraksis har denne bestemmelsen vært hyppig brukt tidligere.⁷

⁷ Falkanger/Haagensen, Vassdrags- og energirett (2002) s 542.

Orl. § 10 anviser at det kan settes vilkår i ekspropriasjonsvedtaket. At det fastsettes vilkår for en ekspropriasjonstillatelse, kan forhindre skader og ulemper som ekspropriasjonstiltaket ellers ville ha medført for samfunnet eller for ekspropriaten. Dette er også vanlig praksis etter vassdragsreguleringsloven. Forutsetninger og vilkår om avbøtende tiltak er i dag en helt sentral del av konsesjonen og ekspropriasjonsvedtaket etter vassdragsreguleringsloven. Vilkår settes både av hensyn til allmennheten og private.

Vedtaksmyndigheten vil være den samme etter oreigningslova som etter vassdragsreguleringsloven. Bestemmelsen i oreigningslova er imidlertid en hjemmel for ekspropriasjonsmyndigheten, og ikke en hjemmel for skjønnsretten slik som i vregl. § 16 nr. 3 annet ledd. En viktig begrunnelse for regelen var dens praktiske betydning ved at tiltaket kan komme flere til gode. Videre ville skjønnsretten i større grad enn vedtaksmyndigheten for konsesjon eller ekspropriasjonsvedtak kunne bedømme konkrete behov for avbøting av skadevirkninger som ikke var kommet fram eller tilstrekkelig belyst under myndighetenes saksbehandling. Bestemmelsen er avgrenset mot tiltak som skjønnet kan pålegge av hensyn til allmennheten.

Rettspraksis viser at det har vært spørsmål om hvor grensen går mellom konsesjons/ekspropriasjonsmyndighetens kompetanse og skjønnsrettens kompetanse. Høyesterett har gått langt i å stadfeste skjønnsrettens adgang til å pålegge tiltak ut over det som fastsettes i konsesjonen. Dette kan være problematisk når spørsmålet om et avbøtende tiltak har vært vurdert eksplisitt under konsesjonsbehandlingen, og blitt forkastet.

Regelen om tiltaksskjønn i vregl. § 16 nr. 3 *annet ledd* synes å være en særegen ordning for inngrep etter vassdragsreguleringsloven. Departementet kan ikke se at det er grunnlag for å la skjønnsretten behandle denne typen inngrep annerledes enn andre store terrenginngrep. Da bestemmelsen kom var det vanlig å overlate flere spørsmål til skjønnsretten, og saksbehandlingen knyttet til konsesjon og ekspropriasjonstillatelse var langt mindre omfattende enn i dag. Departementet ser det slik at de interesser som blir berørt av en vannkraftutbygging fullt ut blir ivaretatt gjennom konsesjonsbehandlingen med utredninger av alle skader og ulemper som følger av et tiltak før vedtak fattes. Regelen om tiltaksskjønn må derfor i dag anses som unødvendig.

Departementet foreslår at spesialregelen i vregl. § 16 nr. 3 annet ledd oppheves. Praktisering av bestemmelsen og eventuelt behov for å beholde den, kan belyses under høringen.

7.1.3.4 Vregl. § 16 nr. 4

Ordlyden i vregl. § 16 nr. 4 må leses i sammenheng med vregl. § 13. Bestemmelsen angir at dersom kompensasjon for fritt midtstykke ikke tilfaller staten etter vregl. § 13, skal en viss del verdiskapningen tilfalle grunneierne rundt magasinet. Som det fremgår av ordlyden, vil slik erstatning være svært begrenset, og dermed ikke har praktisk betydning for grunneiernes vederlag i dag. Departementet er heller ikke kjent med at bestemmelsen har vært benyttet i nyere tid.

Bestemmelsen antas å ha utspilt sin rolle fordi det neppe er noe gjenstående potensial for så store reguleringer som denne bestemmelsen vil regulere. Departementet foreslår at bestemmelsen oppheves.

7.1.3.5 Vregl. § 16 nr. 5

Første ledd

Vregl. § 16 nr. 5 første ledd bestemmer at erstatningen skal fastsettes særskilt for den enkelte eiendom som en årlig erstatning hvis ikke erstatningen er mindre enn det minstebeløp som Kongen bestemmer. Tilsvarende bestemmelse gjelder for erstatninger etter ekspropriasjon for vannkraftproduksjon etter vannressursloven jf. vl. § 51 fjerde ledd. Hovedregelen etter orl. § 22 er at erstatningen fastsettes til en sum en gang for alle dersom ikke erstatningen er tidsbegrenset.

Departementet foreslår at bestemmelsen videreføres som særbestemmelse i den nye loven med samme ordlyd som i vl. § 51 fjerde ledd.

Annet ledd

Vregl. § 16 nr. 5 annet ledd bestemmer at tidligere fastsatte årlige erstatninger under minstebeløpet kan innløses dersom en av partene krever det. Oreigningslova har ikke tilsvarende regel. Likelydende bestemmelse gjelder for ekspropriasjon for vannkraftproduksjon etter vannressursloven og følger av vl. § 51 femte ledd.

Det er ikke grunnlag for å gjøre materielle endringer. Bestemmelsen videreføres med samme ordlyd som særbestemmelse i den nye loven.

Tredje ledd

Vregl. § 16 nr. 5 tredje ledd bestemmer at den årlige erstatningen skal følge eiendommen. Det er ikke noe slikt krav etter orl. § 22, tvert om er hovedregelen som nevnt at erstatningen utbetales som en engangserstatning, og eventuell særskilt vedtak om årlig erstatning har ikke som vilkår at den er knyttet til eiendommen. En slik bestemmelse for ekspropriasjon til vannkraftproduksjon finnes heller ikke i vannressursloven.

Det er usikkert hvor stor betydning bestemmelsen har. Begrunnelsen for å beholde regelen må være at vederlaget for å avstå reguleringsmessige rettigheter og stor vannkraft fra en eiendom bør være knyttet til eiendommen, og ikke tilfalle fullt ut den som er eier av eiendommen på det tidspunktet inngrepet gjennomføres.

Bestemmelsen videreføres som særbestemmelse i den nye loven, men med en språklig oppdatering. Bestemmelsen gjelder i dag ikke for elvekraftverk over 40 GWh, jf. vannressursloven § 19 annet ledd. Departementet foreslår imidlertid at denne bestemmelsen skal få anvendelse også for vannkraftverk over 40 GWh nå som anvendelsesområdet til loven utvides til å omfatte slike vannkraftverk.

Fjerde ledd

Vregl. § 16 nr. 5 fjerde ledd gjelder for de tilfeller der reguleringsanleggets eier er pålagt å gjennomføre kompenserende tiltak. Departementet kan da samtykke i avtale mellom partene om at erstatning i stedet skal utbetales i penger når skadelidte selv skal utføre de kompenserende tiltak, og sette vilkår om hvordan disse skal utføres. Oreigningslova har ingen tilsvarende bestemmelse.

Departementet kjenner ikke til at denne bestemmelsen har vært brukt. Det er også uklart om denne bestemmelsen bare gjelder for tiltak som er pålagt gjennom skjønnnet eller om det også gjelder tiltak som er pålagt av ekspropriasjonsmyndigheten. Reglene om tiltaksskjønn tilrås ikke videreført. Uansett har denne bestemmelsen ikke lenger noen praktisk betydning. Ved utbygging av større vassdragstiltak er det vanlig at det inngås avtaler mellom tiltakshaveren og grunneiere om ulike avbøtende tiltak, og også om utbetaling av kompensasjon mot at grunneier gjennomfører slike avbøtende tiltak selv. Dersom partene finner det formålstjenlig, bør ikke loven være til hinder for at de inngår slik avtale også for tiltak som er pålagt.

Departementet ser ikke at det er behov for at departementet godkjenner en slik avtale, og foreslår bestemmelsen opphevet.

Femte ledd

Vregl. § 16 nr. 5 femte ledd er en bestemmelse om felleserstatning, enten ved at skjønnnet erstatter flere skadelidte ved å pålegge utbetaling av penger til tiltak, eller ved å pålegge reguleringsanleggets eier å utføre tiltak. Det finnes ikke noen tilsvarende bestemmelse i oreigningslova eller ekspropriasjonserstatningsloven.

Det er usikkert om denne bestemmelsen fortsatt er praktisk ved siden av adgangen som ekspropriasjonsmyndigheten har til å pålegge kompenserende tiltak. Etter ordlyden i orl. § 10 kan ekspropriasjonsmyndigheten pålegge tiltak både av hensyn til samfunnet eller av hensyn til eier/rettighetshaver, og dette skulle derfor dekke behovet for å pålegge tiltak overfor flere skadelidte.

Bestemmelsen har mye av den samme funksjonen som regelen om tiltaksskjønn etter § 16 nr. 3 annet ledd, som foreslås opphevet, og bør vurderes i sammenheng med denne. Eneste begrunnelse departementet kan se for å beholde regelen er at det da kan utmåles felles erstatning for fellesinteresser som f.eks. beite og jakt, der slik erstatning kan være mer naturlig enn erstatning basert på individuell beregning av tap. Departementet kan imidlertid ikke se at dette vil få noen praktisk betydning fremover.

Departementet mener spesialregelen kan oppheves med samme begrunnelse som oppheving av vregl. § 16 nr. 3 annet ledd.

Sjette ledd

Vregl. § 16 nr. 5 sjette ledd bestemmer at erstatningen etter *tredje* og *fjerde* ledd forfaller til betaling etter hvert som arbeidet eller tiltaket utføres. Erstatning etter oreigningslova skal regnes fra tidspunktet tiltakshaveren tiltrer eiendommen, jf. også

ekspropriasjonserstatningsloven § 10. Ved forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25 kan det kreves forskudd på vederlaget.

Særbestemmelsen i tredje ledd om at den årlige erstatningen skal følge eiendommen videreføres. Sjette ledd har direkte sammenheng med fjerde ledd, om utbetaling av penger i stedet for tiltak, som foreslås opphevet. Det er vanskelig å se at det vil ha noen praktisk konsekvens å oppheve denne særbestemmelsen. Departementet foreslår at bestemmelsen oppheves.

Sjuende ledd

Vregl. § 16 nr. 5 sjuende ledd bestemmer at årlige erstatninger skal justeres hvert 5 år på grunnlag av justeringsnormer som Kongen fastsetter.⁸ Orl. § 23 har samme bestemmelse, men viser til en annen justeringsnorm.

Det antas ikke å være behov for å opprettholde en egen bestemmelse i en revidert lov med så lik ordlyd som i oreigningslova. Departementet mener at bestemmelsen bør kunne oppheves og erstattes av de alminnelige reglene i oreigningslova. Forskriften om justering av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond må da endres tilsvarende.

Forholdet mellom beregningsnormen som fremgår av forskrift av 1984 om justering av årlige erstatninger fastsatt i medhold av oreigningslova, og forskrift om justering av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond m.v. i medhold av vassdragslovgivningen bør vurderes nærmere. Se også høringsnotatet kapittel 5.2.2 om justering av konsesjonsavgifter og kapittel 5.2.5.2 om justering av årlige beløp.

Åttende ledd

Vregl. § 16 nr. 5 åttende ledd fastsetter regler om tinglysing av de årlige erstatninger på den enkelte eiendom. Oreigningslova har tilsvarende regel i orl. § 22 annet ledd.

Bestemmelsen antas dekket av oreigningslova. Departementet foreslår derfor at bestemmelsen oppheves, og erstattes av de alminnelige reglene i oreigningslova.

Niende ledd

Vregl. § 16 nr. 5 niende ledd gjelder regulantens ansvar for å stille sikkerhet for utbetaling av årlige erstatninger for konsesjoner gitt på begrenset tid.

Bestemmelse om å stille sikkerhet for årlige erstatninger finnes også i oreigningslova § 22 annet ledd: "Kvar annan saksøkjar enn staten skal gjeva den trygd skjønnet fastset, for at årleg vederlag vert rett oppgjort. Eigedomen som det gjeld, er dertil pant for vederlaget."

Innholdet i denne bestemmelsen og orl. § 22 annet ledd er ikke helt sammenfallende, men det antas at de alminnelige regler i oreigningslova gir tilstrekkelig sikkerhet.

Departementet foreslår derfor at bestemmelsen oppheves.

⁸ FOR 04.12.1987 nr. 945 Forskrift om justering av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond m.v. i medhold av vassdragslovgivningen.

7.1.3.6 Vregl. § 16 nr. 6

Hvis skjønn ikke er begjært innen et år fra konsesjonens dato, kreves det etter bestemmelsen ny konsesjon for å fremme reguleringen. Etter vassdragsreguleringsloven er ekspropriasjonsvirkningen en sidevirkning av konsesjonen. Hvis det skal fattes eget ekspropriasjonsvedtak slik som etter vannressursloven, vil konsesjonen bestå, men det vil kreves nytt ekspropriasjonsvedtak jf. oreigningslova § 16.

Oreigningslova har samme frist – 1 år – som vassdragsreguleringsloven. Dette vil gi den samme regel som for andre ekspropriasjonsinngrep, og det kan ikke ses særlige behov for å opprettholde en annen regel for vassdragsreguleringer. Departementet foreslår at bestemmelsen oppheves og erstattes av de alminnelige regler i oreigningslova.

7.1.3.7 Vregl. § 16 nr. 7

Bestemmelsen angir en mererstatning på 5 prosent for ikke-ekspropriasjon, begrenset oppad til kr 3000,- pr grunneier/rettighetshaver. Oreigningslova har ingen tilsvarende bestemmelse. Bestemmelsen antas å ha svært liten praktisk betydning, særlig på grunn av beløpsgrensen. Av forenklingshensyn foreslår departementet at bestemmelsen oppheves.

7.1.4 Vassdragsreguleringsloven § 8

Ved å fjerne den direkte ekspropriasjonshjemmelen fra vassdragsreguleringsloven og innføre krav til eget ekspropriasjonsvedtak etter oreigningslova, vil det være oreigningslova som gir rammene for den skjønnsmessige vurderingen som ekspropriasjonsmyndigheten må foreta. Etter dagens regel vil den skjønnsmessige avveining mellom fordeler og ulemper mellom tiltaket og inngrepet, både for konsesjon og ekspropriasjon, gjøres etter vassdragsreguleringsloven § 8.

Departementets forslag medfører at avveiningen av ekspropriasjonsspørsmålet foretas etter oreigningslova § 2 annet ledd. Forslaget vil gjelde for konsesjonspliktige reguleringer og overføringer, samt for vannkraftverk over 40 GWh. Det har tidligere vært vurdert om de ulike lovreglene setter forskjellige krav til forvaltningens vurdering. Det er ikke antatt at det vil utgjøre noen forskjell i den skjønnsmessige vurderingen om det er oreigningslovas § 2 annet ledd som anvendes og ikke vassdragsreguleringsloven § 8. Det må uansett foretas konkret vurdering av tiltakets fordeler avveid opp mot de inngrep som skal foretas. Vedtaket vil ha nær sammenheng med konsesjonen og fattes samtidig.

Ved vedtak om konsesjon vil konsesjonsmyndighetene ha foretatt en overordnet avveining mellom ulemper og fordeler som følge av tiltaket, og den særskilte vurderingen til ekspropriasjonsvedtaket må legge denne overordnede vurderingen til grunn. Vregl. § 8 vil fortsatt angi rammen for når en konsesjon til vassdragsreguleringsloven skal gis. Endringen av § 16 gir ikke grunn til å endre det materielle innholdet i § 8.

7.2 Bestemmelser om skjønn

7.2.1 Bestemmelser om skjønn i vregl.

Vassdragsreguleringsloven inneholder flere bestemmelser om at noe enten kan eller skal avgjøres ved skjønn. I tillegg til vregl. § 16 om ekspropriasjon (og tiltaksskjønn i § 16 nr. 3 annet ledd), er det bestemmelser om skjønn for forhåndsvurdering (§ 4 nr. 2), brukseierforeninger (§ 9 nr. 4 annet ledd siste punktum og nr. 8 siste punktum), hjemfall (§ 10 nr. 4 første ledd annet punktum og annet ledd.), vilkår om tilbakekalling av konsesjon (§ 12 nr. 21), vannslipp (§ 19 nr. 1 og nr. 3), og nedleggelse av anlegg (§ 21 nr. 5). Endelig nevnes vregl. § 20 som gjelder krav til skjønnsmedlemmer.

Som beskrevet i kapitlene over foreslår departementet en rekke forenklinger når det gjelder ekspropriasjon. Departementet mener at det ikke er grunn til å opprettholde særlige bestemmelser i vassdragsreguleringsloven om ekspropriasjon så lenge de samme forhold er regulert tilsvarende i den alminnelige ekspropriasjonslovgivningen.

Departementet foreslår i kapitlene ovenfor at det tas inn en henvisning til oreigningslova i den reviderte vassdragsreguleringslovens bestemmelse om ekspropriasjon, tilsvarende den vi i dag finner i vannressursloven § 51. Spesialregler fremgår av ny § 30 om ekspropriasjon. Departementet mener at også avholdelse av skjønn for fastsettelse av erstatning for ekspropriasjon bør reguleres etter skjønnsprosessloven, og ikke etter særlige regler i vassdragsreguleringsloven. Også her er reglene i stor grad overlappende. Departementet har gjennomgått vassdragsreguleringslovens regler om skjønn, og foreslår i stor grad disse bestemmelsene opphevet og erstattet av skjønnsprosesslovens regler.

Departementet foreslår å videreføre bestemmelsene om skjønn i gjeldende § 9 nr. 8 siste punktum (brukseierforeninger), § 10 nr. 4 annet ledd (ved hjemfall) og § 21 nr. 5 ved nedleggelse. Nye bestemmelser er hhv. § 26 første ledd siste punktum, § 28 annet ledd og § 10 femte ledd. De resterende bestemmelsene om skjønn foreslås opphevet eller avløst av skjønnsloven eller oreigningslova.

7.2.2 Krav til skjønnsretten (vregl. § 20)

7.2.2.1 Gjeldende rett

Vregl § 20 nr. 1 første ledd stiller krav om at kompetansen til skjønnsmedlemmer, som bør ha kjennskap til "sådanne jord- og skogbruksforhold som er av særlig betydning for vedkommende distrikt." Lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker (skjønnsprosessloven) inneholder en liknende bestemmelse i § 12 annet ledd, hvor det fremgår at skjønnsmedlemmer skal ha "kyndighet i det skjønnnet gjelder, med sikte på å få en sammensetning som sikrer en allsidig vurdering og tilstrekkelig kjennskap til lokale forhold". I vregl. § 20 nr. 1 annet ledd er det gitt kompetanse til vedkommende departement til å gi nærmere regler om forberedelsen av skjønnsaker. Departementet har så langt ikke benyttet denne forskriftskompetansen.

Vregl. § 20 nr. 2 har bestemmelser om kostnadsfordelingen ved skjønn. Hovedregelen er at den som søker om regulering skal betale omkostningene. Det kan imidlertid gjøres unntak fra dette når regulanten ikke er den som begjærer skjønn. I disse tilfellene kan omkostningsbeløpet reduseres med inntil en fjerdedel og ved overskjønn inntil halvdelen av omkostningene.

Skjønnsprosessloven (lov av 1. juni 1917) inneholder også bestemmelser om kostnadsdekning. Etter loven kapittel 2 om ekspropriasjonssaker er kostnadsdekning regulert i §§ 54 og 54 a. Hovedregelen i § 54 første ledd er at saksøkeren skal erstatte saksøkte nødvendige utgifter i anledning skjønnsaken.

Etter § 54 a kommer bestemmelsene i § 54 første ledd kun til anvendelse ved overskjønn som alene er begjært av saksøkte når han ved overskjønnet oppnår en bedre avgjørelse enn ved underskjønnet, eller når retten finner at underskjønnet lider av slike feil eller avgjørelsen er så tvilsom at han hadde rimelig grunn til å begjære overskjønn. Etter § 54 a tredje ledd kan retten pålegge saksøkte helt eller delvis å erstatte saksøkerens saksomkostninger hvis den finner at det var åpenbart urimelig av saksøkte å begjære overskjønn. Dette innebærer at det i skjønnsprosessloven, i likhet med vassdragsreguleringsloven, er hovedregelen at eksproprianten skal bære omkostningene.

Etter § 42 i kapittel 1 om skjønn i skjønnsprosessloven, skal den som har interesse av inngrepet erstatte motpartens nødvendige utgifter ved skjønn i forbindelse med at det gjøres gjeldende rett til forkjøp, innløsning, avløsning eller liknende inngrep. Det samme gjelder saker om erstatning for innskrenkninger i rådigheten over fast eiendom og saker om grunneierens krav på å få slik eiendom innløst. Retten kan helt eller delvis gjøre unntak fra disse bestemmelsene når den som utsettes for inngrepet har avslått et rimelig forlikstilbud eller begjært skjønn uten rimelig grunn. Videre viser bestemmelsen til at §§ 54 og 54 a i kapittel 2 om ekspropriasjonssaker gjelder tilsvarende så langt de passer.

7.2.2.2 Departementets forslag

Etter departementets syn kan gjeldende vregl. § 20 oppheves og erstattes av bestemmelsene i skjønnsprosessloven. Som beskrevet over foreslår departementet en ny bestemmelse om ekspropriasjon, med henvisning til oreigningslova. Oreigningslova viser igjen til at skjønn som skal fastsette vederlag for oreigningsinngrep etter orl. § 2 er rettslig skjønn etter skjønnsprosessloven.

Når det gjelder § 20 nr. 2 om kostnadsfordeling vil spørsmål om omkostninger ved skjønn reguleres etter skjønnsprosessloven §§ 54 og 54 a, jf. § 42. Hovedregelen om at den som søker om regulering skal betale omkostningene finnes i skjønnsprosessloven § 42. Unntaket i vregl. § 20 nr. 2 finnes ikke i skjønnsloven eller tvisteloven. Departementet ser likevel ikke grunn til å opprettholde noen særskilt regel for omkostninger ved ekspropriasjonsskjønn for stor vannkraft, men foreslår å benytte samme regel som for andre ekspropriasjoner.

8 Kontroll og sanksjoner

8.1 Innledning

Vassdragsreguleringsloven inneholder flere bestemmelser med ulike reaksjonsformer. For å tydeliggjøre hvilke bestemmelser som kan medføre sanksjoner har departementet foreslått å skille ut disse i et eget kapittel. Innholdet i de enkelte paragrafene bør også vurderes nærmere i lys av endringene i forvaltningsloven om innføring av bestemmelser om administrative sanksjoner mv., jf. Prp. 62 L (2015-2016). Det kan være grunn til å gjøre en ytterligere systematisk og samlet gjennomgang av bestemmelsene om administrative sanksjoner og reaksjoner i lovverket på energi- og vassdragsrettsområdet.

8.2 Overholdelse av konsesjonsvilkår og ansvar (vregl. § 12 nr. 19 og 20)

8.2.1 Gjeldende rett

Etter vregl. § 12 nr. 19 skal konsesjonæren "underkaste" seg kontroll med konsesjonsvilkår, og dermed de bestemmelser som til enhver tid måtte bli fastsatt for å kontrollere om vilkårene blir overholdt, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-1992) kapittel 9.14.1 side 62. Bestemmelsen gir hjemmel for å kreve utgifter dekket av konsesjonæren.

Departementets myndighet er delegert til NVE ved kgl. res. 14. september 2007 nr. 1053.

Etter vregl. § 12 nr. 20 er konsesjonæren ansvarlig for overholdelse av bestemmelsene i eller i medhold av loven. Bestemmelsen ble innført samtidig med straffebestemmelsen i 1992, og er ment å klargjøre konsesjonærens objektive ansvar for handlinger utført av selvstendige oppdragstakere. Slik unngikk man tvilsspørsmål hvor brudd på bestemmelser var gjort av underentreprenører eller andre som ikke formelt var konsesjonæren.

8.2.2 Departementets forslag

Departementet foreslår at bestemmelsen i vregl § 12 nr. 19 av pedagogiske grunner flyttes til kapittel 7, som gir en samlet oversikt over kontroll og sanksjoner. Departementet anser § 12 nr. 20 for å være overflødig, og foreslår at bestemmelsen utgår. Det foreslås ingen ytterligere endringer.

8.3 Retting, tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon (vregl. § 12 nr. 21)

8.3.1 Gjeldende rett

I medhold av § 12 nr. 21 *første ledd* skal det i konsesjonen bestemmes at det ved overtredelse av de i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, skal konsesjonæren etter krav fra departementet bringe forholdet i lovlig orden. Departementets myndighet er delegert til NVE ved kgl. res. 14. september 2007 nr. 1053. Bestemmelsen er en "skal-regel" og fastsettes i dag som et standardvilkår med overskriften "Kontroll med overholdelsen av vilkårene". Dette standardvilkåret har bestemmelser om både kontroll/tilsyn og sanksjonsbestemmelser.

I medhold av § 12 nr. 21 *annet ledd* skal det i konsesjonen fastsettes vilkår om tvangsmulkt for overtredelse av de i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser. Videre skal det i konsesjonen bestemmes at tvangsmulkten påløper inntil forholdet er bragt i orden, eller forfaller for hver overtredelse. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

I medhold av § 12 nr. 21 *tredje ledd* skal det i konsesjonen bestemmes at gjentatte eller fortsatte overtredelser av de viktigste, nærmere angitte konsesjonsbetingelser som er felles for alle som deltar i reguleringen, medfører at konsesjonen kan trekkes tilbake. Mot en innløsningssum beregnet på samme måte som etter bestemmelsene i § 10 nr. 5, kan i så fall staten kreve avstått reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Ved tvist avgjøres dette ved skjønn. Om staten ikke vil overta anlegget skal § 21 gis tilsvarende anvendelse. Bestemmelsen tas inn som standardvilkår i alle konsesjoner som nevnt ovenfor.

I medhold av § 12 nr. 21 *fjerde ledd* medfører overtredelse av spesielle konsesjonsbetingelser som nevnt i tredje ledd at vedkommende vannfalls- eller brukseiers rett til å gjøre bruk av det ved regulering innvunne driftsvann bortfaller.

8.3.2 Departementets forslag

Departementet viser til at vannressursloven § 59 har en egen bestemmelse om pålegg om retting av forhold som er i strid med loven, eller med forskrift eller enkeltvedtak i medhold av loven. Bestemmelsen skal sikre at virksomhet som gjelder vassdrag og grunnvann faktisk blir drevet i samsvar med de rettslige krav loven stiller. Departementet anser bestemmelsen i vregl. § 12 nr. 21 for å gjelde noe av tilsvarende forhold. Samtidig er bestemmelsen i vl. mer generelt utformet, da den retter seg mot rettsstridige forhold ved et konsesjonspliktig vassdragstiltak. Et alternativ til retting er etter vannressursloven å gi konsesjon til tiltaket eller å vedta omgjøring.

Vassdragsreguleringslovens bestemmelse retter seg mot konsesjonæren og vilkår fastsatt i konsesjonen. Etter departementets oppfatning bør rettingsbestemmelsen videreføres med noe av det samme formål. Departementet mener det er lovteknisk mer oversiktlig at

hjemmel for retting lovfestes som egen reaksjonsbestemmelse, og ikke fastsettes som et vilkår i den enkelte konsesjon. Departementet foreslår at sanksjonsbestemmelsene så langt det er mulig samles i kapittel 7 om kontroll og sanksjoner i revidert vassdragsreguleringslov. Departementet foreslår at vregl. § 12 nr. 21 første ledd om pålegg om retting videreføres i ny § 32.

Departementet foreslår at vregl. § 12 nr. 21 *annet ledd* om tvangsmulkt videreføres og plasseres i ny § 33. Departementet foreslår at tilsvarende bestemmelse og ordlyd som inkl. § 26 benyttes i revidert vassdragsreguleringslov. Tvangsmulkten skal således ikke fastsettes i den enkelte konsesjon slik gjeldende bestemmelse lyder, men lovfestes som en egen bestemmelse. På samme måte som etter standard konsesjonsvilkår i dag, foreslås det at bestemmelsen gir hjemmel for tvangsmulkt for overtredelse av de i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, eller vilkår satt for konsesjon eller vedtak i medhold av loven. I industrikonsesjonsloven og vannressursloven er bestemmelsen formulert som en kan-regel. I følge gjeldende regel i vregl. *skal* det fastsettes tvangsmulkt. Departementet finner det mest hensiktsmessig å foreslå en kan-regel i likhet med industrikonsesjonslovens og vannressurslovens bestemmelser.

Vregl. § 12 nr. 21 *tredje ledd* gjelder tilbaketrekking av konsesjon. Bestemmelsen skiller seg fra de øvrige sanksjonsbestemmelser om overtredelsesgebyr og straff, da den kun retter seg mot overtredelser i den enkelte gitte konsesjon. Departementet foreslår ingen endringer i det materielle innholdet, men at bestemmelsen forankres i ny § 34 om tilbaketrekking av konsesjon. En plassering i lovens sanksjonskapittel synes også å harmonere best med prinsippet om administrativt rettighetstap i ny bestemmelse i forvaltningsloven § 45. Sanksjonen gjelder gjentatte eller fortsatte overtredelser av de viktigste, nærmere angitte konsesjonsbetingelser. Etter dagens standardvilkår regnes disse å være vilkår om konsesjonsavgifter og næringsfond, byggefrister, manøvreringsreglement, konsesjonskraft og kontroll med overholdelse av vilkårene.

Vregl. § 12 nr. 21 *fjerde ledd* foreslås videreført uten endringer i ny § 34.

8.4 Overtredelsesgebyr (vregl. § 25)

8.4.1 Gjeldende rett

Bestemmelser om overtredelsesgebyr ble tilføyd i både vannressursloven og vassdragsreguleringsloven ved endringslov 19. juni 2009 nr. 106. Bestemmelsen i vassdragsreguleringsloven § 25 tilsvarer vannressursloven § 60 a.

Bestemmelsens *første ledd* fastsetter at departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. Myndigheten til å ilegge overtredelsesgebyr er delegert til NVE ved kgl. res. 26. mars 2010 nr. 445 om endring i kgl. res. 14. september 2007 nr. 153. Det følger av lovens forarbeider at med uttrykket "bestemmelser" menes også forskrifter, konsesjoner og konsesjonsvilkår, samt pålegg fastsatt med hjemmel i disse, jf. Ot.prp.nr. 66 (2008-2009) s.13.

Både overtredelse av vilkår nedfelt direkte i konsesjoner og overtredelse av etterfølgende vilkår eller pålegg med hjemmel i konsesjoner, kan dermed ilegges overtredelsesgebyr. Bestemmelsene gjelder også for tidligere gitte konsesjoner med tilhørende vilkår og vilkår og pålegg fastsatt med hjemmel i disse.

Etter *annet ledd* er oppfyllelsesfristen fire uker. Fristen løper fra vedtakstidspunktet. Forvaltningsloven § 42 om utsatt iverksetting av vedtak kan komme til anvendelse dersom vedtak om overtredelsesgebyr påklages. Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bestemmelsen *tredje ledd* slår fast at foretak kan ilegges overtredelsesgebyr. Foretak kan ilegges gebyr selv om ingen enkeltperson kan gebyrlegges. Reglene om foretak innebærer at også kumulative og anonyme feil kan medføre gebyr. Skyldkravet for foretak følger av bestemmelsen *første ledd*. For at foretak skal kunne ilegges gebyr må det enten foreligge skyld, i form av forsett eller uaktsomhet, hos en enkeltperson som handler på vegne av foretaket, eller anonyme eller kumulative feil.

Bestemmelsen *fjerde ledd* lister opp hensyn som skal tas i betraktning ved vurderingen av om gebyr skal ilegges og ved utmåling av gebyret. Listen er generell og gjelder både for enkeltpersoner og foretak. Dette er i samsvar med Sanksjonsutvalgets anbefaling, jf. Ot.prp.nr. 66 (2008-2009) s. 13. Listen er ikke uttømmende, og det kan ilegges gebyr selv om de fastsatte hensyn ikke er tilstede.

8.4.2 Departementets forslag

Bestemmelsen i vregl § 25 ble tilføyd i 2009 med moderne språkdrakt. Departementet ser derfor ikke behov for å gjøre endringer. Bestemmelsen forslås plassert i revidert lov § 35. Departementet mener det kan være hensiktsmessig å legge inn en presisering om at betalingsfristen for overtredelsesgebyr er *minimum* fire uker. Det tilsier også tilsvarende endring i vannressursloven § 60 a annet ledd.

8.5 Straff (vregl. § 24)

8.5.1 Gjeldende rett

Vregl. § 24 regulerer straff og sier at den som forsettlig eller uaktsomt foretar vassdragsregulering uten nødvendig konsesjon, eller overtrer de i loven eller i medhold av loven fastsatt bestemmelser, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder. Medvirkning straffes på samme måte, jf. straffeloven (2005) § 15, jf. § 1.

Straffebestemmelsen i § 24 kom inn i vassdragsreguleringsloven ved lovrevisjonen i 1992. Før dette fantes det ingen egen straffebestemmelse i loven. VI. § 63 har tilsvarende strafferamme som vassdragsreguleringsloven, men med en detaljert oppramsing over hvilke overtredelser som kan straffes. I henhold til energiloven § 10-5 skal den som overtrer loven eller bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel i inntil 1 år eller begge deler. Uaktsom overtredelse straffes med bøter eller

fengsel inntil tre måneder eller begge deler. Etter energiloven kan overtredelser få strengere straff enn etter vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven.

Strafferammen i vregl. § 24 ble drøftet i Ot. prp. nr. 50 (1991-1992) s. 84:

"I følge arbeidsdepartementets forslag til straffebestemmelse skal overtredelser kunne straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år. Grensen mellom forseelse og forbrytelse trekkes i alminnelighet ved en strafferamme på tre måneder, jfr straffeloven § 2. Både arbeidsmiljøloven § 85 og forurensningsloven § 78 har en strafferamme på fengsel inntil tre måneder som alternativ til bøtestraff. Departementet kan ikke se at det på vassdragsreguleringsens område er behov for en strengere strafferamme enn i f.eks. forurensningssaker. Strafferammen i den foreslåtte § 25 første ledd bør derfor settes til fengsel inntil tre måneder i stedet for et år. Dermed vil overtredelse være å anse som forseelse, jf. straffeloven § 2."

I forbindelse med ikrafttredelse av straffeloven av 2005 ble det gjort endringer i vassdragsreguleringsloven. Medvirkningstillegget i vregl. § 24 annet punktum ble fjernet ettersom det var overflødig ved siden av straffeloven 2005 § 15, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 481.

8.5.2 Departementets vurderinger

Departementet viser til at bestemmelsen er relativt ny. Bestemmelsen er generelt utformet, og innebærer at brudd på konsesjonsplikten eller overtredelse av de i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser kan sanksjoneres med straff. I Ot. prp. nr. 39 (1998-1999) s. 275 er det vist til at Vassdragslovutvalget anså vregl. § 24 som meget generelt utformet. Det ble på denne bakgrunn foreslått en mer spesifisert straffebestemmelse i vl. § 63.

Departementet foreslår en ny bestemmelse om straff i § 36 i den reviderte vassdragsreguleringsloven. Den bygger på samme struktur som vl. § 63, og angir hvilke overtredelser som kan medføre straff. Dette vil bidra til økt forutberegnelighet for aktørene som er omfattet av loven, i tillegg til at det for myndighetene vil bidra til en mer effektiv kontroll med overholdelsen av vassdragsreguleringsloven.

Departementet foreslår at brudd på konsesjonsplikten etter den reviderte loven § 3 og overtredelse av konsesjonen eller konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt i medhold av loven, kan medføre straff.

9 Bestemmelser som foreslås opphevet

9.1 Innledning

Departementet foreslår å oppheve enkelte eldre bestemmelser som har blitt erstattet av annet regelverk, eller som antas å ha utspilt sin rolle. Når det gjelder forslaget til forenklinger og opphevede bestemmelser om ekspropriasjon og skjønn, se nærmere gjennomgang i høringsnotatet kapittel 7 om endringer i vregl §§ 16 og 20. Siden

departementet foreslår en lovrevisjon der alle nye bestemmelser legges inn i eksisterende lov, er det ikke behov for særskilt oppheving av disse bestemmelsene i lovteksten.

9.2 Rett til å klage på avslag på konsesjonssøknad til Stortinget

9.2.1 Gjeldende rett

Vregl § 8 annet ledd gir konsesjonssøkerne hjemmel for å klage til Stortinget dersom en konsesjonssøknad er avslått. Det er kun avslag på en konsesjonssøknad som konsesjonssøkeren kan bringe inn for Stortinget etter § 8 annet ledd. Bestemmelsen ble tatt inn i loven etter Stortingets eget ønske ved lovendringen av 1959, jf. Innst. O. nr. 1 (1958) s. 9. Som bakgrunn for endringen viste komiteen til at med den utvidelse av vurderingsgrunnlaget som endringsloven medførte, burde en konsesjonssøker som blir nektet konsesjon, få adgang til å prøve saken i Stortinget.

9.2.2 Departementets forslag

I Meld. St. 25 (2015-2016) *Kraft til endring* side 197, har regjeringen drøftet bestemmelsene som gjelder enkeltsaker som forelegges Stortinget. Der er det blant annet uttalt at:

"I sakene om avslag på søknader om konsesjon for vassdragsreguleringer mener regjeringen at den generelle klageadgangen er tilstrekkelig for å sikre en forsvarlig behandling."

Bestemmelsen stammer fra en tid hvor store reguleringer inngikk i kraftutbyggings-søknadene. De reguleringer og overføringer som i dag omsøkes, er i all hovedsak av langt mindre karakter. En rekke verneplaner for vassdrag har etter innføring av bestemmelsen blitt vedtatt av Stortinget. Konsekvensene for natur, miljø og samfunn underlegges omfattende utredninger før en søknad kan konsesjonsbehandles. I saker hvor departementet avslår en søknad, kan vedtaket påklages til Kongen etter de alminnelige reglene i forvaltningsloven. Departementet er av den oppfatning at saksbehandlingen for vassdragsreguleringer ivaretar kravene til søkerne fullt ut. Dobbeltbehandling som det nå er adgang til, er unødvendig. En forenkling er etter departementets mening på sin plass. Bestemmelsen tilrås opphevet.

9.3 Forskjellige vilkårsbestemmelser

9.3.1 Innledning

Som det fremgår av kapittel 5 har departementet gjennomgått bestemmelsene om konsesjonsvilkår i loven. Det er særlig vregl. § 12 som gir hjemmel for en rekke ulike konsesjonsvilkår. Bestemmelsene er formulert som bør, skal, må eller kan-regler. Flere av disse stammer fra tidligere tider og ivaretok hensyn som kraftutbyggingen representerte

for datidens samfunn. Enkelte av vilkårshjemplene ivaretar samfunnshensyn som i dag reguleres gjennom annen lovgivning.

9.3.2 Erstatning til etterlatte (vregl. § 12 nr. 4)

Bestemmelsen fastsetter at departementet kan pålegge konsesjonæren å sikre en øyeblikkelig erstatning til etterlatte etter den som omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden. Slike vilkår inngår ikke i standardvilkårene. Departementet kan ikke se behov for en slik særregulering, og viser til at lov om yrkesskadeforsikring av 1989. Bestemmelsen har ikke lenger praktisk betydning, og foreslås opphevet.

9.3.3 Plikt til å bekoste reguleringsplan (vregl. § 12 nr. 5)

Etter vregl § 12 nr. 5 kan konsesjonæren (tiltakshaveren) i visse tilfeller pålegges å dekke å dekke utgiftene til reguleringsplan og i særlige tilfeller til arealdelen i kommuneplan. Første ledd gir adgang til å pålegge konsesjonæren å bekoste slike utgifter når konsesjonen vil medføre bymessig bebyggelse. Annet ledd gir en tilsvarende adgang til å pålegge konsesjonæren å bekoste slike utgifter når konsesjonen foranlediger et større inngrep i fjellområder.

Det settes ikke vilkår etter denne bestemmelsen i standardvilkårene. Det er ikke krav til egen reguleringsplan for tiltak med konsesjon etter vl. eller vregl. I tillegg fremstår bestemmelsens kriterier som svært upraktiske. Departementet ser ikke behov for en slik bestemmelse i tillegg til bestemmelsen om å dekke utgiftene til kommunal planlegger, jf. vregl § 6 nr. 1 femte ledd. Se nærmere om dette i kapittel 4.3. Departementet foreslår at bestemmelsen oppheves.

9.3.4 Ytterligere regulering og avgivelse av driftsvann (vregl. § 12 nr. 14)

Etter vregl. § 12 nr. 14 skal eieren av et anlegg finne seg i enhver ytterligere regulering som ikke forringer reguleringens effekt. Hensynet bak bestemmelsen er at en tillatt regulering i et vassdrag ikke bør være til hinder for en senere og mer fullkommen regulering. Opprinnelig konsesjonær skal ha rett til å fortsatt benytte den mengde vann som den opprinnelige konsesjonen ga for gjenværende del av konsesjonstiden. Hvis konsesjonæren derimot vil benytte noe av den økte vannføringen som blir innvunnet ved den senere og større reguleringen, skal han betale for denne bruken. Departementet er ikke kjent med bestemmelsen har blitt benyttet, og den er i dag uten praktisk betydning. Den foreslås ikke videreført i revidert vassdragsreguleringslov.

Videre bestemmer § 12 nr. 14 at eieren av et reguleringsanlegg skal avgi nødvendig driftsvann til senere kanalanlegg. Dette er i juridisk teori ansett å være en lite tyngende plikt, ettersom det vil omfatte et forholdsvis ubetydelig vannkvantum. Etablering av kanalanlegg for statens regning anses for uaktuelt i fremtiden. Departementet er ikke kjent med at denne delen av bestemmelsen har blitt benyttet. Departementet foreslår at bestemmelsen ikke videreføres i revidert vassdragsreguleringslov.

9.3.5 Fritak fra enkelte konsesjonsvilkår

Vregl. § 12 nr. 23 gir hjemmel for å fritak fra flere av de ordinære konsesjonsvilkårene, dersom reguleringen kun er konsesjonspliktig etter § 2 første ledd bokstav c, uten at den fører til en øking av vannkraften som nevnt i § 2 første ledd bokstav a og b.

Konsesjonsvilkårene som Kongen kan bestemme at helt eller delvis ikke skal gjelde er konsesjonstid (§ 10 nr. 1), revisjon (10 nr. 3 første og tredje ledd), omgjøring § 10 nr. 3 annet ledd), hjemfall (§ 10 nr. 4-7), konsesjonsavgift (§ 11), erstatning til etterlatte (§ 12 nr. 4), reguleringsplan ved bymessig bebyggelse (§ 12 nr. 5), ferdsel og veier/broer (§ 12 nr. 6), militære foranstaltninger (§ 12 nr. 11), hydrologiske undersøkelser (§ 12 nr. 13), konsesjonskraft (§ 12 nr. 15), naturforvaltningsvilkåret (§ 12 nr. 16) og næringsfond/ytterligere betingelser (§ 12 nr. 17).

Vassdragslovutvalget foreslo i NOU 1994:12 Lov om vassdrag og grunnvann å oppheve § 12 nr. 23 med følgende begrunnelse:

"§ 12 nr. 23 foreslås opphevet som en følge av den forenkling i § 2 at kriteriene i nå gjeldende § 3 nr. 2 første ledd bokstav a til c utgår. De reguleringer som går inn under gjeldende nr. 23, vil etter utvalgets utkast ikke være konsesjonspliktige etter vassdragsreguleringsloven, men etter vannressursloven."

Departementet valgte ikke å gå videre med utvalgets forslag, og gav følgende begrunnelse i Ot. prp. nr. 39 (1998-1999):

"Departementet vil ikke videreføre utvalgets forslag om å oppheve § 12 nr. 23 i sin helhet. I og med opprettholdelsen av det skjønnsmessige kriteriet i § 2 første ledd bokstav c, kan det være behov for en regel om lempligere vilkår for slike konsesjonspliktige reguleringer"

I merknadene til endringer i § 12 nr. 23 uttaler departementet følgende:

"Vregl § 12 nr. 23 annet punktum foreslås opphevet som en følge av den forenkling som er gjort ved sammenslåingen av vregl §§ 2 og 3. Unntaket fra unntaket fra konsesjonsplikt i § 3 post 2 fjerde ledd er opphevet. Slike tilleggsreguleringer som er under grensen i bokstav a og b og som ikke har slike virkninger som angitt i bokstav c vil ikke bli konsesjonspliktig etter vassdragsreguleringsloven. Slike reguleringer vil imidlertid lett bli å anse som konsesjonspliktige etter vannressursloven § 8. Også mindre tilleggsreguleringer kan fanges opp av vassdragsreguleringsloven, jf bokstav c «alene eller sammen med tidligere reguleringer». For slike reguleringer gir § 12 nr 23 slik den nå utformes fremdeles en hjemmel for å fastsette et enklere vilkårssett."

Departementet foreslår at bestemmelsen om konsesjonsplikt etter § 2 første ledd bokstav c) oppheves, se omtale i kapittel 2.4. Som en konsekvens foreslås heller ikke § 12 nr. 23 videreført.

9.4 Avbøtende tiltak knyttet til vannføringen (vregl. § 19)

9.4.1 Gjeldende rett

Vregl. § 19 nr. 1 pålegger reguleringsanleggets eier å treffe tiltak, samt å avgi vann i slik utstrekning, at den alminnelige ferdsel og fløting eller andre allmenne interesser forulempes så lite som mulig. Bestemmelsen er i hovedsak en særregel for avgivelse av fløtningsvann, men kan også gjelde andre tiltak for allmenne interesser. Etter nr. 1 første ledd annet punktum kan tiltakene i tilfelle av tvist avgjøres ved skjønn.

Fløtning må i dag anses historisk, men det er ikke upraktisk at det fremmes krav om tiltak for andre allmenne interesser, for eksempel i form av krav om en gangbru hvor reguleringen vil vanskeliggjøre ferdselen. I Rt. 1990 side 69 la Høyesterett til grunn at selv om konsesjonsmyndigheten hadde sagt nei til terskler, var dette til ikke hinder for at skjønnsretten kunne pålegge terskelbygging med hjemmel i § 19 nr. 1. Andre allmenne interesser omfatter ikke naturverninteresser, se omtale i Rettsdata Norsk Lovkommentar med henvisning til blant annet se Rt. 1972 s. 560. Her ble Norges Naturvernforbund nektet adgang til å opptre under tiltaksskjønnet ved Aurlandsutbyggingen. Bestemmelsen er også omtalt i juridisk teori.⁹

Etter § 19 nr. 1 første ledd tredje punktum kan grunn og rettigheter som er nødvendig til gjennomføring av tiltakene kreves avstått etter reglene i § 16 nr. 1 første ledd.

Bestemmelsene om ekspropriasjon i § 16 nr. 1, 2, 3, 5 og 7 gis anvendelse. Dette innebærer at de som opptre på vegne av allmenne interesse kan fremme krav om tiltak ved skjønnet. Dette er bakgrunnen for at kommunen og fylkesmannen gjerne stevnes som representanter for allmenne interesser i større vassdragsskjønn.

Etter § 19 nr. 1. annet ledd skal skade eller ulempe for alminnelig ferdsel, fløting eller fiske som ikke avhjelpes etter første ledd erstattes i samsvar med alminnelige ekspropriasjonsrettslige prinsipper.

Vregl. § 19 nr. 2 første ledd gir Kongen myndighet til å gi reguleringsanleggets tillatelse til å rå over alt vannet til reguleringsformål når "overveiende hensyn" taler for det. Dette er ment som en innskrenkning av plikten etter nr. 1 til å avgi nødvendig vann til ferdsel og fløtning. Det skal settes vilkår som finnes påkrevet av hensyn til allmenne interesser som utvidelsen påfører skade, eller for å fremme samfunnsnyten av tiltaket. Søknaden skal underlegges de alminnelige saksbehandlingsregler om reguleringskonsesjon så langt de passer. Tillatelsen kan ikke fritta for de krav som følger av vl. § 10 (vannuttak og minstevannføring).

Vregl. § 19 nr. 2 annet ledd fastsetter at alminnelige saksbehandlingsregler ved ordinær reguleringskonsesjon skal gjelde så langt de passer. Annet punktum er en særbestemmelse om at det kan fastsettes høyere konsesjonsavgift enn vanlig ved kraft som innvinnes på grunn av en slik tillatelse.

⁹ Falkanger/Haagensen: Vassdrags- og energirett side 544 flg.

Vregl. § 19 nr. 3 bestemmer at skjønn etter denne paragraf og etter § 16 behandles som én sak. Skjønn over forhold som gjelder fløtingen kan holdes særskilt. Det er bestemt at orl. § 21 gjelder tilsvarende for skjønn etter denne paragraf.

9.4.2 Departementets forslag

Vregl § 19 nr. 1 gjelder tiltak som kan pålegges etter at reguleringskonsesjon er gitt. Fløtning er ikke lenger praktisk, og bestemmelsen er i hovedsak en særregel for fløtningsvann. For spørsmål om avgivelse av vann må det antas at skjønnsretten kan tolke og utfylle konsesjonsbestemmelsene, men ikke endre dem eller sette dem til side, for eksempel pålegge en større vannføring eller annen avgivelse enn det som er bestemt i manøvreringsreglementet. Departementet kan vanskelig se hvilke tiltak som skal iverksettes uten at dette er drøftet under konsesjonsbehandlingen. Departementet anser det som uheldig at en skjønnsrett kan pålegge tiltak, for eksempel terskler, når fagmyndigheten ikke har funnet dette hensiktsmessig eller nødvendig.

Spørsmålet om ivaretagelse av allmenne interesser ble drøftet av Vassdragslovutvalget i NOU 1994:12. Utvalget presiserte at hensynet til allmenne interesser ivaretas bedre av forvaltningen gjennom vassdragsmyndighetene og miljøvernmyndighetene enn det er mulig å gjøre ved skjønn. Se nærmere side 124, andre spalte. Departementets vurdering er også at konsesjonsmyndigheten har bedre forutsetninger for å ivareta allmenne interesser gjennom konsesjonsbehandlingen enn ved skjønn. Departementet kan derfor ikke se at opphevelse av bestemmelsen vil svekke hensynet til de allmenne interesser.

Vregl. § 19 nr. 2 har etter hva departementet er kjent med ikke vært anvendt i nyere tid, og fremstår som upraktisk. Skulle det oppstå en situasjon med søknad eller forespørsel om å frita for å avgi vann, vil dette kunne vurderes etter andre bestemmelser. Regulanten kan for eksempel søke om å endre vilkår i konsesjonen, eller regulanten eller andre kan be om at fastsatt reglement endres. Den særlige saksbehandlingsregelen i § 19 nr. 2 annet ledd har ingen selvstendig betydning dersom § 19 oppheves. Departementet ser heller ikke behov for særbestemmelsen om høyere konsesjonsavgift i siste punktum dersom Kongen gir tillatelse til å rå over vannet etter § 19 nr. 2.

Vregl. § 19 nr. 3 om felles behandling har ingen selvstendig betydning dersom det resterende innhold i § 19 oppheves.

I den grad det skulle oppstå spørsmål som nå reguleres av § 19 nr. 1, vil de kunne ivaretas bedre gjennom bestemmelsene i vannressursloven og/eller annen lovgivning, og de øvrige bestemmelser i vregl. Departementet mener at § 19 i sin helhet bør oppheves.

9.5 Avgift til staten ved innsjøer med fritt midtstykke (vregl. § 13)

9.5.1 Gjeldende rett

Bestemmelsen kommer til anvendelse der innsjøen som er gjenstand for regulering har et fritt midtstykke. En innsjø vil ha et fritt midtstykke når den ikke i sin helhet er undergitt

privat eiendomsrett. Bestemmelsen sier ikke noe om når en innsjø har et fritt midtstykke, da dette er overlatt til ulovfestet rett og rettspraksis.

Dersom en innsjø har et fritt midtstykke er dette arealet underlagt statlig eiendomsrett. Rådigheten over det frie midtstykke er regulert i vannressursloven § 17. Se nærmere omtale i NOU 1994:12 s. 154. I følge vregl. § 13 skal det svares en engangsgodtgjørelse til staten for hver innvunnet naturhestekraft. Beregningen av godtgjørelsen skal følge prinsippene for beregning av konsesjonsavgift.

Avgiften etter vregl. § 13 tilfaller statskassen. Staten kan ifølge annet ledd velge om kommunene som er berørt av reguleringen skal tilgodeses av midlene.

9.5.2 Departementets forslag

For at det skal foreligge en innsjø med fritt midtstykke må den typisk være av en viss størrelsesorden. Det er derfor en begrenset andel av Norges innsjøer hvor dette er aktuelt og som ikke allerede er regulert. Etter departementets syn er bestemmelsen ikke lenger aktuell, og det foreslås at den oppheves. Departementet foreslår samtidig at § 16 nr. 4 om erstatning bør tas ut, dersom reglene om fritt midtstykke tas ut.

9.6 Særregel for reguleringer uten konsesjon (§ 23)

Av vregl. § 23 følger det at Kongen kan bestemme at reglene om brukseierforeninger i § 9 nr. 3 til 8 gjøres gjeldende i forholdet mellom den som utfører et reguleringsanlegg som ikke er konsesjonspliktig etter loven, og nedenforliggende vannfalls- eller kraftverkseiere som ved reguleringen vil bli tilført mer vann. Bestemmelsen gjelder for eksempel for reguleringer til andre formål enn kraftproduksjon, eller reguleringer som er under konsesjonsgrensene i vregl. Dette vil være tiltak som faller inn under vannressursloven. Bestemmelsen forutsetter søknad fra tiltakshaveren. Departementet er ikke kjent med til at vregl. § 23 har vært brukt i den senere tid. Bestemmelsen fremstår ikke som praktisk, og foreslås ikke videreført.

10 Vannressursloven

10.1 Forholdet mellom vassdragsreguleringsloven og vannressursloven

Vannressursloven ble vedtatt i 2000 og er en forholdsvis moderne lov. Departementet har lagt vekt på at endringene som foreslås, begrenses til det som er nødvendig for å tilpasse vannressursloven til revidert vassdragsreguleringslov. Vannressursloven vil fortsatt være den alminnelige loven om disponering av vassdrag, og vil fortsatt gjelde der revidert vassdragsreguleringslov ikke har egne bestemmelser.

Departementet foreslår noen lovtekniske endringer for å klargjøre lovgrunnlaget for saker som i dag behandles både etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven. Forholdet mellom de to lovene er beskrevet i kapittel 2.2 om lovens virkeområde. Departementet foreslår at den reviderte vassdragsreguleringsloven omfatter konsesjon til elvekraftverk eller andre vannkraftverk i direkte tilknytning til reguleringer eller overføringer, med produksjon over 40 GWh. Etter gjeldende rett behandles slike anlegg for en stor del etter reglene i vassdragsreguleringsloven, men selve konsesjonen gis etter vannressursloven. Etter forslaget vil konsesjon formelt gis i medhold av revidert vassdragsreguleringslov.

Departementet foreslår at § 19 annet ledd oppheves og erstattes av en generell inkludering av stor vannkraft (over 40 GWh) i revidert vassdragsreguleringslov. Samtidig foreslår departementet at de av bestemmelsene i revidert vassdragsreguleringslov som kun gjelder reguleringer og overføringer, samles i eget kapittel (kapittel 5). Bestemmelser i de øvrige lovkapitlene vil i utgangspunktet også gjelde for vannkraftverk over 40 GWh (herunder elvekraft), med mindre det er fastsatt noe annet.

Av hensyn til brukervennlighet er noen sentrale bestemmelser i vannressursloven som har særlig relevans for vannkraftutbygging gjentatt i revidert vassdragsreguleringslov. Dette inkluderer bestemmelsen om minstevannføring og elementer fra bestemmelsen om konsesjonsvurdering, samt vilkårsbestemmelsen. Dette medfører ingen reell endring i forholdet mellom de to lovene.

10.2 Forslag til endringer i vannressursloven

Som følge av de foreslåtte endringene i vassdragsreguleringsloven bør henvisningene til bestemmelser i vannressursloven oppdateres. Departementet foreslår at bestemmelsen vl. § 19 annet ledd oppheves, ettersom vannkraftverk over 40 GWh nå tas inn i revidert vassdragsreguleringslov. Det vil ikke lenger være behov for at vannressursloven viser til de enkelte bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven som gis anvendelse. Departementet foreslår også at bestemmelsen om konsesjonsavgifter i vl. § 19 annet ledd siste punktum videreføres i revidert vassdragsreguleringslov.

Konsesjoner til elvekraftverk over 40 GWh som er gitt etter vassdragsloven av 1940 før lovendringen i 1992 kan omgjøres etter vannressursloven § 28. Departementet mener dette bør presiseres i merknadene til endringen.

11 Merknader til de enkelte bestemmelsene

11.1 Endringer i vassdragsreguleringsloven

Lovens tittel endres til å lyde "lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)."

Til § 1 (lovens saklige virkeområde)

Første ledd viderefører någjeldende § 1 første ledd første punktum. Det foreslås at begrepet "overføringer" brukes direkte i lovteksten, istedenfor at dette inngår i begrepet "regulering" slik som i dag. I tillegg foreslås at vannkraftverk over 40 GWh gjøres til del av loven.

Annet ledd viderefører nåværende § 1 annet ledd uten endringer.

Tredje og fjerde ledd viderefører § 2 fjerde og femte ledd.

Til § 2 (definisjoner)

Første ledd viderefører definisjonen av vassdragsreguleringer i § 1 første ledd annet punktum.

Annet ledd viderefører definisjonen i § 1 første ledd tredje punktum av overføringer, men definerer "overføring" som et eget begrep og ikke "likt med vassdragsreguleringer".

Til § 3 (konsesjonspliktige tiltak)

Første ledd viderefører gjeldende § 2 første ledd. Det foreslås at det skjønnsmessige alternativet i gjeldende § 2 første ledd bokstav c oppheves, se kapittel 2.4.

Annet ledd tilsvare materielt sett bestemmelsen i vl. § 19 annet ledd. Nytt annet ledd gjør også større vannkraftverk (over 40 GWh) konsesjonspliktig etter vassdragsreguleringsloven. Se omtalen i kapittel 2.2.2 ovenfor.

Tredje ledd viderefører § 2 annet ledd om krav til samtykke gjennom foreleggelse av saken for Stortinget.

Bestemmelsen i *fjerde ledd* er ny og foreslås for å forenkle saksbehandlingen ved konsesjonspliktige endringer i eksisterende reguleringer. Endringer inntil 20 GWh bør vurderes av departementet, som kan delegere myndigheten til NVE. Se omtalen i kapittel 2.4.2 ovenfor.

Femte ledd viderefører § 2 tredje ledd.

Bestemmelsen i sjette ledd er ny og foreslås som en klargjøring av forholdet til vannressursloven. Det vises til drøftelsene ovenfor i kapittel 2.4.2

Til § 4 (konsesjonspliktavurdering)

Første ledd tilsvare någjeldende § 4 nr. 1, med visse justeringer. Etter første punktum har departementet en adgang til å fatte forhåndsavgjørelse om konsesjonsplikt. Etter annet punktum kan en søker på nærmere vilkår kreve dette.

Bestemmelsen i *annet ledd* er ny og gir departementet rett til å sette en tidsbegrensning. Bestemmelsen foreslås for å avklare rekkevidden av beslutning etter første ledd.

Tredje ledd inneholder en mer generell oppramsing av høringsinstansene enn hva som følger av vregl § 4 nr. 1 annet ledd i dag. Oppdateringen vil ikke innebære realitetsendring.

Til § 5 (kriterier for konsesjon)

Første ledd viderefører og gjøre en språklig forenkling av bestemmelsen om konsesjonsmyndighetens vurdering av en konsesjonssøknad. Materielt viderefører bestemmelsen vregl. § 8 første ledd. Se nærmere omtale i kapittel 2.6 ovenfor.

Annet ledd gir departementet hjemmel for å avslå en konsesjonssøknad. I saker hvor departementet avslår en søknad kan saken påklages til Kongen. Bestemmelsen foreslås som en forenkling. Retten til å kreve avslag på en søknad forelagt for Stortinget foreslås opphevet. Det følger av ny § 3 at kompetansen til å *gi* konsesjon fortsatt er lagt til Kongen.

Til § 6 (konsesjonens varighet)

Bestemmelsen viderefører vregl § 10 nr. 1. Det foreslås en klargjøring ved at ordlyden "konsesjon til vassdragsreguleringer" endres til "konsesjoner etter denne lov" slik at også konsesjoner til stor vannkraft omfattes.

Til § 7 (gjenoppføring av vassdragsanlegg)

Første ledd viderefører bestemmelsen i § 3 nr. 1. Bestemmelsen er språklig oppdatert, og det foreslås en mindre klargjøring knyttet til starttidspunktet for femårsfristen.

Bestemmelsen i *annet ledd* er ny og gir mulighet for én gangs forlengelse av fristen.

Til § 8 (adgang til revisjon)

Første ledd viderefører § 10 nr. 3 første ledd. Det gjøres ingen endringer, utover det som er nødvendig for å få riktig plassering av bestemmelsen og riktige henvisninger til andre bestemmelser i loven.

Annet ledd viderefører § 10 nr. 3 tredje ledd. Nåværende § 10 nr. 3 annet ledd flyttes til ny § 9, se omtale i kapittel 3.5.

Tredje ledd viderefører overgangsregelen som ble vedtatt i 1992, jf. endringslov av 19. juni 1992 nr. 62 til vassdragsreguleringsloven mv. del VI punkt 3. Denne delen av loven trådte i kraft 19. juni 1992. Bestemmelsen plasseres i § 8 for å gjøre den lettere tilgjengelig.

Til § 9 (omgjøring av konsesjon)

Bestemmelsen viderefører nåværende vregl. § 10 nr. 3 annet ledd. Ordlyden forenkles ved at "meddelt" slettes..

Til § 10 (nedleggelse av anlegg)

Bestemmelsen viderefører vregl. § 21 med språklig forenklinger. "Det offentlige" endres til "departementet". Det gjøres ingen materiell endring.

Til § 11 (krav til konsesjonssøknader)

Første ledd viderefører innholdet i vregl § 5 med enkelte justeringer. Det foreslås at ordlyden i de enkelte bokstavene gjøres noe mer generell, og med et enklere språk. Bestemmelsen vil også gjelde for stor vannkraft over 40 GWh som ikke er en regulering eller overføring. Se nærmere omtale i kapittel 4.2 ovenfor.

Annet ledd viderefører § 5 bokstav c med en mindre språklig justering, slik at det fremgår av ordlyden at konsekvensutredninger skal vedlegges der dette er påkrevet etter plan- og bygningsloven.

Bestemmelsen i *tredje ledd* er ny og foreslås for å klargjøre dagens praksis om at konsesjonsmyndighetene kan kreve ytterligere informasjon der dette anses påkrevet.

Fjerde ledd viderefører hjemmelsgrunnlaget i vregl § 5 bokstav g for å fastsette forskrifter.

Til § 12 (offentliggjøring av søknad og innsigelse)

Første ledd forenkler bestemmelsene om kunngjøring i vregl § 6 nr. 1 første ledd første til fjerde punktum, samt deler av annet ledd. Det foreslås klargjort at søknaden skal gjøres tilgjengelig på elektroniske medier og at den skal legges ut for offentlig ettersyn. Kravet om at søkeren dekker utgiftene til kunngjøringen, jf. vregl. § 6 nr. 1 tredje ledd, er innarbeidet i forslaget til første ledd. Endringene foreslås for å gjøre gjeldende lov bedre tilpasset de kunngjøringsformene som er praktiske i dag. I siste punktum foreslås det at kunngjøring kan unnlates i særlige tilfeller.

Annet ledd viderefører bestemmelsene om innsigelse og klagerett i vregl § 6 nr. 1 første ledd femte til syvende punktum. Det gjøres ingen endringer.

Tredje ledd viderefører vregl § 6 nr. 2 med enkelte språklige endringer, samt en presisering av at det skal settes en frist for å uttale seg.

Til § 13 (utgifter til nødvendig bistand)

Første ledd viderefører vregl § 6 nr. 1 fjerde ledd. Det foreslås et nytt annet punktum der tidspunktet for utgiftsdekning i forbindelse med revisjoner presiseres.

Bestemmelsen i *annet ledd* er ny og foreslås for å sikre rasjonell samordning mellom aktører som har sammenfallende interesser i en konsesjonssak.

Tredje ledd viderefører vregl § 6 nr. 1 femte ledd. Det foreslås en justering i ordlyden der henvisningen til plan- og bygningsloven § 14-2 oppheves, slik at det kommer klarere fram at skjæringstidspunktet for når utgifter kan kreves erstattet trekkes ved utsendelsen av melding eller søknad på høring.

Til § 14 (konsesjonsavgifter)

Bestemmelsen viderefører § 11 med enkelte språklige og strukturelle justeringer, se omtale i kapittel 5.2.2 ovenfor.

Første ledd viderefører § 11 nr. 1 første ledd første punktum.

Annet ledd viderefører § 11 nr. 1 tredje ledd med språklig modernisering. Den tidligere henvisningen til § 2 tredje ledd om beregning av økningen i vannkraft er innarbeidet direkte i den nye bestemmelsen. Annet ledd *tredje* punktum har en endret formulering hva gjelder unntak fra ordinær beregningsmetode når særlige forhold tilsier det. Annet ledd *femte* punktum lovfester praksisen med at konsesjonsavgifter beregnes etter reglene i industrikonsesjonsloven der det gis konsesjon etter begge lovene.

Bestemmelsen i *tredje* ledd er ny og gjelder særskilt for kraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh. Bestemmelsen viderefører beregningsmetoden for kraftverk over 40 GWh, jf. § 2 tredje ledd nr. 13 i industrikonsesjonsloven, jf. § 19 annet ledd i vannressursloven.

Fjerde ledd første punktum viderefører § 11 nr. 1 første ledd annet punktum. Fjerde ledd *annet* punktum viderefører § 11 nr. 1 annet ledd, med ordlyden er endret i tråd med gjeldende praksis om automatisk justering av avgiftene. Fjerde ledd *tredje* punktum justerer ordlyden om ny prøvelse hvert femte år i tråd med praksis.

Femte ledd viderefører § 11 nr. 2 første ledd. Forskriftshjemmelen moderniseres.

Sjette ledd viderefører § 11 nr. 2 annet ledd, men slik at ordningen med vedtekter og godkjenning av disse oppheves, jf. punkt 5.2.2.8.

Syvende til niende ledd viderefører § 11 nr. 3 og 4 med enkelte språklige modernisering og strukturelle justeringer. Forskriftshjemmelen i niende ledd moderniseres. § 11 nr. 3 siste punktum og nr. 5 oppheves.

Tiende ledd viderefører § 11 nr. 6

Til § 15 (byggefrister)

Bestemmelsen viderefører § 12 nr. 1, med visse justeringer. Hjemmel til å forlenge byggefrist og fullførelse er i dag delegert til departementet. I ny bestemmelse er denne myndigheten gitt til departementet direkte i bestemmelsen. Når det gjelder fristutsettelse videreføres dagens praksis, se kapittel 5.2.3.2. *Force majeure* erstatter *vis major* som

henvisning til ekstraordinære forhold. Med force majeure menes ekstraordinære forhold utenfor tiltakshavers kontroll, for eksempel flom eller andre naturkatastrofer.

Til § 16 (manøvreringsreglement)

Bestemmelsen viderefører i all hovedsak § 12 nr. 12, se kapittel 5.2.4. Bestemmelsen er modernisert etter mønster av vl. § 26 annet ledd.

Første ledd viderefører hovedregelen i § 12 nr. 12 første ledd første punktum om at det skal fastsettes et manøvreringsreglement. Adgangen etter § 12 nr. 12 første ledd annet punktum til å utsette fastsettelsen av manøvreringsreglementet etter at konsesjonen er vedtatt, videreføres ikke. Dette innebærer også at behovet for en egen bestemmelse om høring ikke lenger er tilstede, ettersom dette skjer som en del av konsesjonsbehandlingen.

I *annet ledd* inntas de pliktige hensynene i vl. § 10, som det tidligere har vært henvist til.

I *tredje ledd* inntas vl. § 10 tredje ledd.

Fjerde ledd lovfester standardvilkåret om minstevannføring/adgangen til å revidere reglementet, som nå fastsettes som en klausul i manøvreringsreglementet og er inntatt i konsesjoner etter 1948.

Femte ledd viderefører § 12 nr. 13 første ledd annet punktum om at reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker.

Til § 17 (fond og andre utbetalinger)

Bestemmelsen viderefører i hovedsak hjemmel til å pålegge fond og andre utbetalinger, som i dag har hjemmel i vregl. § 12 nr. 8 og nr. 17. De ulike formålene som er spredt i dagens lov, er i ny § 17 samlet og justert i henhold til praksis. Se omtale i kapittel 5.2.5.

Første ledd bokstav a) viderefører vregl. § 12 nr. 8 første ledd annet punktum, og gir hjemmel til å pålegge ytelser til fremme av reindrift i distriktet. Reindriftsfond er regulert i reindriftsloven § 47. Vedtektene blir fastsatt av styret og godkjent av fylkesmannen.

I bokstav b) lovfestes nå en eksplisitt hjemmel til å pålegge ytelser til fisk, vilt og friluftsliv mv. Slike fond har frem til nå vært del av naturforvaltningsvilkåret med hjemmel i vregl. § 12 nr. 17. Dette er en stadfesting av slik gjeldende rett har vært forstått og praktisert de senere år. Både ytelser som er rettet mot aktiviteten fiske og hensyn som ivaretar fisken som art, vil kunne omfattes av bestemmelsen. Eksempelvis kan ytelser til tilrettelegging av fiskeplasser mv. nevnes.

Bokstav c) viderefører den delen av vregl. § 12 nr. 17 som gjelder næringsfond.

Bestemmelsen erstatter også vregl. § 12 nr. 8 første ledd første punktum som hjemmelen til å pålegge fond til fremme av jordbruk/skogbruk.

Bokstav d) viderefører sekkebestemmelsen i § 12 nr. 17 som gir hjemmel til å pålegge ytelser til særskilte formål. Fondet må spesifiseres for et konkret formål som ikke dekkes av de øvrige bestemmelsene, og som er påkrevd av allmenne hensyn eller ivaretakelsen av

private interesser som blir skadelidende. Aktuelle formål kan for eksempel være fond til bekjempelse av krypsiv, slik det ble gjort i Otravassdraget, jf. St.prp. nr. 73 (2001-2002) (Ny reguleringskonsesjon for Byglandsfjorden m.m. i Otravassdraget og tillatelse til diverse overføringer til Brokke kraftverk og bygging av Skarg kraftverk), bevaring av gamle seterbuer og liknende.

Det er ingen automatikk i at slike økonomiske tilskudd eller fond skal fastsettes. Dette vil bero på en vurdering av om det er påvist ulemper av en slik art at det berettiger en viss kompensasjon i form av et slikt fond.

Annet ledd første punktum fastsetter krav om forfallstidspunkt og justering av årlige beløp. I henhold til § 12 nr. 8 forfalt fondene til betaling den dag konsesjonen ble gitt, med mindre annet ble bestemt. Fond med hjemmel i § 12 nr. 17 forfalt også til betaling den dag konsesjon ble gitt. Forfallstidspunktet endres til å gjelde fra og med byggestart, se kapittel 5.2.3. Annet ledd *annet* punktum viderefører bestemmelsene i både § 12 nr. 8 og nr. 17 om justering av årlige utgifter. Det er presisert i ordlyden at det årlig beløpet skal justeres automatisk etter justeringsnormer fastsatt i forskrift. Slik justering kan også skje for ytelser etter tidligere meddelte konsesjoner.

Tredje ledd viderefører gjeldende rett for administrasjon av næringsfond og har oppdatert henvisning til reglene om administrasjon av konsesjonsavgifter i § 14.

Fjerde ledd kodifiserer gjeldende praksis for forvaltningen av reindriftsfond ved å ta inn en henvisning til lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven) § 47.

Til § 18 (veier, ferdsel mv.)

Bestemmelsen viderefører § 12 nr. 6.

Til § 19 (militære foranstaltninger)

Bestemmelsen viderefører § 12 nr. 11. Bestemmelsen er språklig modernisert.

Til § 20 (ytterligere vilkår og pålegg)

Bestemmelsen viderefører hele eller deler av § 12 nr. 12, 13, 16 og 17. Se omtale i kapittel 5.3 og i kapittel 5.2.8 til 5.2.11. Bestemmelsen forenkler gjeldende rett ved å samle flere av de mer detaljerte vilkårshjemlene i en mer overordnet bestemmelse i loven.

Første ledd gir hjemmel for Kongen til å bestemme at generelle betingelser og ytterligere pålegg kan fastsettes i konsesjonen. Oppstillingen av formål er ikke uttømmende.

Den gir også flere av dagens standardvilkår i konsesjoner en tydeligere plassering i loven. Dette gjelder § 20 første ledd bokstav c) naturforvaltning, d) automatisk fredete kulturminner, e) forurensing, terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring, g) rydding av reguleringssonen og k) luftovermetning. Vilkår ut fra disse hensynene har vært hjemlet i sekkebestemmelsen i § 12 nr. 17 eller i nr. 16.

Annet ledd viderefører sekkebestemmelsen i § 12 nr. 17 og gir hjemmel til å pålegge ytterligere vilkår når det i det enkelte tilfellet synes nødvendig for å motvirke skader eller ulemper for allmenne eller private interesser. For eksempel kan bestemmelsen brukes for å pålegge konsesjonæren å erstatte utgiftene ved et forsterket jakt- og fiskeoppsyn under anleggstiden, som til nå har vært pålagt med hjemmel i § 12 nr. 8 fjerde ledd. Etter departementets syn er det ikke behov for en så detaljert forankring av de enkelte konsesjonsvilkår i lovteksten.

Tredje ledd lovfester formuleringen om krav til årsakssammenheng og forholdsmessighet, som er tatt inn i konsesjoner, og som har forankring i den forvaltningsrettslige vilkårs læren.

Til § 21 (tinglysing)

Første ledd viderefører hovedregelen i § 14 nr. 1 første og annet punktum om at konsesjoner skal tinglyses. Se omtale i kapittel 6.1. Konsesjon skal tinglyses i Statens kartverk, og bestemmelsen er oppdatert med henvisning til at tinglysing skal skje etter reglene i lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing (tinglysningsloven).

Annet ledd viderefører § 14 nr. 1 tredje punktum som gir hjemmel for at departementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommene eller bruk i vassdraget, som reguleringen kan medføre forpliktelser for. Med dette menes at de viktigste delene av konsesjonen, herunder hva konsesjonen omfatter, og med hvilke vilkår den er gitt med, skal tinglyses. Dagens praksis er at tilrådingspostene i kongelig resolusjon tinglyses sammen med vilkårssettet og manøvreringsreglement. Bestemmelsen er språklig oppdatert.

Bestemmelsene i § 14 nr. 3 og 4 er plassert sammen med de øvrige bestemmelsene som gjelder hjemfall, se omtale i kapittel 6.4 og merknad til § 28. Paragraf 14 nr. 2 er skilt ut i en egen bestemmelse i ny § 27.

Til § 22 (konsesjonskraft)

Bestemmelsen viderefører § 12 nr. 15, med visse justeringer.

Første ledd viderefører § 12 nr. 15 første ledd. Ordet "konsesjonær" tas ut av første ledd, se presiseringen i tredje ledd første punktum.

Annet ledd viderefører § 12 nr. 15 annet ledd.

Tredje ledd viderefører § 12 nr. 15 tredje ledd, med visse justeringer. Bestemmelsene i *første og annet* punktum er nye og presiserer gjeldende praksis om at plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte fall- og kraftverkseierne som utnytter den regulerte vannføringen, og at plikten til å avgi kraft inntreffer etter hvert som kraften tas i bruk. Se omtale i kapittel 6.2.

Fjerde ledd viderefører § 12 nr. 15 fjerde ledd. Dagens begrep *leveringssikkerhet som fastkraft* erstattes med en modernisert variant av den tidligere bestemmelsen som siste

punktum i fjerde ledd. Se omtale i kapittel 6.2. Begrepet *force majeure* må forstås på samme måte som *vis major, streik eller lockout* i tidligere bestemmelse.

Femte ledd viderefører § 12 nr. 15 femte ledd.

Sjette ledd viderefører § 12 nr. 15 sjette ledd med oppdatert lovhenvvisning til bestemmelsen om konsesjonskraft i lov om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. [industrikonsesjonsloven] av 14. desember 1917 nr. 16.

Syvende ledd viderefører § 12 nr. 15 syvende ledd.

Åttende ledd viderefører § 12 nr. 15 åttende ledd.

Til § 23 (etablering av brukseierforeninger)

Bestemmelsen i *første ledd* er ny og definerer hva en brukseierforening er.

Bestemmelsen i *annet ledd* er ny og uttrykker formålet med brukseierforeninger, som er å samordne bruken av vannressursene i vassdraget til utnyttelse til kraftproduksjon og sørge for god flomhåndtering. Se omtale i kapittel 6.3.

Tredje til fjerde ledd viderefører § 9 nr. 1 og 2 med språklig modernisering

Til § 24 (deltakelse i en brukseierforening)

Første ledd viderefører § 9 nr. 3 med språklig modernisering.

Annet ledd viderefører § 9 nr. 4 første ledd med språklig modernisering.

Tredje ledd viderefører § 9 nr. 4 annet ledd med språklig modernisering. Tredje til sjette punktum er ikke videreført. Bestemmelsene for gjeldende regulering av regler for krav om ny verdsettelse har det ikke vist seg å være behov for i praksis.

Til § 25 (medeierskap i reguleringsanlegg)

Bestemmelsen viderefører § 9 nr. 5 til 7 med språklig modernisering.

Til § 26 (bruk av overført vann og panteretter)

Bestemmelsen viderefører § 9 nr. 8 og 9 med språklig modernisering.

Til § 27 (overdragelse)

Bestemmelsen viderefører § 14 nr. 2.

Til § 28 (statens hjemfallsrett)

Bestemmelsen viderefører og samler § 10 nr. 4, 5, 6, og 7, § 20 a og § 14 nr. 3 og 4. Bestemmelsene videreføres i sin helhet med visse språklige oppdateringer. Se omtale i kapittel 5.2.1 og 6.4.

Første ledd viderefører § 10 nr. 4 første ledd med språklig modernisering.

Annet ledd viderefører § 10 nr. 4 annet ledd.

Tredje til femte ledd viderefører § 10 nr. 5 til 7 med språklig modernisering.

Sjette ledd viderefører § 20 a med språklig modernisering.

Syvende ledd viderefører § 14 nr. 3 med språklig modernisering.

Åttende ledd viderefører § 14 nr. 4 med språklig modernisering.

Til § 29 (staten som regulant)

Bestemmelsen viderefører og §§ 15 og 22 i en egen bestemmelse med språklig oppdatering.

Første til tredje ledd viderefører § 15 nr. 1 til 3. Formuleringen om Stortingets samtykke i § 15 nr. 1 er tatt ut.

Fjerde ledd viderefører § 22.

Til § 30 (forholdet til alminnelig ekspropriasjonsrett)

Bestemmelsen innebærer en endring ved at det i *første ledd* henvises til oreigningslova og vederlagsloven, etter mønster av vl. § 51. Endringen innebærer en forenkling. Det vises til omtale i kapittel 7.1.

Annet ledd viderefører § 16 nr. 3 første ledd, med språklig forenkling.

Tredje ledd viderefører § 16 nr. 5 første ledd med språklig forenkling etter mønster av vl. § 51.

Fjerde ledd viderefører § 16 nr. 5 annet ledd.

Femte ledd viderefører § 16 nr. 5 tredje ledd med språklig oppdatering. Etter siste punktum gjelder femte ledd ikke for stor vannkraft ("elvekraft") over 40 GWh som nevnt i § 3 annet ledd. Dette viderefører gjeldende rett, jf. vannressursloven § 19 annet ledd.

Til § 31 (kontroll)

Bestemmelsen viderefører vregl. § 12 nr. 19. Som endring fra nåværende ordlyd forankres konsesjonærens plikt til å måtte finne seg i kontroll direkte i loven, ved at ordene "det skal pålegges konsesjonæren" å måtte finne seg i slik kontroll strykes.

Til § 32 (pålegg om retting)

Bestemmelsen viderefører vregl. § 12 nr. 21 første ledd. En justering som innebærer at rettingspålegget følger direkte av loven er omtalt i kapittel 8.3

Til § 33 (tvangsmulkt)

Bestemmelsen viderefører bestemmelsene om tvangsmulkt etter vregl § 12 nr. 21 annet ledd og standard konsesjonsvilkår. Enkelte justeringer foreslås som er omtalt i kapittel 8.3 ovenfor.

Til § 34 (tilbaketrekking av konsesjon)

Første ledd viderefører vregl. § 12 nr. 21 tredje ledd første punktum med forenklet ordlyd. Det foreslås at hjemmel for tilbaketrekking av konsesjon forankres direkte i loven, slik at det ikke blir nødvendig å nedfelle dette som eget konsesjonsvilkår. Henvisingen til "angitte" konsesjonsbetingelser fjernes derfor. Se kapittel 8.3.

Annet ledd viderefører vregl. § 12 nr. 21 tredje ledd annet punktum. Henvisningen til bestemmelsen om innløsningssum i vregl. § 10 nr. 5 oppdateres til ny § 28 fjerde ledd.

Tredje ledd viderefører vregl. § 12 nr. 21 fjerde ledd.

Til § 35 (overtredelsesgebyr)

Bestemmelsen viderefører gjeldende vregl § 25. Det gjøres en mindre endring i annet ledd slik at loven mer hensiktsmessig krever at fristen for ilagt gebyr skal være *minimum* fire uker. Etter gjeldende bestemmelse skal fristen være fire uker.

Til § 36 (straffansvar)

Bestemmelsen er ny og bygger på samme struktur som vl. § 63. Departementet foreslår at brudd på konsesjonsplikten i forslag til ny § 3, overskridelser av en gitt konsesjon eller overtredelse av konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt i medhold av loven kan medføre straff etter den nye bestemmelsen. Dette vil innebære en innsnevring av hvilke plikter som er sanksjonert med straff sammenliknet med den tidligere bestemmelsen.

Departementet viser videre til at de generelle pliktreglene i vannressursloven som kan straffesanksjoneres, for eksempel i vl. § 5 om aktsomhet, § 37 første ledd om vedlikeholdsplikt og § 39 om krav til faglige kvalifikasjoner, også vil gjelde for vassdragstiltak etter vassdragsreguleringsloven.

Til § 37 (forholdet til eldre lovgivning)

Bestemmelsen viderefører gjeldende § 26 nr. 3 og 4.

Til § 38 (vilkår i meddelte konsesjoner)

Bestemmelsen er ny og stadfester at vilkår i meddelte konsesjoner eller vedtak står ved lag.

11.2 Endringer i vannressursloven

Til § 19

Første ledd oppdaterer henvisningen til relevante bestemmelser om virkeområde og konsesjonsplikt i revidert vassdragsreguleringslov. Bestemmelsen viderefører dagens regel om at vannressursloven gjelder for vannkraftverk og vassdragsreguleringer som er omfattet av revidert vassdragsreguleringslov, så langt det ikke er gjort unntak eller er fastsatt særskilte regler i vassdragsreguleringsloven.

Dette følger også av revidert vassdragsreguleringslov § 1 annet ledd, men foreslås videreført (og gjentatt) også i vannressursloven.

Eksisterende annet ledd foreslås opphevet. Det følger av revidert vassdragsreguleringslov § 3 annet ledd at vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh er omfattet av konsesjonsplikten etter revidert vassdragsreguleringslov. Det vil derfor ikke lenger være nødvendig at vannressursloven viser til bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven.

Nytt *annet ledd* viderefører eksisterende tredje ledd. Henvisningen til vassdragsreguleringslovens regel om byggefrister oppdateres.

Til § 28

Bestemmelsen oppdateres med korrekt henvisning til vassdragsreguleringslovens tittel. Konsesjoner til elvekraftverk over 40 GWh som er gitt etter vassdragsloven av 1940 før lovendringen i 1992 kan omgjøres etter denne bestemmelsen.

Forslag til lov om endringer i vassdragsreguleringsloven og vannressursloven

I

Lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer skal lyde:

Lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)

[Merknad: Parenteser i overskriftene til den enkelte paragraf er tatt inn i høringsnotatet til pedagogisk hjelp for å vise til gjeldende rettsregel.]

Kapittel 1 Konsesjonspliktige tiltak mv.

§ 1 Lovens saklige virkeområde (§ 1 første ledd første punktum, § 1 annet ledd, § 2 fjerde og femte ledd)

Denne lov gjelder for vassdragsreguleringer, overføringer og vannkraftverk som er omfattet av § 3.

For tiltak som behandles etter denne lov, gjelder også vannressursloven så langt det ikke er fastsatt særskilte regler i loven her.

Konsesjon etter § 3 kan ikke erstattes av rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven

Departementet kan bestemme at ethvert kraftproduksjonsanlegg med endelig konsesjon etter denne lov uten videre skal ha virkning som statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 6-4.

§ 2 Definisjoner (§ 1 første ledd annet punktum og tredje punktum)

Med vassdragsregulering forstås anlegg eller tiltak for å regulere et vassdrags vannføring, herunder også utvidelse eller forandring av eldre reguleringsanlegg.

Med overføring menes anlegg eller arbeider for å øke vannføringen ved overføring av vann og pumping av vann til et høyereliggende magasin, herunder også utvidelse eller forandring av en eldre overføring.

§ 3 Konsesjonspliktige tiltak (§ 2 første til tredje ledd)

Det kreves tillatelse fra Kongen (konsesjon) for vassdragsreguleringer og overføringer for produksjon av elektrisk energi som øker vannkraften:

- a) med minst 500 naturhesterkrefter i et enkelt eller flere vannfall som kan utnyttes under ett eller
- b) med minst 3.000 naturhesterkrefter i hele vassdraget.

Det kreves tillatelse fra Kongen (konsesjon) for vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh, dersom tiltaket kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen.

Vil en vassdragsregulering øke vannkraften i vassdraget med minst 20.000 naturhesterkrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal Stortinget samtykke før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig.

Departementet kan gi tillatelse til konsesjonspliktige endringer i eksisterende reguleringer, overføringer eller kraftverk etter første ledd som reduserer eller øker produksjonen med inntil 20 GWh.

Øking av vannkraften i første ledd beregnes på grunnlag av den øking av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre ut over den vannføring som har vært påregnelig år om annet i 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig.

Tiltak som har konsesjon etter denne lov, trenger ikke konsesjon etter vannressursloven.

§ 4 Konsesjonspliktavurdering (§ 4 nr. 1)

Departementet kan av eget tiltak avgjøre om et vassdragstiltak trenger konsesjon etter § 3. Tiltakshaveren kan kreve at departementet treffer et slikt vedtak, dersom nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket er forelagt departementet, jf. § 11.

Departementet kan i vedtaket bestemme at vedtaket bortfaller hvis ikke arbeidet er satt i gang innen en gitt frist.

Berørte offentlige organer og andre som tiltaket direkte berører skal høres i den grad departementet finner det nødvendig før det treffes vedtak om konsesjonsplikt.

§ 5 Kriterier for konsesjon (§ 8)

Konsesjon etter denne lov kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger de skader og ulemper for allmenne eller private interesser som blir berørt av tiltaket. Det skal også tas hensyn til andre skade- og nyttevirksomheter av samfunnsmessig betydning.

Departementet kan avslå en konsesjonssøknad etter bestemmelsene i første ledd.

Kapittel 2 Konsesjonens varighet og omfang

§ 6 Konsesjonens varighet (§ 10 nr. 1)

Konsesjoner etter denne lov gis på ubegrenset tid eller for et bestemt tidsrom. I tilfeller som nevnt i § 28 femte ledd første punktum skal det nedfelles vilkår etter § 28 første ledd.

§ 7 Gjenoppføring av vassdragsanlegg (§ 3)

Gjenoppføring av vassdragsanlegg på samme sted kan skje uten konsesjon dersom arbeidet tar til innen fem år fra melding har kommet til konsesjonsmyndigheten, fullføres

med rimelig hurtighet og ikke medfører noen utvidelse av reguleringen. Til utbedring og ombygging av slikt anlegg kreves heller ikke konsesjon når arbeidet ikke medfører noen utvidelse av reguleringen.

Konsesjonsmyndigheten kan forlenge fristen én gang.

§ 8 Adgang til revisjon (§ 10 nr. 3 første og tredje ledd)

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Er det gitt flere reguleringskonsesjoner i samme vassdrag til forskjellig tid, kan kortere revisjonstid fastsettes. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår. Frafalles konsesjonen, gjelder § 28 første ledd og § 10 første, tredje, fjerde og femte ledd tilsvarende. Blir konsesjonen ikke frafalt innen den fastsatte frist, er konsesjonæren bundet av de nye vilkår.

Departementet kan gi forskrifter om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår.

Tidligere gitte tidsubegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet. Revisjon kan for alle konsesjoner i alle tilfeller skje etter 19. juni 2022 ["30 år etter denne lovs ikrafttreden"]. Tidligere gitte konsesjoner etter vassdragsloven omfattes likevel ikke.

§ 9 Omgjøring av konsesjon (§ 10 nr. 3 annet ledd)

Kongen eller departementet kan etter søknad fra reguleringsanleggets eier endre de betingelser som er fastsatt i en konsesjon etter denne lov eller tidligere lovgivning om vassdragsreguleringer. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall skal innvilges så fremt reguleringsanleggets eier oppfyller vilkårene i lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. [industrikonsesjonsloven] § 4.

§ 10 Nedleggelse av anlegg (§ 21)

Hvis staten ikke vil overta et reguleringsanlegg ved utløpet av konsesjonstiden, og det heller ikke blir gitt noen ny reguleringskonsesjon, plikter eieren etter pålegg fra departementet å fjerne anlegget innen en frist som settes av departementet.

Et reguleringsanlegg med konsesjon etter denne lov, må ikke nedlegges uten tillatelse av Kongen. Dersom Stortinget har samtykket i konsesjonen til anlegget, må Stortingets samtykke også innhentes ved nedleggelsen.

Ved nedleggelse av et anlegg er eieren forpliktet til å treffe de beslutninger, som departementet forlanger, for å avverge fare eller skade for omgivelsene og for eiendommene ovenfor og nedenfor anlegget.

Plikten til å betale årlige erstatninger faller bort fra utløpet av det kalenderår hvor nedleggelsen er gjennomført.

Eieren plikter å yte erstatning etter skjønn for skade og ulempe som nedleggelsen volder på eiendom eller rettighet, men ikke for tap av fordel som anlegget har medført og

som det ikke er gitt vederlag for verken for forminsket ekspropriasjonserstatning eller på annen måte. På samme måte plikter eieren å yte erstatning en gang for alle for skade og ulempe som anlegget etter nedleggelsen måtte forårsake.

Kapittel 3 Særlige krav til saksbehandling

§ 11 Krav til konsesjonssøknader (§ 5)

Søknad om konsesjon etter § 5 skal gi de nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket, herunder:

- a) teknisk plan for tiltaket, hydrologi, manøvreringsreglement og størrelsen av den vannkraft som vil utnyttes,
- b) om arealbruk og eiendomsforhold,
- c) forholdet til rettslig bindende planer,
- d) opplysninger om at eiere av nedenforliggende kraftverk og vannfall har fått anledning til å ta del i reguleringstiltaket, jf. §§ 23 til 26 (brukseierforeninger),
- e) fordelene og ulempene ved tiltaket.

For tiltak som er omfattet av plan- og bygningsloven kapittel 14, skal konsekvensutredninger vedlegges søknaden.

Departementet kan kreve ytterligere opplysninger av søkeren, og kan bestemme at søkeren skal foreta eller bekoste undersøkelser eller utredninger som trengs for å klarlegge fordeler eller ulemper av tiltaket.

Kongen kan gi forskrifter om konsesjonssøknadens innhold.

§ 12 Offentliggjøring av søknad og innsigelse § 6 nr. 1 første til tredje ledd og nr. 2)

Søknaden skal gjøres offentlig tilgjengelig på elektroniske medier og for søkerens regning sendes på høring og legges ut for offentlig ettersyn, herunder kunngjøres i en eller flere aviser som er alminnelig lest i distriktet. Uttalelser må være sendt departementet innen en frist som normalt ikke må være kortere enn tre måneder. Departementet kan i særlige tilfeller unnlate kunngjøring.

Reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6 gjelder så langt de passer ved behandling av søknader om konsesjon etter denne lov. De samme organer som gis innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven, gis også klagerett på konsesjonsvedtaket etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI. Departementet kan gi forskrifter om bruk av innsigelse i konsesjonssaker etter denne lov.

Søker skal gis anledning til å uttale seg om anførsler som er av betydning for avgjørelsen av søknaden. Når departementet finner grunn til det, skal søkerens nye anførsler forelegges de interesserte til uttalelse innen en fastsatt frist.

§ 13 Utgifter til nødvendig bistand (§ 6 nr. 1 fjerde og femte ledd)

Utgifter til nødvendig juridisk og annen sakkyndig hjelp som er påløpt etter at søknad er sendt eller melding er lagt ut til offentlig ettersyn som bestemt i plan- og bygningsloven § 14-2 erstattes grunneiere, rettighetshavere, kommuner og andre interesserte av søkeren i

den utstrekning det finnes rimelig. For revisjonssaker gjelder eventuell dekning fra tidspunktet revisjon ble vedtatt åpnet. Avgjørelsen treffes av departementet. Departementet kan i spesielle tilfeller gi forhåndstilsagn om dekning av utgifter inntil et bestemt beløp.

Grunneiere og andre aktører med likeartede interesser bør så langt det er mulig samordne juridisk og annen sakkyndig hjelp.

Nødvendige utgifter til kommunal planlegger kan kreves erstattet av søkeren fra det tidspunkt meldingen eller søknaden er sendt på høring. Avgjørelsen treffes av departementet.

Kapittel 4 Vilkår og avbøtende tiltak

§ 14 Konsesjonsavgifter (§ 11)

I konsesjonen skal det settes som vilkår at det betales en årlig avgift til staten og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer.

Ved reguleringer beregnes avgiften etter den øking av vassdragets lavvassføring som reguleringen antas å gi utover den vannføringen som kan påregnes år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Departementet kan, når særlige forhold tilsier det, gjøre unntak fra denne beregningsmetoden. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av departementet og kan treffes for hele reguleringstiden eller foreløpig for 10 år og deretter endelig. Om konsesjon gis både etter lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. [industrikonsesjonsloven] og denne lov, fastsettes og beregnes konsesjonsavgift etter reglene i lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv.[industrikonsesjonsloven]

For kraftverk over 40 GWh beregnes avgiften etter den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Kongen fastsetter forskrifter om hvilke maksimal- og minimalsatser som skal gjelde. Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes av Kongen.

Avgiften til staten skal bidra til finansiering av forskning, utvikling, opplæring og informasjon innenfor energi- og vassdragsområdet. Avgiften til staten kan i ekstraordinære tilfeller dekke utgifter til å forebygge, erstatte og avbøte skader som følge av, eller i forbindelse med, kraftutbygginger eller reguleringer.

Kongen fastsetter forskrifter om fordelingen av avgiften til fylkeskommunene og kommunene. Dersom det skjer endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vannføringen. Plikten til å betale avgiften inntreffer etter hvert som kraften som anlegget produserer tas i bruk.

Om ikke avgiften betales innen forfall, svares rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Nærmere bestemmelser om betalingen og kontroll med vannforbruket treffes med bindende virkning av departementet dersom det ikke følger av forskrift fastsatt av Kongen.

Dersom det årlige avgiftsbeløp til staten eller kommuner utgjør mindre enn det minstebeløp Kongen bestemmer og både avgiftsberettigede og avgiftspliktige samtykker, kan departementet bestemme at den årlige avgift innløses med et engangsbeløp etter forskrifter fastsatt av Kongen. Under særegne omstendigheter kan Kongen eller Stortinget, hvis konsesjonen har vært forelagt dette, for et bestemt tidsrom nedsette eller ettergi avgiften.

§ 15 Byggefrister (§ 12 nr. 1)

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

§ 16 Manøvreringsreglement (§ 12 nr. 12 første ledd første punktum og § 13 første ledd annet punktum)

I konsesjonen skal det fastsettes et manøvreringsreglement hvor det settes grenser for vannstand og vannslipping, med nødvendige pålegg for kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje.

Fastsetting av vilkår om minstevannføring i elver og bekker skal avgjøres etter en konkret vurdering. Ved avgjørelsen skal det blant annet legges vekt på å sikre:

- a) vannspeil
- b) vassdragets betydning for plante- og dyreliv
- c) vannkvalitet
- d) grunnvannsforekomster

Departementet kan gi tillatelse til at vilkårene etter første og annet ledd fravikes over en kortere periode for enkelttilfelle uten miljømessige konsekvenser. Vedtak etter dette ledd kan ikke påklages.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det fastsettes de endringer i reglementet som finnes nødvendige. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann. Kongen kan i forskrift gi nærmere krav om dokumentasjon og sikringstiltak for reguleringen.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker.

§ 17 Fond og andre utbetalinger (§ 12 nr. 8 og nr. 17)

Det kan pålegges konsesjonær å yte tilskudd til et fond, enten ved betaling av et passende engangsbeløp eller ved årlige betalinger, til fremme av:

- a) Reindriften i distriktet.
- b) Fisk, vilt og friluftsliv mv. i kommunen(e).
- c) Næring i kommunen(e).
- d) Særskilte formål, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller til ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende.

Fondene forfaller til betaling ved byggestart, med mindre annet er bestemt. Blir ytelser til slike fond fastsatt som årlige innbetalinger, skal det årlige beløp justeres automatisk hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i forskrift av Kongen.

For næringsfond gjelder tilsvarende regler om administrasjon som for konsesjonsavgifter, jf. § 14 sjette ledd annet til siste punktum, syvende, åttende og niende ledd første punktum, så langt de passer.

Reindriftsfond forvaltes etter lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven) § 47.

§ 18 Veier, ferdsel mv. (§ 12 nr. 6)

Det kan fastsettes vilkår om at konsesjonæren helt eller delvis skal erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre departementet vedtar noe annet.

§ 19 Militære foranstaltninger (§ 12 nr. 11)

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprenging i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

§ 20 Ytterligere vilkår og pålegg (§ 12 nr. 12, 13, 16 og 17)

Kongen kan i vilkår for konsesjonen fastsette krav til konsesjonæren eller gi fagmyndigheter adgang til å gi pålegg for å fremme sikkerhet mot skade på mennesker, miljø eller eiendom, sikre en god landskapsmessig tilpasning og å opprettholde det naturlige liv i vassdraget. Slike krav eller pålegg kan blant annet omfatte:

- a) Ansvar ved anlegg/drift
- b) Godkjenning av detaljplaner, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.
- c) Naturforvaltning
- d) Automatisk fredete kulturminner
- e) Forurensning

- f) Terskler og erosjonssikring
- g) Rydding av reguleringssonen
- h) Hydrologiske observasjoner, kart mv.
- i) Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking
- j) Etterundersøkelser
- k) Luftovermetning

I konsesjonen kan det settes ytterligere vilkår når det i det enkelte tilfellet synes nødvendig for å motvirke skader eller ulemper for allmenne eller private interesser.

Pålegg om avbøtende tiltak eller undersøkelser må være relatert til skader forårsaket av utbyggingen, og kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger og til nytten av pålegget.

Kapittel 5 Særskilt for reguleringer og overføringer

§ 21 Tinglysing (§ 14 nr. 1)

Konsesjon etter denne lov skal tinglyses etter reglene i lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing (tinglysingsloven).

Departementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses på eiendommer hvor konsesjonen medfører heftelser.

§ 22 Konsesjonskraft (§ 12 nr. 15)

Det skal i konsesjonen bestemmes at det skal avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 pst. av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften beregnet etter reglene i § 14 første til fjerde ledd, jf. § 3 femte ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 pst. av kraften til staten beregnet som i § 14. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreffer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk. Konsesjonen skal ha bestemmelser om varsel til konsesjonæren før kraften tas ut eller sies opp.

Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi. Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år

fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Bestemmelsene i første og tredje punktum gjelder ikke for konsesjoner gitt etter bestemmelser gjeldende før lov 10. april 1959 nr. 2 trådte i kraft.

Det skal ikke treffes vedtak om avståelse av kraft i medhold av konsesjonsvilkår fastsatt etter bestemmelser i dette punkt når vilkår om avståelse av konsesjonskraft er fastsatt for samme vannfall etter lov av 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. [industrikonsesjonsloven] § 19.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om avståelse, fordeling og pris.

§ 23 Etablering av brukseierforeninger (§ 9 nr. 1 og 2)

Med brukseierforening menes en sammenslutning av vannfalls- og brukseiere i et vassdrag som får vannføringen påvirket av en vassdragsregulering.

En brukseierforening skal samordne bruken av vannressursene i vassdraget til utnyttelse til kraftproduksjon og sørge for god flomhåndtering.

En brukseierforening i et vassdrag som har vedtekter godkjent av departementet, gis en fortrinnsrett til konsesjon til regulering av vassdraget, dersom ikke staten selv vil regulere.

Der det ikke er etablert en brukseierforening i vassdraget, skal alle aktuelle eiere av vannfall eller kraftverk i vassdraget ha fått anledning til å etablere en brukseierforening før konsesjon til en regulering gis til en eller flere vannfallseiere.

§ 24 Deltakelse i en brukseierforening (§ 9 nr. 3 og 4)

Vannfalls- eller kraftverkseiere i vassdraget som forplikter seg til å følge en brukseierforenings vedtekter, skal ha rett til å bli medlem av foreningen.

Fordelingen av kostnadene til bygging, drift og vedlikehold av reguleringsanlegget, kan enten fastsettes i avtale mellom de vannfalls- og kraftverkseiere som deltar i byggingen av anlegget, eller i vedtekter til brukseierforeningen som godkjennes av departementet.

Dersom fordelingen ikke er fastsatt som i annet ledd, skal den andel som eieren av ethvert deltagende vannfall eller kraftverk plikter å betale, beregnes forholdsmessig etter verdien av vannføringsøkningen som ved regulering vil tilføres vedkommende fall eller kraftverk. Slik verdisetting bør som regel være foretatt før konsesjon blir meddelt.

§ 25 Medeierskap i reguleringsanlegg (§ 9 nr. 5-7)

Vannfalls- og kraftverkseiere som ikke har deltatt i byggingen av reguleringsanlegget, har rett til senere å bli medeiere i anlegget mot å betale den andel av kostnadene ved byggingen av anlegget som faller på deres vannfall eller kraftverk ved fordeling etter reglene i § 24 annet og tredje ledd. Ved fastsettelse av kostnadene skal det gjøres et forholdsmessig fradrag for de årene som har gått siden reguleringsanlegget ble bygget.

Når noen på denne måten har blitt medeier i et anlegg, er denne forpliktet til deretter å delta i dekningen av drifts- og vedlikeholdsutgiftene på samme måte som de andre medeierne.

De vannfalls- og kraftverkseiere som ikke er medeiere i reguleringsanlegget, har ikke rett til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved regulering med hjemmel i konsesjon etter denne lov. De er forpliktet til å etterkomme de kravene til kontroll, som departementet bestemmer.

Dersom en vannfalls- eller kraftverkseier uberettiget gjør bruk av den regulerte vannføringen, anses vedkommende som medeier av anlegget, og blir dermed forpliktet i overenstemmelse med reglene i første og annet ledd.

Departementet kan i særlige tilfeller gi en vannfalls- eller kraftverkseier, som ikke er medeier i reguleringsanlegget, tillatelse til å bruke den regulerte vannføringen, mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier. Denne godtgjørelsen skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

§ 26 Bruk av overført vann og panteretter (§ 9 nr. 8 og 9)

Dersom vann er overført fra et vassdrag til et annet uten at det utbygde fallet får noen økning i vannføringen, gjelder ikke reglene i § 24 annet ledd og § 25. I stedet skal vannfalls- og kraftverkseiere som tar den overførte vannføringen i bruk betale en årlig avgift til eieren av overføringsanlegget for bruken av vannet. Avgiften fastsettes ved skjønn, hvis ikke annet blir avtalt.

For de forpliktelser en vannfalls- eller kraftverkseier har etter §§ 23 til 25, hefter vedkommende vannfall eller kraftverk som pant. Panteretten kan kreves tinglyst for vannfalls- eller kraftverkseierens kostnad, og den faller bort dersom den ikke er tinglyst innen 4 måneder etter at forpliktelsens omfang ble endelig fastsatt, jf. § 24 annet og tredje ledd.

§ 27 Overdragelse (§ 14 nr. 2)

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan ikke overdras uten i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

§ 28 Statens hjemfallsrett (§ 10 nr. 4-7, § 20 a, § 14 nr. 3 og 4)

Ved utløpet av reguleringskonsesjonen har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Hvilke bygninger og innretninger staten kan forlange, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Består reguleringen i påbygning eller utvidelse av en eldre regulering, kan andelene i anlegget mv. som tilhører den eller dem som deltar i tilleggsreguleringen, kreves avstått. Er den eldre reguleringen ikke tidsbegrenset, får vedkommende vannfallseier i så fall krav på driftsvann på grunnlag av den eldre regulerings yteevne mot å betale en forholdsmessig

del av utgiftene til drift, vedlikehold og fornyelse. Godtgjørelsen fastsettes av departementet.

Ved konsesjonstidens utløp skal reguleringsanlegget med bygninger og innretninger være i fullt ut driftsmessig stand, jf. likevel § 10. Tvist avgjøres ved skjønn. Konsesjonæren plikter å utføre hva skjønnnet måtte bestemme. Retten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

Blir reguleringskonsesjonen gitt for kortere tid enn 60 år, kan det i konsesjonen fastsettes en innløsningssum for avståelse. Departementet kan gi forskrifter om beregning av innløsningsvederlaget.

Når reguleringsanlegg med bygninger og innretninger i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, men ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.

Hvis en vannfalls- eller brukseier etter lovgivningen om erverv av eiendomsrett eier sitt vannfall for begrenset tid, skal reguleringsanlegget eller andel i reguleringsanlegget følge vannfallet, når eierens rett til dette opphører, selv om den fastsatte tid etter § 6 forøvrig ikke er utløpt. Såfremt denne regel ville føre til avståelse uten vederlag, før 60 år er gått, kan bestemmelsene i tredje ledd gjelde tilsvarende på den enkelte vannfalls- eller brukseiers andel i reguleringsanlegget.

I de siste 3 år av konsesjonstiden for et reguleringsanlegg som i henhold til konsesjon kan kreves avstått til staten, skal staten uhindret ha adgang til anlegget og rett til å foreta de nødvendige disposisjoner for å forberede statens overtagelse og sikre en fortsatt kontinuerlig drift. Dette må likevel ikke skje til fortrengsel eller til skade for konsesjonærens utnyttelse av reguleringsanlegget overensstemmende med konsesjonen. Konsesjonæren plikter å gi de opplysninger og yte den veiledende bistand som er nødvendig for at staten skal kunne ivareta sine interesser etter denne bestemmelse. Utgifter med dette dekkes av staten.

Når anlegget går over til staten, skal departementet tinglyse dette.

Alle heftelser på anlegget faller bort når det i henhold til reguleringskonsesjonen går over til staten. Hvis også eldre reguleringsanlegg i henhold til § 21 skal overgå til staten må, før konsesjonen meddeles, eldre panteheftelser, servitutter av vesentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser fjernes eller vike prioritet for de i konsesjonen pålagte forpliktelser, derunder også tidligere ilagte mulkter.

§ 29 Staten som regulant (§§ 15 og 22)

Når staten utfører vassdragsreguleringer i henhold til denne lov, er eierne av de vannfall og bruk, som vil benytte driftsvannet, som innvinnes ved reguleringen, forpliktet av de vilkår, som Kongen fastsetter.

Det samme gjelder når et reguleringsanlegg eller andel i reguleringsanlegg etter § 28 første ledd går over til staten i henhold til en meddelt reguleringskonsesjon.

Avgifter som pålegges for benyttelse av innvunnet driftsvann etter første og annet ledd, forrentes fra forfall med rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd, og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bestemmelsene i §§ 3 - 5, 7 - 9, 11 - 13, kapittel 4, § 21, § 22, § 30, § 31 - § 33 gjelder tilsvarende for vassdragsreguleringer som utføres for statens regning.

Kapittel 6 Ekspropriasjon og skjønn

§ 30 Forholdet til alminnelig ekspropriasjonsrett (§ 16 nr. 1 første ledd, nr. 3 første ledd, nr. 5 første til tredje ledd)

Ved avståelse av grunn eller rettigheter over eiendom nødvendig for utførelse av tiltak med konsesjon etter denne lov gjelder reglene i lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eiendom og lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom, om ikke annet er bestemt i dette kapittel. Ekspropriasjon kan også skje etter annen lovgivning.

Ved ekspropriasjon forhøyes alle erstatninger med 25 prosent.

Tilkjente erstatninger fastsettes til årlige beløp dersom ikke erstatningen er mindre enn det minstebeløp som Kongen bestemmer. Engangserstatning skal likevel fastsettes dersom eiendommen i sin helhet eller for en vesentlig del blir avstått, eller ekspropriasjonen krever det.

Tidligere fastsatte årlige erstatninger under det minstebeløp Kongen bestemmer, kan omgjøres til engangserstatning og innløses med en sum en gang for alle dersom en av partene krever det.

Den årlige erstatningen skal følge eiendommen, og kan ikke særskilt overdras, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg. Blir eiendommen delt, følger hele erstatningen hovedbruket, med mindre det utskilles et selvstendig gårdsbruk. I så fall avgjør departementet om og i tilfelle hvordan den årlige erstatningen skal deles. Dette ledd gjelder for konsesjonspliktige tiltak etter § 3 annet ledd.

Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner

§ 31 Kontroll (§ 12 nr. 19)

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte betingelser i konsesjonen eller i medhold av denne som departementet finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

§ 32 Pålegg om retting (§ 12 nr. 21 første ledd)

Ved overtredelse av de i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, skal konsesjonæren etter krav fra departementet bringe forholdet i lovlig orden.

§ 33 Tvangsmulkt (§ 12 nr. 21 annet ledd)

Departementet kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av eller i medhold av denne lov, eller vilkår som er satt for konsesjon eller vedtak i medhold av denne lov, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen, og er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 34 Tilbaketrekking av konsesjon (§ 12 nr. 21 tredje ledd)

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av de viktigste konsesjonsbetingelser som er felles for alle som deltar i reguleringen.

Mot en innløsningssum beregnet på tilsvarende måte som etter bestemmelsene i § 28 tredje ledd, kan i så fall staten kreve avstått reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Tvist avgjøres ved skjønn. Vil ikke staten overta anlegget gjelder § 10 tilsvarende.

Overtredelser som nevnt i foregående ledd av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, medfører at vedkommende vannfalls- eller brukseiers rett til å gjøre bruk av det ved reguleringen innvunne driftsvann bortfaller.

§ 35 Overtredelsesgebyr (§ 25)

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov.

Betalingsfristen for ilagt gebyr er minimum fire uker fra vedtakstidspunktet. Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Dersom en overtredelse som kan medføre overtredelsesgebyr etter første ledd er begått av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyr ilegges foretaket. Dette gjelder selv om overtredelsesgebyr ikke kan ilegges noen enkeltperson. Med foretak menes her selskap, enkeltpersonforetak, stiftelse, forening eller annen sammenslutning, bo eller offentlig virksomhet.

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved utmåling av sanksjonen skal det særlig legges vekt på;

- a) overtredelsens grovhet,
- b) om overtreder ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne forebygget overtredelsen,
- c) om overtredelsen er begått for å fremme overtrederes interesser,
- d) om overtreder har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen,
- e) om det foreligger gjentakelse,
- f) overtrederes økonomiske evne.

§ 36 Straffansvar (§ 24)

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a) Iverksetter et tiltak som er konsesjonspliktig etter denne lov uten hjemmel i konsesjon eller
- b) Overskrider en konsesjon eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i denne lov.

Kapittel 8 Avsluttende bestemmelser

§ 37 Forholdet til eldre lovgivning (§ 26)

For reguleringsanlegg som er utført med konsesjon etter tidligere lovgivning gjelder loven her.

Reguleringsanlegg som er utført uten konsesjon etter tidligere lovgivning kan fortsette uten konsesjon etter loven her.

§ 38 Vilkår i meddelte konsesjoner

Vilkår i meddelte konsesjoner eller vedtak står ved lag.

II

I lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) gjøres følgende endringer:

§ 6 annet ledd skal lyde:

Reglene om grannevarsel og granneskjønn i granneloven §§ 6-8 gjelder ikke for tiltak som må ha konsesjon etter loven her eller lov 14. desember 1917 nr. 17 *om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)*.

§ 19 første ledd skal lyde:

Konsesjon til vannkraftutbygging over 40 GWh eller som omfatter vassdragsreguleringer, gis etter lov 14. desember 1917 nr. 17 *om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)*.

om når dette følger av dennes §§ 1 og 3. Loven her gjelder likevel for slike vannkraftverk og vassdragsreguleringer så langt det ikke er gjort unntak etter loven her eller er fastsatt særskilte regler i vassdragsreguleringsloven.

§ 19 annet ledd oppheves.

§ 19 tredje ledd blir nytt annet ledd og skal lyde:

For andre vannkraftverk gjelder loven fullt ut, likevel slik at vassdragsreguleringsloven § 15 om byggefrister gjelder i stedet for § 27.

§ 28 (omgjøring av konsesjoner) skal lyde:

I særlige tilfeller kan vassdragsmyndigheten oppheve eller endre vilkår eller sette nye vilkår av hensyn til allmenne eller private interesser. Det skal tas hensyn til det tap som en endring vil påføre konsesjonshaveren og de fordeler og ulemper som endringen for øvrig vil medføre. Bestemmelsen gjelder ikke for tiltak som er behandlet etter lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven).

§ 60 a annet ledd skal lyde:

Betalingsfristen for ilagt gebyr er *minimum* fire uker fra vedtakstidspunktet. Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Vedlegg (lovspeil)

Lovspeil

Dagens vregl.	Revidert vregl.	Merknad
§ 1	§§ 1 og 2	
§ 2	§§ 1 og 3	§ 2 bokstav c videreføres ikke. Nytt sjette ledd i § 3.
§ 3	§ 7	Nytt annet ledd
§ 4	§ 4	Nytt § 4 annet ledd. Dagens § 4 annet ledd er endret i ny § 4 tredje ledd. Dagens § 4 nr. 2 opphevet
§ 5	§ 11	
§ 6 nr. 1 første til tredje ledd	§ 12	
§ 6 nr. 1 fjerde og femte ledd	§ 13	Nytt § 13 første ledd annet punktum. Nytt § 13 annet ledd.
§ 6 nr. 2	§ 12	
§ 7		-----
§ 8	§ 5	§ 8 annet ledd om klagerett til Stortinget opphevet
§ 9 nr. 1 og 2	§ 23	Nytt § 5-3 første og annet ledd. Nytt § 5-3 ellefte ledd annet punktum.
§ 9 nr. 3 og 4	§ 24	§ 9 nr. 4 annet ledd tredje til sjette punktum opphevet.
§ 9 nr. 5-7	§ 25	
§ 9 nr. 8 og 9	§ 26	
§ 10 nr. 1	§ 6	
§ 10 nr. 2		-----
§ 10 nr. 3 første og tredje ledd	§ 8	
§ 10 nr. 3 annet ledd	§ 9	
§ 10 nr. 4-7	§ 28	§ 10 nr. 4-7 er samlet med § 20a og § 14 nr. 3 og 4.
§ 11	§ 14	Nytt § 14 annet ledd siste punktum. Nytt § 14 tredje ledd.
§ 12 nr. 1	§ 15	
§ 12 nr. 2		-----
§ 12 nr. 3		-----
§ 12 nr. 4		Oppheves
§ 12 nr. 5		Oppheves
§ 12 nr. 6	§ 18	
§ 12 nr. 7		-----
§ 12 nr. 8	§ 17	
§ 12 nr. 9		-----
§ 12 nr. 10		(Finnes ikke)
§ 12 nr. 11	§ 19	
§ 12 nr. 12	§ 16	

§ 12 nr. 13	§ 16 og § 20	
§ 12 nr. 14		Oppheves
§ 12 nr. 15	§ 22	Ny § 22 tredje ledd første og annet punktum
§ 12 nr. 16	§ 20 a-c + g	
§ 12 nr. 17	§ 17 og § 20 annet ledd	
§ 12 nr. 18		-----
§ 12. nr. 19	§ 31	
§ 12 nr. 20		Oppheves
§ 12 nr. 21	§§ 32, 33 og 34	
§ 12 nr. 22		-----
§ 12 nr. 23		Oppheves
§ 13		Oppheves
§ 14 nr. 1	§ 21	
§ 14 nr. 2	§ 27	
§ 14 nr. 3 og 4	§ 28	§ 14 nr. 3 og 4 er samlet med § 20a og § 10 nr. 4-7.
§ 15	§ 29	Inntas i § 29 sammen med § 22
§ 16 nr. 1 første ledd	§ 30	
§ 16 nr. 1 annet ledd		Oppheves. Dekkes/erstattes av orl. § 20
§ 16 nr. 2		Oppheves.
§ 16 nr. 3 første ledd	§ 30	
§ 16 nr. 3 annet ledd		Oppheves
§ 16 nr. 4		Oppheves
§ 16 nr. 5 første til tredje ledd	§ 30	
§ 16 nr. 5 fjerde til niende ledd		Oppheves. Orl § 22 dekker/erstatter 8. og 9. ledd
§ 16 nr. 6		Oppheves, erstattes av orl § 16
§ 16 nr. 7		Oppheves
§ 17		-----
§ 18		-----
§ 19		Oppheves
§ 20		Oppheves. Dekkes/erstattes av skjønnsloven
§ 20 a	§ 28	§ 20a er samlet med § 10 nr. 4-7 og § 14 nr. 3 og 4.
§ 21	§ 10	
§ 22	§ 29	Inntas i § 29 sammen med § 15
§ 23		Oppheves. Se § 21
§ 24	§ 36	
§ 25	§ 35	
§ 26	§ 37	Avsluttende bestemmelser